

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ
ΤΜΗΜΑ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ
ΕΥΡΩΠΑΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΣΤΗ
ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ – ΟΛΙΚΗ ΠΟΙΟΤΗΤΑ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**Η επαγγελματική ηθική ως παράγοντας επίδρασης στη διαχείριση
οικονομικών αποτελεσμάτων στις ελληνικές επιχειρήσεις**

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΙΩΑΝΝΗΣ ΣΩΡΡΟΣ

ΣΤΑΜΑΤΟΠΟΥΛΟΥ ΜΑΡΙΑ

ΠΤΥΧΙΟΥΧΟΣ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

ΠΕΙΡΑΙΑΣ 2015

Η επαγγελματική ηθική ως παράγοντας επίδρασης στη διαχείριση οικονομικών αποτελεσμάτων στις ελληνικές επιχειρήσεις

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	4
----------------------	----------

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ

1.1 Η σημασία των οικονομικών καταστάσεων.....	6
1.2 Ο ισολογισμός.....	7
1.2.1 Ενεργητικό ισολογισμού.....	9
1.2.2 Παθητικό ισολογισμού.....	10
1.2.3 Βασική Λογιστική Ισότητα.....	12
1.2.4 Χαρακτηριστικά του Ισολογισμού.....	13
1.3 Κατάσταση Αποτελεσμάτων Χρήσης.....	14
1.4 Πίνακας Διάθεσης Αποτελεσμάτων.....	17
1.5 Οι αριθμοδείκτες.....	18
1.5.1 Αριθμοδείκτες Ρευστότητας.....	19
1.5.2 Αριθμοδείκτες Αποδοτικότητας.....	22
1.5.3 Αριθμοδείκτες διαρθρώσεως κεφαλαίου.....	23

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ ΑΠΑΤΗ ΚΑΙ ΠΑΡΑΠΟΙΗΣΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ

2.1 Ορισμοί λογιστικής απάτης και παραποίησης οικονομικών καταστάσεων.....	21
2.2 Το σύστημα και οι παράγοντες της λογιστικής απάτης.....	29
2.3 Διαφορετικές απόψεις για την εμφάνιση και αναγνώριση της παραποίησης οικονομικών καταστάσεων.....	34
2.4 Ενδείξεις για παραποίηση οικονομικών καταστάσεων.....	40

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

Η ΠΑΡΑΠΟΙΗΣΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ ΩΣ ΠΤΥΧΗ ΤΗΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗΣ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ

3.1 Εννοιολογική οριοθέτηση της δημιουργικής λογιστικής.....	42
3.2 Η «νόμιμη» χρήση της δημιουργικής λογιστικής.....	44
3.3 Η διαχείριση των κερδών ως κομμάτι της δημιουργικής λογιστικής.....	46

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΠΑΡΑΠΟΙΗΣΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ (ACCRUALS) ΚΑΙ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΩΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ (REAL ACTIVITIES)

4.1 Διαφορά στην μέθοδο παραποίησης δεδομένων (accruals) και πραγματικών καταστάσεων (real activities)	49
4.2 Η σχέση της χειραγώγησης κερδών και εταιρικής διακυβέρνησης.....	51
4.3 Παραποίηση δεδομένων (accruals).....	54
4.4 Παραποίηση πραγματικών καταστάσεων (real activities).....	57

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΠΑΡΑΠΟΙΗΣΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ ΚΑΙ ΤΡΟΠΟΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ

5.1 Οι αρνητικές επιπτώσεις της παραποίησης οικονομικών καταστάσεων.....	62
5.2 Η πρόληψη και η αντιμετώπιση του φαινομένου της παραποίησης	65

Η επαγγελματική ηθική ως παράγοντας επίδρασης στη διαχείριση οικονομικών αποτελεσμάτων στις ελληνικές επιχειρήσεις

5.3 Τρόποι εξάλειψης της δημιουργικής λογιστικής.....70

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

Η ΗΘΙΚΗ ΩΣ ΠΑΡΑΓΟΝΤΑΣ ΑΠΟΤΡΟΠΗΣ ΤΗΝ ΠΑΡΑΠΟΙΗΣΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ

6.1 Η ηθική στις σύγχρονες επιχειρήσεις.....72

6.2 Ο εσωτερικός έλεγχος για την ύπαρξη ηθικής στις σύγχρονες επιχειρήσεις.....73

6.3 Οι αρμοδιότητες του ορκωτού ελεγκτή.....76

6.4 Το έργο των ελεγκτών λογιστών.....76

6.5 Βασικές αρχές του Κώδικα Ηθικής για Επαγγελματίες Λογιστές.....80

6.6 Πρότυπα επαγγελματικής δεοντολογίας στην Ελλάδα.....82

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....86

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....87

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Τα τελευταία χρόνια λόγω της έντονης οικονομικής κρίσης που βιώνει η οικονομία σε παγκόσμιο επίπεδο, παρατηρούνται όλο και περισσότερες περιπτώσεις λογιστικής απάτης με την παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων διαφόρων επιχειρήσεων, οργανισμών κ.λ.π. Πρόκειται για ένα πολύ σοβαρό ζήτημα, διότι εμπλέκονται σε αυτό όχι μόνο στελέχη μιας εταιρίας που παραποιούν τις οικονομικές καταστάσεις της, αλλά και εταιρίες ορκωτών ελεγκτών.

Η παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων είναι η καθοδήγηση του χειρισμού των στοιχείων τους, όπως παραδείγματος χάρη, η υπερέτιμηση των στοιχείων του ενεργητικού, των πωλήσεων και των κερδών ή ακόμα και η υποτίμηση των υποχρεώσεων και των εξόδων, έτσι ώστε να δημιουργηθεί η επιθυμητή εικόνα για την κατάσταση της επιχείρησης. Όλα αυτά έχουν ως αποτέλεσμα να αλλοιωθεί σημαντικά η ορθή εικόνα των οικονομικών καταστάσεων. Γι' αυτό το λόγο, έχει απασχολήσει όλο αυτό σε πολύ σημαντικό βαθμό το επενδυτικό κοινό, τις ρυθμιστικές αρχές, τους χρηματοοικονομικούς αναλυτές και φυσικά τους χρήστες όλων των επιχειρηματικών οικονομικών καταστάσεων.

Και στη χώρα μας έχουν εμφανιστεί περιπτώσεις όπου παραπλανήθηκε το επενδυτικό κοινό εξαιτίας της δημοσίευσης στοιχείων που χαρακτηρίζονταν από ανακρίβεια. Στην Ελλάδα οι γνωστές παραποιήσεις είχαν ως σκοπό κατά κύριο λόγο τη μείωση των κερδών και της αντίστοιχης φορολογίας με τη διόγκωση των εξόδων. Το θέμα της παραποίησης είναι πολύ μεγάλο και οι προσεγγίσεις πάρα πολλές. Η δημιουργική ή επινοητική λογιστική είναι αυτή, η οποία χρησιμοποιείται, έτσι ώστε να παραποιηθούν οι οικονομικές καταστάσεις. Με βάση τα Διεθνή Ελεγκτικά Πρότυπα, ο όρος παραποίηση σχετίζεται με την προσπάθεια ενός ή περισσότερων ατόμων που πραγματοποιείται εσκεμμένα από τη διοίκηση της επιχείρησης με σκοπό την ψεύτικη παρουσίαση των οικονομικών καταστάσεων. Η λογιστική απάτη έχει να κάνει με την αλλοίωση των καταχωρήσεων, την απόκρυψη επιπτώσεων, την καταχώρηση εικονικών καταχωρήσεων και την κακή εφαρμογή των λογιστικών προτύπων.

Η επαγγελματική ηθική ως παράγοντας επίδρασης στη διαχείριση οικονομικών αποτελεσμάτων στις ελληνικές επιχειρήσεις

Στην παρούσα διπλωματική εργασία εξετάζονται, λοιπόν, δύο ζητήματα, η παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων και η επαγγελματική ηθική ως παράγοντας επίδρασης στη διαχείριση οικονομικών καταστάσεων. Στο πρώτο κεφάλαιο πραγματοποιείται μία αναφορά στις οικονομικές καταστάσεις γενικότερα, δηλαδή στην έννοια και τη σημασία αυτών και πιο συγκεκριμένα στον ισολογισμό, στα αποτελέσματα χρήσης, στον πίνακα διάθεσης αποτελεσμάτων, καθώς και στους αριθμοδείκτες.

Στο δεύτερο κεφάλαιο δίνονται οι ορισμοί της λογιστικής απάτης και της παραποίησης οικονομικών καταστάσεων, αναφέρονται οι διαφορετικές απόψεις που επικρατούν για την εμφάνιση της παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων, αλλά και τονίζονται κάποιες ενδείξεις που υποδεικνύουν την ύπαρξη λογιστικής απάτης.

Ακολουθεί το τρίτο κεφάλαιο με την εννοιολογική οριοθέτηση της δημιουργικής λογιστικής και τη νόμιμη χρήση της, όπως και την αναφορά στη διαχείριση των κερδών ως κομμάτι της δημιουργικής λογιστικής.

Σο τέταρτο κεφάλαιο τονίζεται η διαφορά που υπάρχει στη μέθοδο παραποίησης δεδομένων (accruals) και πραγματικών καταστάσεων (real activities). Επίσης, αναλύεται ξεχωριστά κάθε περίπτωση με συντομία. Σε αυτό το κεφάλαιο γίνεται και μια αναφορά στη σχέση χειραγώγησης κερδών και εταιρικής διακυβέρνησης.

Στο πέμπτο κεφάλαιο εξετάζονται οι αρνητικές επιπτώσεις που μπορεί να έχει η παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων. Επιπλέον, δίνεται έμφαση στην πρόληψη και την αντιμετώπιση της παραποίησης οικονομικών στοιχείων των επιχειρήσεων, αλλά και ιδιαίτερη σημασία στους τρόπους εξάλειψης της δημιουργικής καταστροφής.

Στο έκτο και τελευταίο κεφάλαιο της παρούσας διπλωματικής εργασίας γίνεται αναφορά στην ηθική στις σύγχρονες επιχειρήσεις, αλλά και στον εσωτερικό έλεγχο για την ύπαρξη ηθικής σε αυτές. Επιπλέον, τονίζονται οι αρμοδιότητες που έχει ο ορκωτός ελεγκτής, αλλά και το έργο που αναλαμβάνει να διεκπεραιώσει. Τέλος, πραγματοποιείται μια σύντομη

αναφορά στις βασικές αρχές που διέπουν τον Κώδικα Ηθικής για Επαγγελματίες Λογιστές, καθώς και στα Πρότυπα Επαγγελματικής Δεοντολογίας στην Ελλάδα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ

1.1 Η σημασία των οικονομικών καταστάσεων

Οι οικονομικές καταστάσεις αποτελούν μια απεικόνιση της οικονομικής θέσης και δείχνουν παράλληλα την πορεία και τη βιωσιμότητα μιας επιχειρηματικής μονάδας. Οι οικονομικές καταστάσεις παρέχουν πληροφορίες στους χρήστες προκειμένου να γίνουν κατανοητά η χρηματοοικονομική θέση, η αποδοτικότητα και οι μεταβολές στην οικονομική θέση της επιχείρησης, έτσι ώστε να ληφθούν οι σωστές οικονομικές αποφάσεις. (Κοντάκος, 2006)

Όταν γίνεται λοιπόν λόγος για οικονομικές καταστάσεις εννοούνται οι πίνακες όπου εμφανίζονται τα στοιχεία του ισολογισμού, αλλά και άλλων λογαριασμών των οικονομικών μονάδων που έχουν μεγάλη σημασία. Αποσκοπούν κατά κύριο λόγο στην πληροφόρηση των ενδιαφερόμενων μερών που βρίσκονται εκτός της επιχείρησης, δηλαδή στην παροχή πληροφοριών στους μετόχους, στις τράπεζες, στους πιστωτές κ.λ.π. Για το λόγο ότι οι οικονομικές καταστάσεις δημοσιεύονται κυρίως για τους χρηματοδότες της παραγωγικής και οικονομικής μονάδας καλούνται και χρηματοοικονομικές καταστάσεις (financial statements) καθώς και η λογιστική, η οποία ασχολείται με την κατάρτισή τους καλείται χρηματοοικονομική λογιστική. (Νιάρχου, 2004)

Επί πρόσθετα, οι χρηματοοικονομικές καταστάσεις ενδιαφέρουν και τους μετόχους, το προσωπικό κ.λ.π. που είναι εντός της επιχειρηματικής μονάδας. Με βάση το Διεθνές Λογιστικό πρότυπο "Παρουσίαση των οικονομικών καταστάσεων", οι οικονομικές καταστάσεις αποτελούν μια δομημένη οικονομική απεικόνιση που εμφανίζουν συγκεκριμένα ποιοτικά χαρακτηριστικά της οικονομικής θέσης μιας επιχείρησης, αλλά και των συναλλαγών που έχουν αναληφθεί. Σκοπός των οικονομικών καταστάσεων μιας επιχειρηματικής οντότητας είναι η παροχή πληροφοριών όσον αφορά στην οικονομική θέση, την απόδοσή της, τις ταμειακές ροές και τις μεταβολές στην οικονομική θέση της που χρησιμεύουν σε

Η επαγγελματική ηθική ως παράγοντας επίδρασης στη διαχείριση οικονομικών αποτελεσμάτων στις ελληνικές επιχειρήσεις

πολλούς, έτσι ώστε να λάβουν οικονομικές αποφάσεις. Στους χρήστες οικονομικών καταστάσεων περιλαμβάνονται και οι σημερινοί πιθανοί επενδυτές, οι εργαζόμενοι, οι προμηθευτές, άλλοι πιστωτές, οι πελάτες, οι δανειστές, το κράτος κ.ά. (Παπαδόπουλος, 1985)

1.2 Ο ισολογισμός

Ο ισολογισμός παρουσιάζει τη χρηματοοικονομική κατάσταση μιας επιχειρηματικής οντότητας σε μια δεδομένη χρονική στιγμή. Ουσιαστικά, πρόκειται για τη λογιστική κατάσταση, η οποία απεικονίζει τα στοιχεία του ενεργητικού, της καθαρής θέσης ή εναλλακτικά της καθαρής περιουσίας και των υποχρεώσεων μιας οικονομικής μονάδας σε μια συγκεκριμένη χρονική στιγμή. Η χρηματοοικονομική κατάσταση μιας επιχείρησης απαρτίζεται από κάποια συγκεκριμένα στοιχεία, όπως είναι παραδείγματος χάρη: (Νιάρχου, 2004)

- Η περιουσία της επιχείρησης
- Οι υποχρεώσεις της επιχείρησης σε τρίτους
- Τα ποσά, τα οποία επένδυσαν οι ιδιοκτήτες σε αυτήν με τη μορφή εισφορών

Αναμφίβολα, ο ισολογισμός αποτελεί την κύρια οικονομική κατάσταση που μας δείχνει σε μια δεδομένη χρονική στιγμή (στις 31/12 κάθε έτους) την οικονομική κατάσταση της επιχείρησης. Στον ισολογισμό εμφανίζονται δύο στήλες, η πρώτη ονομάζεται Ενεργητικό, ενώ η δεύτερη αποκαλείται Παθητικό. Στο Παθητικό παρατηρεί κανείς τις πηγές εκ των οποίων προέρχονται τα κεφάλαια, τα οποία διαχειρίζεται η επιχείρηση και στο Ενεργητικό παρατηρείται πού έχουν επενδυθεί. Με πιο απλά λόγια, το Παθητικό δείχνει που χρωστάει η επιχείρηση, ενώ το Ενεργητικό πού έχει γίνει η τοποθέτηση αυτών των χρημάτων. (Κοντάκος, 2006)

Με τη σύστασή της η επιχείρηση αποκτά τα πρώτα της χρήματα, δηλαδή, αποκτά το αρχικό της κεφάλαιο, το οποίο χρωστάει στους μετόχους της. Επιπλέον, στους μετόχους οφείλει και τα κέρδη που πραγματοποιεί κάθε έτος, καθώς και όσα χρήματα προέρχονται από τα κέρδη και παραμένουν αδιανέμητα, δηλαδή τα αποθεματικά. Κατά τη διάρκεια

Η επαγγελματική ηθική ως παράγοντας επίδρασης στη διαχείριση οικονομικών αποτελεσμάτων στις ελληνικές επιχειρήσεις

λειτουργίας της, μια επιχειρηματική μονάδα δανείζεται χρηματικά ποσά από τράπεζες και πιστωτές και πρέπει να τα αποπληρώσει σε προκαθορισμένο χρονικό διάστημα. Εάν το διάστημα αποπληρωμής είναι μεγάλο, πρόκειται για μακροπρόθεσμο δανεισμό, ενώ εάν είναι μικρό το χρονικό διάστημα, πρόκειται για βραχυπρόθεσμο δανεισμό.

Υπό αυτήν την έννοια, η επιχείρηση έχει χρέος απέναντι στους μετόχους, το κεφάλαιο που κατέβαλλαν καθώς και τα κέρδη που δεν έχει διανέμει και εμφανίζονται με τη μορφή αποθεματικού κεφαλαίου. Το παθητικό αποτελεί το σύνολο των υποχρεώσεων της επιχειρηματικής μονάδας προς τρίτους, αλλά και προς διάφορους φορείς της επιχείρησης που είναι δυνατό να γίνει ο προσδιορισμός του ποσού τους με αντικειμενικό τρόπο. Οι υποχρεώσεις προς τρίτους είναι οφειλές της επιχείρησης που θα πρέπει να γίνει η εξόφλησή τους στο μέλλον με την εκχώρηση στοιχείων του ενεργητικού. Τέτοιου είδους οφειλές μπορεί να είναι παραδείγματος χάρη, οι οφειλές προς προμηθευτές, προς τράπεζες, προς το προσωπικό, οι οφειλές από γραμμάτια, οι επιταγές, οι οφειλές σε ασφαλιστικούς οργανισμούς κ.λ.π. (Παπαδόπουλος, 1985)

Επιπλέον, έχει οφειλές απέναντι και σε όποιους της κάνουν διάφορες διευκολύνσεις, δηλαδή σε άτομα που πρέπει να πληρώσει, επειδή αγόρασε κάτι και τους χρωστάει. Με άλλα λόγια είναι σαν να της δανείζουν αυτοί ένα ποσό που ισούται με την αξία της αγοράς, η επιχείρηση τους ξεχρεώνει την ώρα της αγοράς και στην ουσία οφείλει να τους ξεπληρώσει το δάνειο που της έδωσαν. Αυτοί είναι οι προμηθευτές της.

Κατά συνέπεια, πρόκειται για ένα μηχανισμό με τον οποίο παρατηρούμε ότι η επιχείρηση μαζεύει χρήματα από μετόχους, από τράπεζες, από προμηθευτές της και από άλλα άτομα που για κάποιο λόγο της έχουν δώσει χρήματα. Όλα τα χρήματα, τα οποία χρωστάει η επιχειρηματική μονάδα ονομάζονται Παθητικό. (Κοντάκος, 2006)

Τα χρήματα που μαζεύει η επιχειρηματική μονάδα τα τοποθετεί είτε στο ταμείο είτε σε πράγματα που έχει αγοράσει προκειμένου να πραγματοποιήσει το σκοπό της σύστασής της και ονομάζονται πάγια, σε εμπορεύματα, τα οποία αγοράζει, σε συμμετοχές σε άλλες επιχειρήσεις, σε διευκολύνσεις προς τους πελάτες της από την πώληση εμπορευμάτων ή την παροχή υπηρεσιών που έχει πραγματοποιήσει, σε ομόλογα. Γενικότερα, όλα αυτά τα χρήματα αυξάνουν την περιουσιακή της κατάσταση για το λόγο ότι κάποιος της τα χρωστάει και αποκαλούνται Ενεργητικό. (Νιάρχου, 2004)

1.2.1 Ενεργητικό ισολογισμού

Ενεργητικό είναι το σύνολο των οικονομικών αγαθών, τα οποία ανήκουν στην κυριότητα της επιχείρησης και από τα οποία αναμένονται οφέλη στο μέλλον και η τιμή τους είναι δυνατό να προσδιοριστεί με αντικειμενικό τρόπο. Για την καταχώρηση ενός στοιχείου στο ενεργητικό είναι απαραίτητο να ικανοποιούνται τα εξής κριτήρια: (Παπαδόπουλος, 1985)

- 1) Να ανήκει στην επιχείρηση
- 2) Να υπάρχει η δυνατότητα αποτίμησής του σε χρηματικές μονάδες με αντικειμενικό τρόπο

Τα στοιχεία του ενεργητικού είναι δυνατό να ομαδοποιηθούν με κριτήριο τη ρευστότητα, δηλαδή το πόσο γρήγορα μετατρέπονται σε χρήμα. Διακρίνεται στις εξής ομάδες: (Αληφαντής, 2004)

- Το οφειλόμενο κεφάλαιο
- Τα έξοδα ίδρυσης και πρώτης εγκατάστασης
- Το πάγιο ενεργητικό, όπου ανήκουν στοιχεία, τα οποία αποκτώνται για μεγάλο χρονικό διάστημα και η επιχείρηση μπορεί και να έχει οφέλη σε επόμενες λογιστικές χρήσεις, όπως για παράδειγμα ακίνητα, μεταφορικά μέσα, μηχανήματα κ.λ.π.
- Το κυκλοφορούν ενεργητικό, πρόκειται λοιπόν για στοιχεία του ενεργητικού όπου προβλέπεται η ρευστοποίηση μέσα σε μια λογιστική χρήση ή στην περίοδο που μεσολαβεί από τότε που αγοράζονται τα εμπορεύματα μέχρι και την πώλησή τους, λόγου χάρη, απαιτήσεις από πελάτες, γραμμάτια εισπρακτέα, χρηματικά διαθέσιμα κ.λ.π.
- Τους μεταβατικούς λογαριασμούς ενεργητικού όπου περικλείονται τα προκαταβληθέντα έξοδα καθώς και τα έσοδα χρήσεως εισπρακτέα.

1.2.2. Παθητικό ισολογισμού

Το Παθητικό του ισολογισμού αποτελείται από την Καθαρή θέση και τις υποχρεώσεις. Τα Ίδια Κεφάλαια αφορούν στο σύνολο των υποχρεώσεων της επιχείρησης προς τους επιχειρηματίες ή εναλλακτικά τα χρηματικά ποσά που εισέφεραν οι επιχειρηματίες στην επιχείρηση με τη μορφή κεφαλαίου ή με τη μορφή αδιανέμητων κερδών. Ενώ οι υποχρεώσεις αναφέρονται σε χρηματικά ποσά που θα πρέπει να δοθούν σε τρίτους βραχυπρόθεσμα ή μακροπρόθεσμα. (Κοντάκος, 2006)

Η καθαρή θέση περιλαμβάνει τους παρακάτω λογαριασμούς: (Νιάρχου, 2004)

Ίδια Κεφάλαια ή Καθαρή Θέση ή Καθαρή Περιουσία

- Το κεφάλαιο. Σε αυτήν την κατηγορία εντάσσονται τα χρηματικά ποσά που έχουν εισφέρει οι φορείς της επιχειρηματικής μονάδας ως κεφάλαιο.
- Τα αποθεματικά κεφάλαια, τα οποία περιλαμβάνουν κέρδη που έχουν συσσωρευτεί και δεν έχουν διανεμηθεί, αλλά ούτε και είναι ενσωματωμένα στο κεφάλαιο της επιχείρησης.
- Τα αποτελέσματα εις νέον που είναι ζημίες ή κέρδη προηγούμενων χρήσεων και δεν έχουν ενσωματωθεί στο κεφάλαιο ή σε αποθεματικά.
- Τη διαφορά από έκδοση μετοχών υπέρ το άρτιο, όπου περιλαμβάνονται χρηματικά ποσά που έχουν προκύψει με την έκδοση μετοχών.
- Τις διαφορές αναπροσαρμογής, οι οποίες αποτελούν το ποσό εκείνο, το οποίο έχει σχηματιστεί κατόπιν της αναπροσαρμογής των περιουσιακών στοιχείων της επιχείρησης.
- Τα ποσά που έχουν προοριστεί για την αύξηση κεφαλαίου.

Η επαγγελματική ηθική ως παράγοντας επίδρασης στη διαχείριση οικονομικών αποτελεσμάτων στις ελληνικές επιχειρήσεις

Υποχρεώσεις

Οι υποχρεώσεις προς τρίτους διακρίνονται στις εξής κατηγορίες:

- Τις βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις που αποτελούνται από τις υποχρεώσεις, οι οποίες λήγουν μέσα στην επόμενη λογιστική χρήση, όπως είναι για παράδειγμα οι προμηθευτές, οι υποχρεώσεις προς ασφαλιστικούς φορείς, οι αμοιβές προσωπικού πληρωτέες, τα ενοίκια πληρωτέα, οι πληρωτέοι τόκοι κ.λ.π.
- Τις μακροπρόθεσμες υποχρεώσεις που λήγουν σε χρονική διάρκεια μεγαλύτερη του ενός έτους, όπως είναι για παράδειγμα τα ομολογιακά δάνεια.

Επίσης, στο Παθητικό του ισολογισμού ανήκουν:

- Οι προβλέψεις, όπως είναι η πρόβλεψη για αποζημίωση του προσωπικού λόγω εξόδου από την υπηρεσία, η πρόβλεψη για την μη είσπραξη απαιτήσεων από πελάτες κ.λ.π.
- Οι μεταβατικοί λογαριασμοί παθητικού, οι οποίοι περιλαμβάνουν έσοδα για υπηρεσίες στο μέλλον και τα έξοδα χρήσεως πληρωτέα.

Σαφέστατα, η επιχείρηση έχει προχωρήσει στην τοποθέτηση των παραπάνω χρημάτων σε πάγια στοιχεία, συμμετοχές σε κάποιο ποσοστό σε άλλες επιχειρήσεις, αποθέματα (εμπορεύματα, πρώτες ύλες, καύσιμα κ.λ.π.), απαιτήσεις (συνήθως από πελάτες στους οποίους πώλησε προϊόντα με πίστωση και απαιτεί να εισπράξει το ποσό της πώλησης), χρεόγραφα (μετοχές, ομόλογα, έντοκα γραμμάτια Δημοσίου κ.λ.π.), χρηματικά διαθέσιμα (ταμείο, καταθέσεις όψεως κ.λ.π.)

1.2.3 Βασική Λογιστική Ισότητα

Στον Ισολογισμό το Ενεργητικό και το Παθητικό θα πρέπει να είναι ίσα. Η επιχείρηση αποτελεί νομικό πρόσωπο, η ύπαρξη της οποίας οφείλεται σε κάποιο συμβόλαιο και καταχωρείται σε βιβλία που τηρεί το κράτος, αποκτά περιουσία, διέπεται από νόμους που είναι διατυπωμένοι στο καταστατικό της και "διαλύεται" σε προκαθορισμένη ημερομηνία ή σε περίπτωση που δε μπορεί να ανταποκριθεί στις υποχρεώσεις της. (Paleru et al, 2007)

Συμπερασματικά, από όλα τα παραπάνω στοιχεία γίνεται η συγκρότηση του Ισολογισμού στην οποία παρουσιάζεται η περιουσιακή διάρθρωση της επιχείρησης. Κατά συνέπεια, ο ισολογισμός, είναι εκείνη η οικονομική κατάσταση που προβάλλει την οικονομική θέση της επιχείρησης, αφού δείχνει τί κατέχει η επιχείρηση, αλλά και τι χρωστάει. Εν συντομία, στο Παθητικό φαίνονται οι πηγές από τις οποίες προέρχονται τα κεφάλαια της επιχείρησης και στο Ενεργητικό φαίνονται πού χρησιμοποιούνται, δηλαδή πού επενδύει η επιχείρηση τα ποσά της. Άρα, ισχύει η βασική λογιστική ισότητα ότι το Ενεργητικό της επιχείρησης ισούται με το Παθητικό της. (Νιάρχου, 2004)

Όλες οι συναλλαγές τις οποίες πραγματοποιεί η επιχείρηση μπορούν να αλλάξουν τα στοιχεία του ισολογισμού, αλλά δεν μπορούν με κανένα τρόπο να καταργήσουν την ισότητα, η οποία ισχύει ανάμεσα στο Ενεργητικό και στο Παθητικό. Ο ισολογισμός χωρίζεται σε κάποιες κατηγορίες ανάλογα με το άθροισμα της καθαρής θέσης: (Παπαδόπουλος, 1985)

- Εάν η Καθαρή Θέση είναι θετική ($K\Theta > 0$) τότε ο ισολογισμός είναι θετικός.
- Εάν η Καθαρή Θέση είναι αρνητική ($K\Theta < 0$) τότε ο ισολογισμός είναι αρνητικός.
- Εάν η Καθαρή Θέση ισούται με το μηδέν ($K\Theta = 0$) τότε ο ισολογισμός είναι ουδέτερος.

Με βάση το Γενικό Λογιστικό Σχέδιο, τα στοιχεία των λογαριασμών του Ενεργητικού κατατάσσονται με βάση τη ρευστότητα. Δηλαδή, παρουσιάζονται πρώτα τα πα'για στοιχεία (π.χ. οικόπεδα, έπιπλα, κτίρια, μηχανήματα κ.λ.π.) και μετά αυτοί του κυκλοφορούντος Ενεργητικού (π.χ. πρώτες ύλες, απαιτήσεις, χρηματικά διαθέσιμα, μετοχές κ.λ.π.)

Η επαγγελματική ηθική ως παράγοντας επίδρασης στη διαχείριση οικονομικών αποτελεσμάτων στις ελληνικές επιχειρήσεις

Οι Ισολογισμοί διακρίνονται με βάση την περιοδικότητά τους σε:

- Τακτικούς ισολογισμούς, οι οποίοι καταρτίζονται σε τακτά χρονικά διαστήματα και ιδιαίτερα στο τέλος κάθε λογιστικής χρήσης.
- Έκτακτους ισολογισμούς που καταρτίζονται όταν πραγματοποιείται συγχώνευση των εταιριών ή ακόμα και όταν πραγματοποιείται η εκκαθάρισή τους εξαιτίας της πτώχευσης.

1.2.4 Χαρακτηριστικά του Ισολογισμού

Τα στοιχεία που κρίνεται απαραίτητο να χαρακτηρίζουν τον ισολογισμό είναι: (Palepu et al, 2007)

- ✓ Η ειλικρίνεια
- ✓ Η σαφήνεια
- ✓ Η συνέπεια
- ✓ Η συγκρισιμότητα

Για να τηρούνται οι προϋποθέσεις που διέπουν τον ισολογισμό θα πρέπει να καταρτίζεται ως εξής: (Παπαδόπουλος, 1985)

- Να είναι σύμφωνος με τις γενικά παραδεκτές λογιστικές αρχές.
- Να ακολουθεί τη φυσική απογραφή.
- Να φαίνεται η νομική μορφή, η επωνυμία και το αντικείμενο της δραστηριότητας της επιχείρησης.
- Να είναι σαφές το είδος του ισολογισμού.
- Να φαίνεται η ημερομηνία κατά την οποία καταρτίζεται ο ισολογισμός.
- Να φαίνεται η λογιστική χρήση, η οποία καλύπτεται.
- Να είναι ξεκάθαρη η νομισματική μονάδα.

Η επαγγελματική ηθική ως παράγοντας επίδρασης στη διαχείριση οικονομικών αποτελεσμάτων στις ελληνικές επιχειρήσεις

- Να είναι ξεκάθαρα φανερά οι ενδείξεις Ενεργητικό και Παθητικό
- Να περιλαμβάνει λογαριασμούς που έχουν σαφείς τίτλους.
- Οι λογαριασμοί αυτοί να είναι ταξινομημένοι σε ομάδες.

1.3. Κατάσταση Αποτελεσμάτων Χρήσης

Η κατάσταση των αποτελεσμάτων χρήσης είναι μια χρηματοοικονομική κατάσταση, η οποία παρουσιάζει περιληπτικά το λογιστικό αποτέλεσμα, το οποίο έχει πραγματοποιήσει η επιχείρηση στη διάρκεια μια περιόδου, αλλά και τους προσδιοριστικούς παράγοντες αυτού. Το αποτέλεσμα χρήσης μπορεί να είναι είτε κέρδος είτε ζημία που προέκυψε από τις δραστηριότητες της επιχειρηματικής μονάδας μέσα στη λογιστική χρήση, συμπεριλαμβάνοντας και τα έκτακτα γεγονότα. (Αληφαντής, 2004)

Ο υπολογισμός τους είναι δυνατό να πραγματοποιηθεί όταν στο αποτέλεσμα εκμετάλλευσης προστίθενται και τα μη λειτουργικά έσοδα και κέρδη και αφαιρώντας τα μη λειτουργικά έξοδα καθώς και τις μη λειτουργικές ζημίες. Το αποτέλεσμα χρήσης παρουσιάζεται, λοιπόν, στην Κατάσταση Αποτελεσμάτων Χρήσης (ΚΑΧ) της επιχείρησης.

Αποτέλεσμα Εκμετάλλευσης

+ μη Λειτουργικά Έσοδα

+ μη Λειτουργικά Κέρδη

- μη Λειτουργικά Έξοδα

- μη Λειτουργικές Ζημίες

Αποτέλεσμα Χρήσης

Η επαγγελματική ηθική ως παράγοντας επίδρασης στη διαχείριση οικονομικών αποτελεσμάτων στις ελληνικές επιχειρήσεις

Τα έσοδα που περιλαμβάνονται στα αποτελέσματα χρήσης προέρχονται από την πώληση αγαθών ή από την παροχή υπηρεσιών. Εάν εξεταστεί από λογιστικής μεριάς, η αξία παίρνει τη μορφή ταμειακής είσπραξης ή τη μορφή δημιουργίας απαιτήσεων. Όταν γίνεται λόγος για έσοδα εννοείται η αύξηση της καθαρής θέσης που πηγάζει από την πώληση αγαθών, αλλά και την παροχή υπηρεσιών σε τρίτους, για παράδειγμα, τα έσοδα κεφαλαίων, τα έσοδα από την πώληση εμπορευμάτων, τα έσοδα από την παροχή υπηρεσιών και τα έσοδα παρεπόμενων ασχολιών. (Νιάρχου, 2004)

Οι κατηγορίες διάκρισής τους είναι αναφορικά:

- ✓ Τα λειτουργικά ή οργανικά έσοδα
- ✓ Τα μη λειτουργικά ή ανόργανα έσοδα
- ✓ Τα δεδουλευμένα ή μη δεδουλευμένα έσοδα

Όταν μειώνεται η καθαρή θέση της επιχείρησης οφείλεται σε διάθεση ή χρησιμοποίηση των στοιχείων του ενεργητικού της ή στη χρησιμοποίηση από αυτήν αγαθών και υπηρεσιών τρίτων.

Τα έξοδα διακρίνονται σε: (Κοντάκος, 2006)

Δαπάνες

Πρόκειται για την ανάλωση της αξίας που γίνεται προκειμένου να πραγματοποιηθούν οι επιχειρηματικές δραστηριότητες.

Κόστη

Αφορά στην ενσωμάτωση στην αξία των παραγόμενων προϊόντων των δαπανών που πραγματοποιούνται, για παράδειγμα, πρώτες ύλες, καύσιμα, κ.λ.π. Πρόκειται για κάθε δαπάνη, η οποία δε δημιουργεί αξία και κατά συνέπεια δεν αποτελεί στοιχείο κόστους.

Η επαγγελματική ηθική ως παράγοντας επίδρασης στη διαχείριση οικονομικών αποτελεσμάτων στις ελληνικές επιχειρήσεις

Παραδείγματα αποτελούν οι αμοιβές προσωπικού, οι αμοιβές τρίτων, οι παροχές τρίτων, οι φόροι-τέλη, τα διάφορα έξοδα, οι τόκοι και τα συναφή έξοδα, οι αποσβέσεις κ.λ.π.

Κατηγορίες εξόδων είναι:

- ✓ Τα λειτουργικά έξοδα και τα μη λειτουργικά έξοδα
- ✓ Τα άμεσα ή έμμεσα έξοδα
- ✓ Τα σταθερά, μεταβλητά και ημιμεταβλητά έξοδα
- ✓ Τα δεδουλευμένα και μη δεδουλευμένα έξοδα

Όταν αυξάνονται οι λογαριασμοί των εξόδων, ζημιών χρεώνονται με τις αυξήσεις και όταν μειώνονται πιστώνονται. Όμως, όταν αυξάνονται οι λογαριασμοί των εσόδων, κερδών πιστώνονται με τις αυξήσεις και όταν μειώνονται χρεώνονται.

Στην κατάσταση των αποτελεσμάτων χρήσης το μικτό αποτέλεσμα ισούται με τις καθαρές πωλήσεις μείον το κόστος πωληθέντων. (Αληφαντής, 2004)

$$\text{Μικτό αποτέλεσμα} = \text{Καθαρές πωλήσεις} - \text{κόστος πωληθέντων}$$

όπου, οι

Καθαρές πωλήσεις = ακαθάριστες πωλήσεις- εκπτώσεις πωλήσεων – επιστροφές πωλήσεων

και

$$\text{Κόστος πωληθέντων} = \text{αρχικό απόθεμα} + \text{καθαρές αγορές} - \text{τελικό απόθεμα}$$

Επίσης, το αποτέλεσμα εκμετάλλευσης ισούται με το μικτό αποτέλεσμα συν τα λειτουργικά έσοδα μείον τα λειτουργικά έξοδα.

Η επαγγελματική ηθική ως παράγοντας επίδρασης στη διαχείριση οικονομικών αποτελεσμάτων στις ελληνικές επιχειρήσεις

$$\text{Αποτέλεσμα εκμετάλλευσης} = \text{Μικτό αποτέλεσμα} + \text{Λειτουργικά έσοδα} - \text{Λειτουργικά έξοδα}$$

Ενώ, το αποτέλεσμα χρήσης ισούται με το αποτέλεσμα εκμετάλλευσης συν τα έκτακτα και ανόργανα έσοδα μείον τα έκτακτα και ανόργανα έξοδα

$$\text{Αποτέλεσμα χρήσης} = \text{Αποτέλεσμα εκμετάλλευσης} + \text{Έκτακτα και ανόργανα έσοδα} \\ / \text{έκτακτα κέρδη} - \text{έκτακτα και ανόργανα έξοδα} / \text{έκτακτες ζημιές}$$

1.4 Πίνακας Διάθεσης Αποτελεσμάτων

Κάθε επιχείρηση παρουσιάζει στον πίνακα διάθεσης αποτελεσμάτων διάφορα στοιχεία που αναφέρονται στο ποσό των κερδών και στα άτομα που τα διανέμει όχι μόνο στην παρούσα λογιστική χρήση, αλλά και στην προηγούμενη. Τα κέρδη διάθεσης μιας ανώνυμης εταιρίας απαρτίζονται από τα εξής στοιχεία: (Αληφαντής, 2004)

- ✓ Τα κέρδη της παρούσας χρήσης
- ✓ Το φόρο εισοδήματος
- ✓ Τα αποτελέσματα κάθε προηγούμενης χρήσης που επρόκειτο να διανεμηθούν στην παρούσα χρήση
- ✓ Τα αποθεματικά, τα οποία προορίζονται προκειμένου να γίνει η διανομή στην παρούσα χρήση

Κατόπιν της αφαίρεσης των φόρων, κάποιο ποσό από τα κέρδη της εταιρίας παραμένει σε αυτήν και προχωράει σε αύξηση των αποθεματικών της, ενώ το υπόλοιπο διανέμεται: (Αληφαντής, 2004)

Η επαγγελματική ηθική ως παράγοντας επίδρασης στη διαχείριση οικονομικών αποτελεσμάτων στις ελληνικές επιχειρήσεις

- ✓ Με μερίσματα στους μετόχους της
- ✓ Με τη μορφή αμοιβής στα μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου

Το συνηθέστερο είναι να παραμείνει στο τέλος ένα ποσό κερδών χωρίς να έχει διανεμηθεί. Πρόκειται για τα κέρδη εις νέο, η ενσωμάτωση των οποίων θα πραγματοποιηθεί στα κέρδη της επόμενης χρήσης, προκειμένου να πραγματοποιηθεί ο προσδιορισμός του ποσού των κερδών προς διάθεση.

1.5 Οι αριθμοδείκτες

Η χρηματοοικονομική ανάλυση σχετίζεται άμεσα με την κυκλοφορία χρηματοοικονομικών πληροφοριών και κάνει ολοένα και πιο αποτελεσματική τη χρήση τους προκειμένου να ληφθούν οι σωστές αποφάσεις για τη λειτουργία μιας επιχείρησης, την πορεία και φυσικά την επιβίωσή της. Σίγουρα, οι πηγές πληροφόρησης που έχουν τη μεγαλύτερη σημασία για μια εταιρία αποτελούν ο ισολογισμός, αλλά και η κατάσταση των αποτελεσμάτων χρήσης που παρουσιάζονται όλα τα περιουσιακά στοιχεία της, οι πηγές από τις οποίες προέρχονται τα κεφάλαιά της, αλλά και τα λοιπά οικονομικά αποτελέσματα από τις δραστηριότητές της. (Παπαδόπουλος, 1985)

Η ανάλυση των οικονομικών καταστάσεων δίνει τη δυνατότητα σε κάποιον χρήστη να αντλήσει κάποια πολύ βασικά στοιχεία για μια επιχείρηση. Τέτοιου είδους στοιχεία αποτελούν: (Palepu et al, 2007)

- ✓ Η περιουσιακή κατάστασή της
- ✓ Η κεφαλαιακή διάρθρωσή της

Η επαγγελματική ηθική ως παράγοντας επίδρασης στη διαχείριση οικονομικών αποτελεσμάτων στις ελληνικές επιχειρήσεις

- ✓ Η αποδοτικότητα της
- ✓ Ο κύκλος εργασιών της
- ✓ Οι πηγές κεφαλαίων της
- ✓ Οι επενδύσεις που μπορεί να πραγματοποιήσει
- ✓ Οι δαπάνες της

Για την ανάλυση των χρηματοοικονομικών καταστάσεων πέρα από την κάθετη και την οριζόντια ανάλυση υπάρχουν και οι αριθμοδείκτες. Η ανάλυση αριθμοδεικτών αποτελεί πολύ γνωστό μέσο ανάλυσης, αξιολόγησης, αλλά και ερμηνείας των οικονομικών καταστάσεων και δίνει σαφέστατα χρήσιμες πληροφορίες στους ενδιαφερόμενους προκειμένου να οδηγηθούν σε σωστές αποφάσεις. Οι αριθμοδείκτες δείχνουν σε αυτούς που τους χρησιμοποιούν τις σχέσεις ανάμεσα στα οικονομικά μεγέθη και θεωρούνται ως η σχέση ανάμεσα σε δύο λογιστικά μεγέθη, τα οποία λαμβάνονται από τις οικονομικές καταστάσεις μιας επιχείρησης. (Κάντζος, 2002)

Η **ρευστότητα των περιουσιακών στοιχείων** μιας επιχείρησης έχει καθοριστική σημασία και ασκεί σπουδαία επιρροή στα κέρδη, αλλά και στη βιωσιμότητά της. Επομένως, για μια επιχειρηματική οντότητα είναι καθοριστικής σημασίας να διαθέτει επάρκεια ρευστών διαθεσίμων ή ακόμα να μπορεί να προχωρήσει στην μετατροπή των κυκλοφοριακών της στοιχείων σε μετρητά. Αλλιώς, δε θα μπορεί να προμηθεύεται εμπορεύματα και πρώτες ύλες, άρα τα κέρδη της θα παρουσιάσουν μείωση. Επιπλέον, δε θα είναι σε θέση να ξεπληρώσει τις υποχρεώσεις της και θα ωθείται η δραστηριότητά της σε συρρίκνωση και με την απόκτηση κακής φήμης, θα μειώνεται ολοένα και περισσότερο η εμπιστοσύνη των συναλλασσόμενων και θα αναγκαστεί η εταιρία να προχωρήσει στην πώληση πάγιων στοιχείων. Συνεπώς, πρόκειται για μια ενέργεια, η οποία θα οδηγήσει σε μείωση των κερδών της. (Κάντζος, 2002)

Οι αριθμοδείκτες **αποδοτικότητας** παρουσιάζουν τη σχέση που υπάρχει ανάμεσα στα κέρδη και στα κεφάλαια ή ακόμα και μεταξύ των κερδών και των πωλήσεων και χρησιμοποιούνται, έτσι ώστε να μετρηθεί η δυναμικότητα της επιχείρησης για κέρδη. Κατά συνέπεια, οι αναλυτές χρησιμοποιώντας τους αριθμοδείκτες είναι σε θέση να εξακριβώσουν εάν διοικείται αποτελεσματικά η επιχείρηση και σε τι βαθμό.

Η επαγγελματική ηθική ως παράγοντας επίδρασης στη διαχείριση οικονομικών αποτελεσμάτων στις ελληνικές επιχειρήσεις

Όταν αναλύονται οι οικονομικές καταστάσεις μιας επιχείρησης παρουσιάζονται πάρα πολλές δυσκολίες σε μεγαλύτερο παρά σε μικρότερο χρονικό διάστημα. Με τη μελέτη της τρέχουσας οικονομικής κατάστασης δεν είναι και τόσο εύκολο να γίνει η πρόβλεψη της ροής κεφαλαίων. Προκειμένου να εκτιμηθεί η μακροχρόνια οικονομική κατάσταση της επιχείρησης περιλαμβάνεται εκτός των άλλων και η αξιολόγηση της **διάθροσης των κεφαλαίων** της. Για την υλοποίηση των αναπτυξιακών σχεδίων μιας εταιρίας και την αύξηση της αξίας της, οφείλει να συνδυάσει όσο μπορεί καλύτερα τις διάφορες πηγές χρηματοδότησης. (Palepu et al, 2007)

1.5.1 Αριθμοδείκτες Ρευστότητας

Η ρευστότητα μιας επιχείρησης επιδρά σημαντικά στα κέρδη της, αλλά και στη βιωσιμότητά της. Για μια επιχειρηματική οντότητα παίζει καθοριστικό ρόλο να διαθέτει επαρκή ρευστά διαθέσιμα ή να βρίσκεται σε θέση να μετατρέψει τα κυκλοφοριακά της στοιχεία σε μετρητά. Σε αντίθετη περίπτωση δε θα μπορεί να προμηθεύεται εμπορεύματα και πρώτες ύλες, άρα τα κέρδη της θα μειωθούν σημαντικά. Επιπλέον, δε θα μπορεί να ξεπληρώσει τις υποχρεώσεις της με συνέπεια να συρρικνωθεί η δραστηριότητά της. Ως επακόλουθο θα αποκτήσει κακή φήμη, θα μειωθεί η εμπιστοσύνη των συναλλασσομένων, θα αναγκαστεί να πουλήσει πάγια στοιχεία και θα μειωθούν τα κέρδη της. (Παπαδόπουλος, 1985)

Πολλές επιχειρήσεις για να είναι καλυμμένες ως προς τις εξοφλήσεις τους μελλοντικά, διατηρούν κάποιο πλεόνασμα κυκλοφοριακών στοιχείων, ανάλογο προς τις τρέχουσες υποχρεώσεις τους. Παρόλο που για κάθε επιχείρηση υπάρχει κάποιο ύψος κυκλοφοριακών

Η επαγγελματική ηθική ως παράγοντας επίδρασης στη διαχείριση οικονομικών αποτελεσμάτων στις ελληνικές επιχειρήσεις

στοιχείων και τρεχουσών υποχρεώσεων, μπορεί να παρατηρηθεί ανεπάρκεια κυκλοφοριακών στοιχείων και αυτό να έχει καταστροφικές συνέπειες για την επιχείρηση. (Νιάρχου, 2004)

Στην ανάλυση της τρέχουσας οικονομικής κατάστασης μιας επιχείρησης δημιουργούνται διάφορα ερωτήματα που έχουν σχέση με τη ρευστότητα και την ικανότητά της να εκπληρώνει τις βραχυχρόνιες υποχρεώσεις της και αναφέρονται στο ύψος των απαιτήσεών της, στην ύπαρξη υπερβολικών αποθεματοποιήσεων, στην ύπαρξη επαρκών κυκλοφοριακών στοιχείων και τη συνέπεια ως προς την εκπλήρωση των υποχρεώσεών της. (Κάντζος, 2002)

Οι αριθμοδείκτες που χρησιμοποιούνται κατά κύριο λόγο για να προσδιοριστεί η οικονομική θέση μιας επιχείρησης είναι οι εξής: (Paleru et al, 2007)

Αριθμοδείκτης γενικής ρευστότητας (Current Ratio)

Ο αριθμοδείκτης αυτός υπολογίζεται στην περίπτωση που διαιρέσουμε το σύνολο του κυκλοφορούντος ενεργητικού με το σύνολο των βραχυπρόθεσμων υποχρεώσεων.

$$\text{Γενική ρευστότητα} = \frac{\text{Κυκλοφορούν Ενεργητικό}}{\text{Βραχυπρόθεσμες Υποχρεώσεις}}$$

Αλλιώς ονομάζεται αριθμοδείκτης κεφαλαίου κίνησης (Working Capital Ratio), διότι οι όροι του κλάσματος (KE / BY) αποτελούν τους όρους του κεφαλαίου κίνησης (KE – BY).

Όταν η τιμή του είναι μεγαλύτερη της μονάδας, η επιχείρηση δεν αντιμετωπίζει προβλήματα σχετικά με την κάλυψη των βραχυπρόθεσμων υποχρεώσεών της.

Η επαγγελματική ηθική ως παράγοντας επίδρασης στη διαχείριση οικονομικών αποτελεσμάτων στις ελληνικές επιχειρήσεις

Οι κυριότερες κατηγορίες περιουσιακών στοιχείων που αναφέρονται στο κυκλοφορούν ενεργητικό είναι τα χρηματικά διαθέσιμα και οποιοδήποτε στοιχείο είναι ρευστοποιήσιμο εντός ενός έτους. Οι πιο βασικές κατηγορίες βραχυπρόθεσμων υποχρεώσεων είναι οι υποχρεώσεις που λήγουν μέσα στη νέα χρήση και πιο συγκεκριμένα, περιλαμβάνονται οι προμηθευτές, τα δάνεια από τράπεζες, οι υποχρεώσεις από φόρους – τέλη.

Αριθμοδείκτης ειδικής ρευστότητας

Ο αριθμοδείκτης αυτός υπολογίζεται από το πηλίκo του συνόλου των περιουσιακών στοιχείων μιας επιχείρησης που ρευστοποιούνται προς το σύνολο των βραχυπρόθεσμων υποχρεώσεών της και δείχνει πόσες φορές τα ρευστοποιήσιμα περιουσιακά στοιχεία της επιχείρησης μπορούν να καλύψουν τις βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις της.

Περιλαμβάνει στοιχεία του κυκλοφορούντος ενεργητικού, τα οποία έχουν ήδη ρευστοποιηθεί, όπως ταμείο, καταθέσεις όψεως και προθεσμίας κ.λ.π. ή στοιχεία που μπορούν εύκολα και γρήγορα να ρευστοποιηθούν όπως χρεόγραφα και απαιτήσεις.

Αριθμοδείκτης ταμειακής ρευστότητας

Ο αριθμοδείκτης ταμειακής ρευστότητας δείχνει την ικανότητα που έχει μια επιχείρηση να εξοφλεί τις βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις της με μετρητά που έχει στη διάθεσή της. Ο αριθμοδείκτης λοιπόν ταμειακής ρευστότητας εκφράζεται από το πηλίκo του συνόλου του διαθέσιμου ενεργητικού μιας επιχείρησης ως προς το σύνολο των βραχυπρόθεσμων υποχρεώσεών της.

Αν ο δείκτης ταμειακής ρευστότητας είναι μικρότερος από τη μονάδα τότε εισπράττονται οι απαιτήσεις ή πωλούνται τα αποθέματα μετρητοίς.

1.5.2 Αριθμοδείκτες Αποδοτικότητας

Οι αριθμοδείκτες αποδοτικότητας ως σχέσεις μεταξύ κερδών και κεφαλαίων ή μεταξύ κερδών και πωλήσεων χρησιμοποιούνται προκειμένου να μετρηθεί η δυναμικότητα της επιχείρησης για κέρδη. Κατά συνέπεια, με τη χρήση αυτών των αριθμοδεικτών οι αναλυτές μπορούν να εξακριβώσουν πόσο αποτελεσματικά διοικείται η επιχείρηση. Οι πιο γνωστοί αριθμοδείκτες αποδοτικότητας είναι οι παρακάτω: (Paleru et al, 2007)

Αριθμοδείκτης Περιθωρίου Μικτού Κέρδους

Ο αριθμοδείκτης αυτός εκφράζει τη σχέση μεταξύ μικτού κέρδους και πωλήσεων. Επίσης, δείχνει το βαθμό στον οποίο καλύπτονται τα λειτουργικά καθώς και άλλα έξοδα, αλλά και το περιθώριο να πραγματοποιηθούν καθαρά κέρδη.

Μέσω αυτού γνωρίζουμε τη λειτουργική αποτελεσματικότητα μιας επιχειρηματικής μονάδας, αλλά και την πολιτική τιμών που ακολουθεί.

Αριθμοδείκτης Περιθωρίου Καθαρού Κέρδους

Ο αριθμοδείκτης περιθωρίου καθαρού κέρδους αποτελεί ένα σημαντικό δείκτη, επειδή εκφράζει τη σχέση ανάμεσα στο καθαρό κέρδος και στις πωλήσεις ή με άλλα λόγια την αποδοτικότητα των πωλήσεων σε καθαρά κέρδη. Ο δείκτης του καθαρού περιθωρίου κέρδους παρουσιάζεται με πολλές παραλλαγές που οφείλονται σε αυτό που περιέχει ο αριθμητής, ο οποίος μπορεί να περιλαμβάνει είτε τα καθαρά κέρδη της χρήσης προ φόρων, είτε τα καθαρά κέρδη μετά τους φόρους, είτε τα καθαρά κέρδη προ φόρων και τόκων ή τα καθαρά κέρδη εκμετάλλευσης. (Νιάρχου, 2004)

Η επαγγελματική ηθική ως παράγοντας επίδρασης στη διαχείριση οικονομικών αποτελεσμάτων στις ελληνικές επιχειρήσεις

Ο αριθμοδείκτης εκφράζει το ποσοστό καθαρού κέρδους που επιτυγχάνει η επιχείρηση από τις πωλήσεις της.

Αριθμοδείκτης Αποδοτικότητας Ιδίων Κεφαλαίων

Ο αριθμοδείκτης αποδοτικότητας Ιδίων Κεφαλαίων (ΙΚ) μετράει την αποτελεσματικότητα των ΙΚ μέσα στην επιχείρηση και κατά πόσο επιτεύχθηκε ο στόχος της. Δίνεται από την ακόλουθη σχέση:

Ο αριθμοδείκτης αυτός είναι σημαντικός, διότι δείχνει την ικανότητα που έχει η επιχείρηση να δημιουργεί κέρδη. Τα διοικητικά στελέχη και οι επενδυτές επιδιώκουν υψηλές τιμές του δείκτη, αρκεί να μην προκύπτει από υψηλή δανειακή επιβάρυνση που εγκυμονεί σοβαρούς κινδύνους.

1.5.3 Αριθμοδείκτες διάρθρωσεως κεφαλαίου

Η ανάλυση οικονομικής κατάστασης μιας επιχείρησης παρουσιάζει μεγαλύτερες δυσκολίες μακροχρόνια παρά βραχυχρόνια. Όταν μελετάται η τρέχουσα οικονομική κατάσταση δεν είναι τόσο εύκολο να προβλεφθεί η ροή των κεφαλαίων. Η διαδικασία με την οποία εκτιμάται η μακροχρόνια οικονομική κατάσταση της επιχείρησης περιλαμβάνει μεταξύ άλλων και την αξιολόγηση της διάρθρωσεως των κεφαλαίων της. (Κάντζος, 2002)

Με τον όρο δομή ή διάρθρωση των κεφαλαίων εννοούνται τα διάφορα είδη κεφαλαίων που χρησιμοποιεί η επιχειρηματική οντότητα για τη χρηματοδότησή της. Στα κεφάλαιά της ανήκουν τα Ίδια Κεφάλαια καθώς και οι βραχυπρόθεσμες και μακροπρόθεσμες υποχρεώσεις της. Με τη χρήση του όρου δομή κεφαλαίων περιγράφεται η ποσοστιαία συμμετοχή των διαφόρων μορφών κεφαλαίων στο συνολικό κεφάλαιό της. Προκειμένου να υλοποιήσει μια εταιρία τα αναπτυξιακά της σχέδια και να αυξήσει την αξία της, οφείλει να συνδυάσει όσο το

Η επαγγελματική ηθική ως παράγοντας επίδρασης στη διαχείριση οικονομικών αποτελεσμάτων στις ελληνικές επιχειρήσεις

δυνατό καλύτερα τις διάφορες πηγές χρηματοδότησης. Ορισμένοι από τους αριθμοδείκτες διάρθρωσης κεφαλαίων που χρησιμοποιούνται πιο συχνά είναι οι εξής: (Παπαδόπουλος, 1985)

Αριθμοδείκτης Ίδια Κεφάλαια προς Πάγιο Ενεργητικό

Ο αριθμοδείκτης αυτός δείχνει τον βαθμό στον οποίο καλύπτονται τα πάγια στοιχεία με τα Ίδια Κεφάλαια και αν τα Ίδια Κεφάλαια είναι μεγαλύτερα από τα πάγια τότε ένα τμήμα των κεφαλαίων κίνησης οφείλεται στους μετόχους και αν τα ίδια κεφάλαια είναι μικρότερα σε σχέση με τα πάγια, τότε προκειμένου να χρηματοδοτηθούν τα πάγια χρησιμοποιούνται και δανειακά κεφάλαια.

Αριθμοδείκτης Ιδίων Κεφαλαίων προς Συνολικά Κεφάλαια

Ο δείκτης αυτός μας δείχνει το ποσοστό των συνολικών κεφαλαίων της επιχείρησης αποτελούν τα Ίδια Κεφάλαια της ή δείχνει το ποσοστό του συνολικού ενεργητικού που έχει χρηματοδοτηθεί από τα Ίδια Κεφάλαια.

Είναι σημαντικός δείκτης, διότι παρουσιάζει όχι μόνο τη διάρθρωση των κεφαλαίων της επιχείρησης, αλλά και τη ρευστότητά της μακροχρόνια. Ενώ ο δείκτης Γενικής Ρευστότητας δείχνει την ικανότητα της εταιρίας να ανταποκρίνεται στις βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις της, ο δείκτης ΙΚ/ΣΚ εκφράζει την ικανότητα που έχει να ανταποκρίνεται στις μακροχρόνιες υποχρεώσεις της.

Αριθμοδείκτης Ξένα Κεφάλαια προς Ίδια Κεφάλαια

Ο αριθμοδείκτης αυτός συσχετίζει δύο μορφές κεφαλαίων, τη σχέση των Ιδίων Κεφαλαίων προς τα Ξένα Κεφάλαια. Μια τιμή μεγαλύτερη της μονάδας σημαίνει ότι τα Ξένα

Η επαγγελματική ηθική ως παράγοντας επίδρασης στη διαχείριση οικονομικών αποτελεσμάτων στις ελληνικές επιχειρήσεις

είναι μεγαλύτερα από τα Ίδια Κεφάλαια ή ότι οι πιστωτές δείχνουν μεγαλύτερο χρηματοοικονομικό ενδιαφέρον στην επιχείρηση. Μια τιμή μικρότερη του 1 σημαίνει ότι τα Ξένα Κεφάλαια είναι μικρότερα από τα Ίδια Κεφάλαια ή ότι οι πιστωτές έχουν μικρότερο χρηματοοικονομικό ενδιαφέρον στην επιχείρηση. Εάν σε σπάνιες περιπτώσεις η τιμή του αριθμοδείκτη ισούται με το 0 σημαίνει ότι η επιχείρηση δεν έχει υποχρεώσεις προς τρίτους. (Νιάρχου, 2004)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ ΑΠΑΤΗ ΚΑΙ ΠΑΡΑΠΟΙΗΣΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ

2.1 Ορισμοί λογιστικής απάτης και παραποίησης οικονομικών καταστάσεων

Με τον όρο απάτη στα λογιστικά καλείται η αλλοίωση των οικονομικών καταστάσεων σκόπιμα. Ως τρόποι και μέσα προκειμένου να πραγματοποιηθούν οι παραποιήσεις χρησιμοποιούνται διάφορες μέθοδοι που περιλαμβάνονται στον όρο δημιουργική λογιστική. (Σπαθής, 2002)

Σύμφωνα με τον Καζαντζή απάτη καλείται μια πράξη, η οποία γίνεται εσκεμμένα από ένα ή περισσότερα άτομα της διοίκησης μιας επιχειρηματικής μονάδας ή των υπαλλήλων της κι έχει ως αποτέλεσμα την παρερμηνεία των οικονομικών καταστάσεων. Επομένως, η απάτη είναι δυνατό να έχει τα παρακάτω χαρακτηριστικά:

- ✓ Την καταχώρηση συναλλαγών που δεν έχουν καμία αξία.
- ✓ Την απόκρυψη συναλλαγών στα λογιστικά βιβλία που τηρούνται.
- ✓ Την παράλειψη καταχώρησης συναλλαγών στα λογιστικά βιβλία που τηρούνται.
- ✓ Την κατάχρηση των πάγιων περιουσιακών στοιχείων της παραγωγικής και οικονομικής μονάδας.
- ✓ Την καταχρηστική εφαρμογή των λογιστικών αρχών και σημαντικών προτύπων.

Είναι γεγονός ότι σε ολόκληρη τη διεθνή βιβλιογραφία δεν υπάρχει ένας συγκεκριμένος ορισμός που να αποδίδει με ακρίβεια και σαφήνεια τον όρο παραποίηση οικονομικών καταστάσεων. Η παραποίηση μπορεί να θεωρηθεί ως ένα φαινόμενο, το οποίο αποδίδεται με διάφορους τρόπους. (Καζαντζής, 2006) Σε οποιαδήποτε χρηματοοικονομική κατάσταση υπάρχουν ενδεχόμενα λάθη ή ακόμα και παραλείψεις κατά τη σύνταξή της, αυτό έχει ως αποτέλεσμα να διαστρεβλώνεται η πραγματική εικόνα που έχει μια επιχειρηματική μονάδα, να παραποιείται. Παρ' όλα αυτά, ο όρος παραποίηση και ο όρος λογιστική απάτη αποτελούν δύο εντελώς διαφορετικούς όρους.

Η επαγγελματική ηθική ως παράγοντας επίδρασης στη διαχείριση οικονομικών αποτελεσμάτων στις ελληνικές επιχειρήσεις

Η παραποίηση μιας οικονομικής κατάστασης είναι μία εσκεμμένη ενέργεια που το αποτέλεσμά της είναι να παρουσιάσει ψευδή στοιχεία για τα οικονομικά μιας επιχείρησης. Από την άλλη μεριά, ο όρος απάτη ορίζεται ως η νόθευση ή αλλοίωση των καταχωρήσεων ή αλλιώς η αλλοιωμένη παρουσίαση των στοιχείων του ενεργητικού του ισολογισμού, η ενδεχόμενη απόκρυψη ή ακόμα και μια πιθανή παράλειψη ενός οικονομικού αποτελέσματος από τις λογιστικές εγγραφές.

Η απάτη που πραγματοποιείται μέσω της παραποίησης μιας οικονομικής κατάστασης υποστηρίζεται ότι είναι μια σκόπιμη απόπειρα για την εξαπάτηση των επιχειρηματικών μονάδων κι έχει ως σκοπό να παραπλανηθούν οι χρήστες τους, δηλαδή επενδυτές, πιστωτές κ.λ.π. (Razaee, 2005)

Ως παραποίηση θεωρείται μία μορφή ενεργειών, η οποία είναι σχεδιασμένη προκειμένου να ωθήσει σε παραπλάνηση, αλλά και η οποία είναι δυνατό να υλοποιείται με πλαστά έγγραφα, τα οποία υποστηρίζουν την παραποίηση οικονομικών καταστάσεων. (Wallance, 1995)

Επίσης, άλλος όρος για την παραποίηση είναι η χρήση πολλών και διαφορετικών μορφών μιας σειράς από έξυπνες επινοήσεις προκειμένου να διαστρεβλωθεί η χρηματοοικονομική απόδοση κάποιας επιχείρησης για να επιτευχθεί το επιθυμητό αποτέλεσμα. (Thomson, 2005)

Πολύ συχνά ακούγεται και ο όρος "υπαλληλική παραποίηση" σύμφωνα με τον οποίο γίνεται αναφορά στη χρήση της επαγγελματικής ιδιότητας ενός υπαλλήλου για προσωπική ωφέλεια με τη σκόπιμη και εσκεμμένη, εσφαλμένη ή ακόμα και την κακή εφαρμογή των χρηματοοικονομικών πηγών μιας επιχείρησης.

Μπορεί λοιπόν εύκολα να ειπωθεί ότι η παραποίηση είναι μια πράξη που γίνεται σκόπιμα έχοντας ως σκοπό το κέρδος παράνομα. Κάποιος είναι δυνατό να παραποιήσει τις οικονομικές καταστάσεις όταν έχει κίνητρα οικονομικής φύσεως και αποβλέπουν στην προσέλκυση νέων επενδυτών. Ως κίνητρο μπορεί να θεωρηθεί και το ιδεολογικό υπόβαθρο της επιχείρησης, αλλά και ο εγωκεντρισμός της διοίκησης που επιθυμεί να εδραιώσει την επιχείρηση ηγέτιδα στον κλάδο, όπου δραστηριοποιείται.

Η επαγγελματική ηθική ως παράγοντας επίδρασης στη διαχείριση οικονομικών αποτελεσμάτων στις ελληνικές επιχειρήσεις

Οι συνέπειες της παραποίησης αντανακλούν στις σχέσεις που υπάρχουν ανάμεσα στην επιχείρηση και τους επενδυτές, τους πιστωτές, αλλά και τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα με τα οποία έχει συνεργασία. Στην περίπτωση που δυσφημιστεί το όνομα μιας επιχείρησης, αυτό είναι κάτι το οποίο οδηγεί σε έλλειψη αξιοπιστίας και εμπιστοσύνης, κατά συνέπεια μειώνονται τα κέρδη της. Επιπλέον, υπάρχει ο κίνδυνος να τεθεί η επιχειρηματική μονάδα υπό έλεγχο για κάποιο αρκετά μεγάλο χρονικό διάστημα. Όμως, υπάρχουν και χρηματικά πρόστιμα, όπως επίσης και ποινές φυλάκισης για τα στελέχη, τα οποία έχουν εμπλακεί στην παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων. (Evans, 2003)

Η λογιστική απάτη διακρίνεται σε ορισμένες κατηγορίες, οι οποίες και είναι οι εξής:

1) Απάτη σε βάρος της επιχειρηματικής μονάδας

Σε αυτήν την περίπτωση κάποια άτομα στο εξωτερικό ή στο εσωτερικό περιβάλλον της επιχείρησης κάνουν προσπάθειες προκειμένου να ζημιώσουν όσο μπορούν την οικονομική μονάδα για να επωφεληθούν. Για παράδειγμα: (Καζαντζής, 2006)

- Απάτη σε βάρος της επιχειρηματικής μονάδας από άτομα που ανήκουν στο εξωτερικό περιβάλλον της.

- α) Η δωροδοκία υπαλλήλων από πελάτες.
- β) Η δωροδοκία υπαλλήλων από προμηθευτές.
- γ) Η απάτη από προμηθευτές με διπλή τιμολόγηση ή ακόμα και με τιμολόγηση χωρίς καμία παράδοση.

Απάτη σε βάρος της επιχειρηματικής μονάδας από άτομα που ανήκουν στο εσωτερικό περιβάλλον της.

- α) Η παραποίηση των τιμολογίων των προμηθευτών.
- β) Η παραποίηση αποθεμάτων της επιχείρησης χαρακτηρίζοντάς τα ως ακατάλληλα ή ελαττωματικά.

Η επαγγελματική ηθική ως παράγοντας επίδρασης στη διαχείριση οικονομικών αποτελεσμάτων στις ελληνικές επιχειρήσεις

γ) Η κλοπή περιουσιακών στοιχείων.

2) Απάτη σε όφελος της επιχειρηματικής μονάδας

Τα διοικητικά στελέχη προσπαθούν με ύπουλες πράξεις να αυξήσουν το κέρδος εταιρίας με την άνοδο των πωλήσεων ή του ενεργητικού ή με την ηθελημένη σκόπιμα μείωση των δαπανών που πραγματοποιούνται ή των υποχρεώσεων που αυτή έχει προκειμένου να εξαπατηθεί ένα τρίτο πρόσωπο, έτσι ώστε να αποκομίσει οφέλη και πλεονεκτήματα. Ορισμένα παραδείγματα, λοιπόν, που ανήκουν σε αυτήν την κατηγορία απάτης είναι τα παρακάτω: (Καζαντζής, 2006)

α) Η φορολογική απάτη.

β) Οι οικονομικές δραστηριότητες που απαγορεύονται και παραβιάζουν κανονισμούς, νόμους ή συμβόλαια.

γ) Η παραχώρηση παραπλανητικών στοιχείων του ενεργητικού.

δ) Η λανθασμένη παρουσίαση ή ακόμα και η εσφαλμένη αποτίμηση συναλλαγών ή στοιχείων του ενεργητικού.

ε) Η αποτυχημένη προσπάθεια για την αποκάλυψη σημαντικών πληροφοριών που θα οδηγούσαν στη βελτιωμένη εικόνα της χρηματοοικονομικής κατάστασης της οικονομικής μονάδας στους τρίτους.

στ) Οι παράνομες πληρωμές, οι δωροδοκίες πελατών, προμηθευτών, οι αμοιβές για παράνομες ενέργειες κ.λ.π.

2.2 Το σύστημα και οι παράγοντες της λογιστικής απάτης

Προκειμένου να γίνει κατανοητός ο μηχανισμός του συστήματος που λειτουργεί η απάτη είναι απαραίτητη η διερεύνηση της αλληλεπίδρασης των συστατικών της απάτης και του περιβάλλοντος μέσα στο οποίο εκτυλίσσεται. Το σύστημα της απάτης απαρτίζεται από τα εξής στοιχεία: (Bayou, Reinstein, 2001)

Η επαγγελματική ηθική ως παράγοντας επίδρασης στη διαχείριση οικονομικών αποτελεσμάτων στις ελληνικές επιχειρήσεις

- Την πρόθεση
- Τους παράγοντες της απάτης
- Το σχέδιο
- Τη δράση
- Το αντικείμενο

Η πρόθεση

Ουσιαστικά αποτελεί και το πιο σημαντικό στοιχείο της απάτης και διαφέρει από το λογιστικό λάθος.

Οι παράγοντες της απάτης

Διακρίνονται σε δύο κατηγορίες, η πρώτη είναι οι πιέσεις και τα κίνητρα και η δεύτερη είναι οι συμπεριφορές και οι ευκαιρίες.

Το σχέδιο

Το σχέδιο αφορά στην ανάλυση πρακτικών που εφαρμόζονται έτσι ώστε να ακολουθήσει η εξαπάτηση των χρηστών των οικονομικών καταστάσεων.

Η δράση

Αποτελείται από σειρά ενεργειών που διαπράττονται και δε συμπίπτει με το σκοπό της απάτης. Αντίθετα μάλιστα, ο σκοπός σχετίζεται με την ίδια ακριβώς δραστηριότητα, δηλαδή την παραποίηση ενός περιουσιακού στοιχείου.

Το αντικείμενο

Έχει σχέση με το αντικείμενο διάπραξης της απάτης. Τα κίνητρα και οι συνθήκες που επικρατούν είναι τα συστατικά στοιχεία της απάτης και αποδεικνύουν τη μεγάλη σημασία που υπάρχει ανάμεσα στο εσωτερικό και στο εξωτερικό περιβάλλον αυτής.

Η επαγγελματική ηθική ως παράγοντας επίδρασης στη διαχείριση οικονομικών αποτελεσμάτων στις ελληνικές επιχειρήσεις

Η παραποίηση και η αλλοίωση των χρηματοοικονομικών καταστάσεων μιας εταιρίας οφείλεται στους εξής παράγοντες κινδύνου:

- Στις συνθήκες του κλάδου

Οι συνθήκες αυτές αναφέρονται κατά κύριο λόγο σε οικονομικά στοιχεία και πιο συγκεκριμένα στο οικονομικό περιβάλλον μέσα στο οποίο η επιχειρηματική μονάδα αναπτύσσει τη δραστηριότητά της. Επιπλέον, αναφέρονται και σε νομικά στοιχεία, αλλά και σε φορολογικές απαιτήσεις.

- Σε διάφορα λειτουργικά χαρακτηριστικά

Έχουν να κάνουν με τον τρόπο που δομούνται οι συναλλαγές και τα οικονομικά ζητήματα ανάμεσα στις επιχειρήσεις καθώς και στην χρηματοοικονομική κατάστασή της, αλλά και στα κέρδη που έχουν.

- Σε χαρακτηριστικά στοιχεία της διοίκησης

Προκειμένου να συνταχθούν οι οικονομικές καταστάσεις μιας εταιρίας, αλλά και για τον εσωτερικό της έλεγχο σημαντικό ρόλο παίζουν τα χαρακτηριστικά των διοικητικών στελεχών, τα οποία και σχετίζονται με τη συμπεριφορά τους, τη διάθεσή τους, τη στάση που κρατούν καθώς και την ενδεχόμενη σχέση που μπορεί να έχουν με τα ελεγκτικά όργανα.

Αρχικά, η λογιστική απάτη λαμβάνει μικρή έκταση, ενώ στη συνέχεια αποκτά όλο και μεγαλύτερες διαστάσεις μέχρι που φτάνει στο σημείο να προκαλέσει μεγάλες ζημιές στην οικονομική μονάδα. Στη διάπραξη της λογιστικής απάτης συντρέχουν κάποιοι παράγοντες. Αυτοί είναι: (Baralexix, 2004)

✓ Η ευκαιρία που δίνεται στα διοικητικά στελέχη μιας επιχειρηματικής μονάδας να πραγματοποιήσουν την απάτη.

Η επαγγελματική ηθική ως παράγοντας επίδρασης στη διαχείριση οικονομικών αποτελεσμάτων στις ελληνικές επιχειρήσεις

Πολλές φορές είναι δυνατό να το επιτρέπουν οι συνθήκες και να πραγματοποιείται πολύ εύκολα μια λογιστική απάτη από τη διοίκηση της επιχείρησης. Ευνοϊκές συνθήκες δημιουργούνται από:

- τη συγκέντρωση όλης της δύναμης σε ένα μόνο πρόσωπο.
- την έλλειψη ηθικής καθοδήγησης.
- την απουσία τιμωρίας.
- τη συνεχόμενη ανανέωση του προσωπικού της επιχείρησης.
- το αδύναμο σύστημα εσωτερικού ελέγχου.

✓ Η πίεση που δέχονται τα διοικητικά στελέχη της επιχειρηματικής μονάδας και τα κίνητρα που έχουν.

Αρκετά συχνά τα διοικητικά στελέχη μιας επιχειρηματικής οντότητας ή ακόμα και εργαζόμενοι κάποιες φορές δέχονται πίεση προκειμένου να προχωρήσουν στην παραποίηση των χρηματοοικονομικών καταστάσεων. Οι πιέσεις που δέχονται μπορεί να είναι πάρα πολύ ισχυρές και να αλλάξουν εντελώς τη σειρά της λογιστικής και τη διαχείριση του κέρδους.

Η φιλοδοξία πολλών ατόμων, η θέληση που έχουν για επαγγελματική επιτυχία και η έλλειψη σεβασμού στην επιχείρηση και στους πελάτες τα ωθούν να ιδιοποιούνται των περιουσιακών στοιχείων της επιχειρηματικής οντότητας. Επιπλέον, ανάγκες που ενδεχομένως να προκύψουν και μεγάλα οικονομικά χρέη μπορούν κάλλιστα να αποτελέσουν κίνητρα για την απόσπαση περιουσιακών στοιχείων της εταιρίας.

✓ Η συμπεριφορά των διοικητικών στελεχών σύμφωνα με την ηθική τους και η εκλογίκευση λογικών καταστάσεων.

Όταν γίνεται λόγος για εκλογίκευση, αναφερόμαστε στις ηθικές αξίες ενός ατόμου που του επιτρέπει να διαπράττει εσκεμμένα μια παράνομη πράξη την οποία μπορεί να παρουσιάσει και να εξηγήσει, να επικαλεστεί ότι κι άλλες οικονομικές μονάδες εφαρμόζουν

Η επαγγελματική ηθική ως παράγοντας επίδρασης στη διαχείριση οικονομικών αποτελεσμάτων στις ελληνικές επιχειρήσεις

παρόμοιες πρακτικές κ.λ.π. Κάποιες συμπεριφορές υπαλληλικού προσωπικού που έχουν άμεση σχέση με τη λογιστική απάτη είναι: (Albrecht et al, 2008)

- Ο μικρός αυτοσεβασμός.
- Η εκδικητική τάση.
- Η ιδέα ότι κάποιος δεν αμείβεται για όσα προσφέρει.
- Η αντίληψη ότι όσο ανώτερη θέση κατέχει κάποιος σε μια επιχείρηση τόσο περισσότερο μπορεί να επωφεληθεί από αυτήν.

Μερικά από τα είδη απάτης που συναντώνται πιο συχνά στις οικονομικές καταστάσεις μιας εταιρίας είναι: (Καζαντζής, 2006)

α) Η παράλειψη για αποκάλυψη σημαντικού πληροφοριακού υλικού.

- Μη καταγραφή και καταχώρηση της μείωσης της αξίας των περιουσιακών στοιχείων.
- Η απόκρυψη των οικονομικών εκκρεμοτήτων από τρίτους.
- Η παράλειψη να αναφερθεί μια αλλαγή στην πολιτική που ακολουθεί η οικονομική μονάδα.

β) Η αλλοίωση ή παραποίηση φορολογικών στοιχείων.

- Τα εικονικά τιμολόγια πωλήσεων.
- Τα εικονικά τιμολόγια δαπανών.
- Η καταγραφή ψευδούς απογραφής εμπορευμάτων.
- Η μεταφορά πωλήσεων από την επόμενη στην παρούσα χρήση με την αλλαγή της ημερομηνίας προκειμένου να αυξηθεί το κέρδος.
- Η μεταφορά αγορών από την παρούσα χρήση σε επόμενη με την αλλαγή της ημερομηνίας προκειμένου να αυξηθεί το κέρδος.

Η επαγγελματική ηθική ως παράγοντας επίδρασης στη διαχείριση οικονομικών αποτελεσμάτων στις ελληνικές επιχειρήσεις

- Η αλλαγή χρηματικού ποσού στα τιμολόγια με στόχο να εμφανιστούν μειωμένες οι δαπάνες στη χρήση.

γ) Η εσφαλμένη καταχώρηση των παραστατικών στα λογιστικά βιβλία.

- Η παρουσίαση πελατών που δεν υφίστανται στα λογιστικά βιβλία.
- Η δημιουργία προβλέψεων που δεν επαρκούν.
- Η εμφάνιση στα πάγια των εξόδων α'εγκατάστασης.
- Η μη καταχώρηση στα λογιστικά βιβλία της επιχείρησης των τιμολογίων αγορών, δαπανών και πωλήσεων.

2.3 Διαφορετικές απόψεις για την εμφάνιση και αναγνώριση της παραποίησης οικονομικών καταστάσεων

Στη σύγχρονη εποχή η παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων αποτελεί ένα φαινόμενο το οποίο μπορεί να εντοπιστεί σε οποιαδήποτε εταιρία ανεξάρτητα από τη δραστηριότητά της. Όμως, εμφανίζεται κατά κύριο λόγο σε επιχειρήσεις που ασκούν τη δραστηριότητά τους στον κλάδο των ακινήτων, στον κλάδο της υγείας, στη βιομηχανία, σε χρηματοπιστωτικά ιδρύματα κ.λ.π. Μάλιστα με την ανάπτυξη του διεθνούς εμπορίου το φαινόμενο εξαπλώνεται ολοένα και σε περισσότερες χώρες. Ο πιο σπουδαίος σκοπός της παραποίησης είναι η προσέλκυση των κεφαλαίων για να βελτιωθεί η εικόνα της οικονομικής μονάδας. (Giacomino, Bellovary, Akers, 2006)

Η παραποίηση των χρηματοοικονομικών καταστάσεων είναι ένα φλέγον ζήτημα που απασχολεί τόσο τις επιχειρήσεις του ιδιωτικού όσο και αυτές του δημόσιου τομέα. Κυρίως στον ιδιωτικό τομέα το πρόβλημα παίρνει ως επί τω πλείστον οικονομικές διαστάσεις, ενώ στο δημόσιο χώρο είναι περισσότερο πολιτικό, στοχεύοντας στην παρουσίαση ενός εικονικού πλεονάσματος. (Stalebrink, Sacco, 2005)

Οι λόγοι που μια επιχειρηματική μονάδα προχωράει στην παραποίηση των οικονομικών της καταστάσεων μπορεί να προέρχονται όχι μόνο από το εσωτερικό, αλλά και από το

Η επαγγελματική ηθική ως παράγοντας επίδρασης στη διαχείριση οικονομικών αποτελεσμάτων στις ελληνικές επιχειρήσεις

εξωτερικό της περιβάλλον. Τα κίνητρα μπορούν να διακριθούν ως εξής: (Giacomino, Bellovary, Akers, 2006)

- Εσωτερικές πιέσεις
- Εξωτερικές πιέσεις
- Κίνδυνος για χρεοκοπία της οικονομικής μονάδας
- Απαιτήσεις που υπάρχουν στην κεφαλαιαγορά
- Πίεση αποζημίωσης
- Φιλοδοξίες εργαζομένων

Εσωτερικές πιέσεις

1) Η οικονομική μονάδα προσανατολίζεται βραχυπρόθεσμα

Κάποιες οικονομικές μονάδες παρουσιάζουν έντονο ενδιαφέρον να επιτύχουν τους στόχους τους βραχυπρόθεσμα αδιαφορώντας για το μέλλον. Με την υιοθέτηση πρακτικών διακινδυνεύουν ουσιαστικά την απόδοση της εταιρίας μακροπρόθεσμα.

2) Η προσπάθεια φοροδιαφυγής

Η φοροδιαφυγή επιδιώκεται κατά κύριο λόγο από τις οικογενειακές επιχειρήσεις ή τις μικρομεσαίες, οι οποίες μπορούν πάρα πολύ εύκολα να προχωρήσουν στην παραποίηση των οικονομικών τους καταστάσεων για να παρουσιάσουν μείωση κερδών και κατά συνέπεια να περιορίσουν όσο μπορούν τη φορολογική τους επιβάρυνση. Μάλιστα, είναι γεγονός ότι αφού στη χώρα μας υπάρχουν περισσότερες μικρομεσαίες επιχειρηματικές μονάδες η φοροδιαφυγή αποτελεί ένα πάρα πολύ συχνό φαινόμενο στην οικονομική δραστηριότητα.

3) Προϋπολογισμοί που δεν είναι ρεαλιστικοί

Είναι μερικές φορές που οι εταιρίες βάζουν ως στόχο κάποια σχέδια, τα οποία δεν είναι εφικτά και φτιάχνουν προϋπολογισμούς που δεν είναι καθόλου ρεαλιστικοί. Λόγου χάρη, κάποιες επιχειρήσεις κάθε χρόνο προχωρούν στην αύξηση κατά ένα σταθερό ποσοστό των αποτελεσμάτων που προσδοκούν προκειμένου τα διοικητικά στελέχη να επιτύχουν ακόμα περισσότερους, αλλά και πιο υψηλούς στόχους. Σε περίπτωση που κάτι τέτοιο δεν είναι εφικτό εξαιτίας των συνθηκών που επικρατούν, οι μάνατζερς μπορεί να καταφύγουν σε αλλοίωση των οικονομικών καταστάσεων για να αποφύγουν οποιεσδήποτε πιθανές κυρώσεις. (Evans, 2003)

Εξωτερικές πιέσεις

1) Υφιστάμενος ανταγωνισμός

Λόγω της παγκοσμιοποίησης παρατηρείται όλο και πιο έντονος ανταγωνισμός ανάμεσα στις επιχειρήσεις. Πιο συγκεκριμένα, προκειμένου να εμφανίσουν όσο το δυνατό μεγαλύτερα κέρδη, έχοντας σκοπό την ενίσχυση της θέσης τους στον κλάδο δραστηριοποίησής τους ή να αποθαρρύνουν την είσοδο ανταγωνιστικών επιχειρήσεων στον κλάδο, καταφεύγουν στην παραποίηση οικονομικών και λογιστικών καταστάσεων.

2) Μερισματική πολιτική

Τα διοικητικά στελέχη μιας επιχείρησης έχουν πολλούς στόχους, όμως, ένας από τους πιο βασικούς είναι να διατηρήσουν μια αυξανόμενη σταθερά μερισματική πολιτική για να προσελκύει το ενδιαφέρον των επενδυτών η μετοχή της. Για να γίνει κάτι τέτοιο είναι απαραίτητη η παρουσίαση της επιχείρησης με έντονα αναπτυξιακούς ρυθμούς ώστε να διατηρηθούν οι μέχρι τώρα μέτοχοί της και για να προσελκυστούν νέοι. Εάν τα κέρδη παρουσιαστούν μειωμένα, τα διοικητικά στελέχη προσπαθούν να τα αυξήσουν παραποιώντας

Η επαγγελματική ηθική ως παράγοντας επίδρασης στη διαχείριση οικονομικών αποτελεσμάτων στις ελληνικές επιχειρήσεις

τις οικονομικές καταστάσεις για να αποδώσουν στους μετόχους μέρισμα που αναλογεί σε αυτό της προηγούμενης χρήσης και με αυτόν τον τρόπο είναι δυνατό να αποφευχθεί η πιθανή πώληση των μετοχών της που θα οδηγήσει σε μείωση τη χρηματιστηριακή αξία της εταιρίας. (Giacomino, Bellovary, Akers, 2006)

3) Εξαγορές και συγχωνεύσεις

Όταν μια οικονομική μονάδα συγχωνεύεται ή εξαγοράζεται από κάποια άλλη καταφεύγει πολλές φορές στην παραποίηση χρηματοοικονομικών καταστάσεων για να κάνει πιο δελεαστικά τα αποτελέσματά της στοχεύοντας να αποκομίσει όσο γίνεται πιο μεγάλα οικονομικά οφέλη με μεγαλύτερο οικονομικό αντάλλαγμα αν εξαγοραστεί ή με περισσότερες μετοχές αν συγχωνευτεί.

4) Ρυθμιστικές διατάξεις

Σε περίπτωση που υπάρχει ρυθμιστικό πλαίσιο υπάρχει η δυνατότητα πιο εύκολης παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων μιας επιχείρησης. Εύλογο παράδειγμα αποτελούν τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα που σε περίπτωση που αντιμετωπίζουν πρόβλημα αναφορικά με την επάρκεια κεφαλαίων τους ασκούν επιρροή στα οικονομικά αποτελέσματα. Αλλά και οι εταιρίες του ασφαλιστικού κλάδου πολλές φορές καταφεύγουν στην αλλοίωση οικονομικών στοιχείων προκειμένου να κάνουν ακόμα πιο ισχυρή τη θέση τους.

Κίνδυνος για χρεοκοπία της οικονομικής μονάδας

Όταν μια επιχειρηματική μονάδα έρχεται αντιμέτωπη με τον κίνδυνο της χρεοκοπίας, καταφεύγει εύκολα στην παραποίηση των οικονομικών καταστάσεών της για να μη χαθεί η εμπιστοσύνη που έχουν οι πελάτες, οι δανειστές και οι προμηθευτές απέναντι στην επιχείρηση.

Η επαγγελματική ηθική ως παράγοντας επίδρασης στη διαχείριση οικονομικών αποτελεσμάτων στις ελληνικές επιχειρήσεις

Απαιτήσεις που υπάρχουν στην κεφαλαιαγορά

Οι απαιτήσεις που υπάρχουν στην κεφαλαιαγορά ποικίλλουν:

1) Δανεισμός από τραπεζικά ιδρύματα

Προκειμένου να εγκριθεί οποιοδήποτε δάνειο για τη χρηματοδότηση των ενεργειών και δραστηριοτήτων της επιχειρηματικής μονάδας, αλλά και για τις πάγιες επενδύσεις κρίνεται απαραίτητη η ύπαρξη ικανοποιητικών οικονομικών αποτελεσμάτων με ορισμένους χρηματοοικονομικούς δείκτες. Όσες μονάδες δεν εμφανίζουν καλά οικονομικά αποτελέσματα έχουν λόγο να προχωρήσουν στην παραποίηση οικονομικών στοιχείων για να βελτιώσουν την πιστοληπτική ικανότητα που έχουν και να λάβουν τα δάνεια που χρειάζονται, αφού η μείωση των οικονομικών αποτελεσμάτων συνεπάγεται αμφιβολία για την πιστοληπτική ικανότητα της οικονομικής μονάδας με μειωμένες προοπτικές για να εκταμιευτούν νέα κεφάλαια. (Evans, 2003)

2) Η εξασφάλιση κεφαλαίων από το Χρηματιστήριο

Για να αποκτηθούν όσο το δυνατό περισσότεροι οικονομικοί πόροι από μία εταιρία θα πρέπει αυτή να καταφεύγει σε παραποίηση οικονομικών στοιχείων στοχεύοντας στην παραπλάνηση επενδυτών και ταυτόχρονα χρηματιστηριακών αναλυτών προκειμένου να επιτευχθούν οι ευνοϊκότεροι όροι διάθεσης μετοχών τους με την έκδοση νέων μετοχών παρουσιάζοντας προοπτικές ανάπτυξης και κερδοφορίας μελλοντικά.

3) Πίεση από τη μεριά χρηματοοικονομικών αναλυτών

Ένα πολύ ισχυρό κίνητρο για την παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων της επιχειρηματικής μονάδας είναι η έντονη επιθυμία που έχουν τα διοικητικά στελέχη να πετύχουν τις προσδοκίες των χρηματοοικονομικών αναλυτών, αλλά και του επενδυτικού κοινού. Η αλήθεια είναι ότι οι χρηματοοικονομικοί αναλυτές στηρίζονται κατά κύριο λόγο στη διαθεσιμότητα που υπάρχει σε σχέση με το πληροφοριακό υλικό για την υπό εξέταση

Η επαγγελματική ηθική ως παράγοντας επίδρασης στη διαχείριση οικονομικών αποτελεσμάτων στις ελληνικές επιχειρήσεις

εταιρία και πολύ πιο λίγο στις οικονομικές καταστάσεις που έχουν δημοσιευτεί. Μια ενδεχόμενη αρνητική αντίδραση της αγοράς θα προκαλέσει απόκλιση από τους στόχους των αναλυτών και θα παίζει καθοριστικό ρόλο στην πορεία που θα έχει η οικονομική μονάδα μελλοντικά. (Evans, 2003)

4) Συμβάσεις δανείων

Στις διάφορες συμβάσεις που πιθανότατα υπογράφει μια επιχείρηση υπάρχουν δεσμευτικοί όροι που έχουν να κάνουν με την πραγματοποίηση και την παρουσίαση των χρηματοοικονομικών δεικτών στο χρονικό διάστημα που αποπληρώνεται το δάνειο. Εάν υπάρχει αθέτηση των όρων είναι πάρα πολύ πιθανή η αύξηση του επιτοκίου δανεισμού και στη χειρότερη περίπτωση μπορεί να ζητηθεί άμεση αποπληρωμή του δανείου. Άρα, η χρησιμοποίηση παραποιημένων στοιχείων θα συμβάλλει, ώστε αυτά να εναρμονιστούν με τους όρους της δανειακής σύμβασης. (Healy, Wahlen, 1999)

Πίεση αποζημίωσης

Οι αμοιβές των διοικητικών στελεχών συνδέονται πάρα πολύ συχνά με την επίδοση μιας οικονομικής μονάδας στοχεύοντας να επιδιώκει η διοίκηση όλα όσα επιθυμούν και οι μέτοχοι. Όμως, έτσι παραποιούνται τα οικονομικά αποτελέσματα για να μεγιστοποιηθούν οι αμοιβές της. Εάν η κερδοφορία της επιχειρηματικής οντότητας είναι πιο χαμηλή από το κατώτατο όριο που απαιτείται για πρόσθετη αμοιβή, τότε τα αποτελέσματα επηρεάζονται για να μπορεί να επιτευχθεί το κατώτατο όριο. Αντίθετα, αν δε δίνεται πρόσθετη αμοιβή όταν τα κέρδη είναι πιο μεγάλα από το ανώτατο όριο, τότε σε αυτήν την περίπτωση τα κέρδη επηρεάζονται προς τα κάτω.

Φιλοδοξίες εργαζομένων

Όταν ένα ανώτερο διοικητικό στέλεχος προσπαθεί να διατηρήσει τη θέση του μπορεί να προκαλέσει παραποίηση οικονομικών αποτελεσμάτων, επειδή στην περίπτωση αποτυχίας αύξησης χρηματοοικονομικών δεικτών της εταιρίας, λαμβάνεται η απόφαση για την απόλυση του στελέχους. Υπάρχουν κάποια πολύ φιλόδοξα στελέχη που παραποιούν οικονομικά στοιχεία για να ανέβουν ιεραρχικά στη διοικητική πυραμίδα της επιχειρηματικής μονάδας. Η προσωπική φιλοδοξία που έχει ο καθένας ενθαρρύνεται όλο και περισσότερο από τις αρχές της οικονομικής μονάδας να επιβραβεύει τα άτομα που πετυχαίνουν τους στόχους και να προβαίνουν σε οποιαδήποτε ενέργεια προκειμένου να προάγονται σε μια θέση ανώτερη από αυτή που ήδη έχουν. (Healy, Wahlen, 1999)

2.4 Ενδείξεις για την παραποίηση οικονομικών καταστάσεων

Καθημερινά στις σύγχρονες οικονομικές μονάδες αναπροσαρμόζονται τα έσοδα, αλλοιώνονται, παραποιούνται για να επωφεληθούν κάποια άτομα ή για να αποκτή θετικές εντυπώσεις το ευρύ κοινό με την καλή φήμη και την αυξημένη πελατεία τους. Οι σημαντικότερες ενδείξεις για την παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων είναι οι παρακάτω: (Healy, Wahlen, 1999)

- ✓ Η υπερβολική βαρύτητα από τη μεριά των διοικητικών στελεχών να επιτύχουν τους στόχους της επιχείρησης.
- ✓ Οι ψευδείς πληροφορίες των διοικητικών στελεχών προς τους ελεγκτές ή η αποφυγή απαντήσεων σε ερωτήσεις όταν πραγματοποιείται κάποιος έλεγχος.
- ✓ Η αδυναμία που εντοπίζεται καθώς και οι ελλείψεις που υπάρχουν στο εσωτερικό σύστημα ελέγχου του πελάτη.

Η επαγγελματική ηθική ως παράγοντας επίδρασης στη διαχείριση οικονομικών αποτελεσμάτων στις ελληνικές επιχειρήσεις

- ✓ Το γεγονός ότι η διοίκηση δε συνεργάζεται με τα θεσμικά όργανα που ασκούν τον έλεγχο.
- ✓ Η δυσκολία που υπάρχει να ελεγχθούν σημαντικές συναλλαγές.
- ✓ Η ανεπάρκεια στο σύστημα εσωτερικού ελέγχου της επιχειρηματικής μονάδας.
- ✓ Η μη αποτελεσματική επικοινωνία των μάνατζερ με τους υπαλλήλους της εταιρίας
- ✓ Τα μη συνηθισμένα κέρδη της επιχείρησης σχετικά με αυτά του κλάδου στον οποίο εντάσσεται.
- ✓ Το ενδιαφέρον της διοίκησης για τη βελτίωση της εικόνας της επιχείρησης.
- ✓ Η ανευθυνότητα υπαλλήλων του λογιστηρίου κατά την εκτέλεση των καθηκόντων τους.
- ✓ Οι ανεπαρκείς πληροφορίες από προηγούμενους ελεγκτές-λογιστές.
- ✓ Η μεγάλη ευαισθησία των οικονομικών αποτελεσμάτων της επιχειρηματικής μονάδας σε παράγοντες του οικονομικού περιβάλλοντος, όπως είναι παραδείγματος χάρη, η συνεχής αύξηση του γενικού επιπέδου των τιμών, το δημόσιο χρέος, οι δείκτες οικονομικής ανάπτυξης, η ανεργία, τα επιτόκια κ.λ.π.
- ✓ Η επιθετική πολιτική που ακολουθεί η διοίκηση της εταιρίας στη σύνταξη χρηματοοικονομικών καταστάσεων.
- ✓ Η υψηλή βαρύτητα που υπάρχει στη σύνδεση αμοιβής διοίκησης με την επίτευξη των στόχων της επιχείρησης.
- ✓ Η λήψη υψηλού ρίσκο.

Η επαγγελματική ηθική ως παράγοντας επίδρασης στη διαχείριση οικονομικών αποτελεσμάτων στις ελληνικές επιχειρήσεις

- ✓ Η αρνητική συμπεριφορά ορισμένων στελεχών σε διάφορα τμήματα.
- ✓ Η αντικατάσταση διοικητικών στελεχών.
- ✓ Οι άσχημες συνθήκες που επικρατούν στον κλάδο.
- ✓ Η ταχύτατη ανάπτυξη της δραστηριοποίησης της οικονομικής μονάδας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: Η ΠΑΡΑΠΟΙΗΣΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ ΩΣ ΠΤΥΧΗ ΤΗΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗΣ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ

3.1 Εννοιολογική οριοθέτηση της δημιουργικής λογιστικής

Ο όρος επινοητική ή αλλιώς δημιουργική λογιστική (creative accounting) είναι σχετικά πρόσφατος. Παρόλ' αυτά το πρόβλημα της παρέμβασης στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις των επιχειρήσεων που γίνεται σκόπιμα υπάρχει από τα παλιά χρόνια. Παρά το γεγονός ότι δεν υπάρχει καμία συμφωνία των επιστημόνων, των ερευνητών και των ειδικών αναφορικά με την ακριβή ονομασία του συγκεκριμένου προβλήματος, ο όρος αυτός απ' ότι φαίνεται αποδίδει όσο το δυνατό πιο εύστοχα και με μεγαλύτερη σαφήνεια την παρέμβαση στις οικονομικές καταστάσεις. (Φίλιος, 2003)

Η δημιουργική λογιστική ορίζεται ως η εκμετάλλευση όλων εκείνων των αδυναμιών που υπάρχουν στους λογιστικούς κανόνες και τους νόμους ή στην παραβίαση αυτών, προκειμένου να παρουσιάσει μία επιχείρηση τις λογιστικές της καταστάσεις προς όφελός της. Η επινοητική λογιστική διαχωρίζεται σε δύο κατηγορίες, τη θεμιτή και την αθέμιτη. Η πρώτη είναι δυνατό να εκμεταλλευτεί τα κενά, τα οποία υπάρχουν στους λογιστικούς κανόνες ή στους νόμους, ενώ η δεύτερη είναι δυνατό να παραβιάζει τις λογιστικές αρχές, αλλά και τους νόμους με την αλλοίωση του περιεχομένου των οικονομικών καταστάσεων και με την ψοραπλάνηση του επενδυτικού κοινού. (Μπαραλέξη, 2004)

Επιπλέον, η δημιουργική λογιστική είναι μία διαδικασία στην οποία οι λογιστές μπορούν να αξιοποιήσουν τις γνώσεις τους για τους λογιστικούς κανόνες, έτσι ώστε να μπορούν να χειραγωγήσουν οποιοδήποτε μέγεθος εμφανίζεται στους λογαριασμούς μιας επιχείρησης. (Amat et al, 1999) Επίσης, η δημιουργική λογιστική σχετίζεται με τη διαστρέβλωση της επικοινωνίας ανάμεσα στις επιχειρήσεις και τους μετόχους μέσω αυτών που συντάσσουν τις χρηματοοικονομικές καταστάσεις και επιθυμούν να αλλοιώσουν το περιεχόμενο των μηνυμάτων που μεταδίδονται.

Η επαγγελματική ηθική ως παράγοντας επίδρασης στη διαχείριση οικονομικών αποτελεσμάτων στις ελληνικές επιχειρήσεις

Σύμφωνα με το Jameson (1988) οι λογιστικές διεργασίες αποτελούνται από τις σχέσεις και την αντιμετώπιση πολλών ζητημάτων, αλλά και από αποφάσεις ανάμεσα σε ανταγωνιζόμενες προσεγγίσεις στην παρουσίαση οικονομικών αποτελεσμάτων. Αυτή η διαδικασία προσφέρει στο λογιστή τη δυνατότητα να διαχειριστεί, να εξαπατήσει, να δώσει ψευδείς καταχωρήσεις και να παρουσιάσει διάφορα στοιχεία, γι' αυτό και ονομάζεται επινοητική λογιστική.

Ως δημιουργική λογιστική μπορεί να θεωρηθεί κι ένας μετασχηματισμός λογιστικών ποσών από αυτό που είναι στην πραγματικότητα μέχρι αυτού που καταρτίζεται στις λογιστικές καταστάσεις επιθυμώντας την εκμετάλλευση των υπάρχοντων κανόνων ή ακόμα και αγνοώντας κάποιους από αυτούς ή όλους. (Evans, 2003)

Από τις παραπάνω αναφορές είναι δυνατό να εξαχθούν δύο συμπεράσματα:

- Το πρώτο είναι ότι η δημιουργική λογιστική αποτελεί ένα φαινόμενο κοινότυπο, το οποίο συναντάται στη σύγχρονη εποχή ευρέως.
- Το δεύτερο είναι ότι η δημιουργική λογιστική αποτελεί μια ανεπιθύμητη και δυσάρεστη κατάσταση.

Ωστόσο, και τα δύο είδη της επινοητικής λογιστικής έχουν τις ίδιες αιτίες που τα προκαλούν και παρουσιάζουν τις ίδιες επιπτώσεις στους λογαριασμούς που δημοσιεύονται. Επομένως, η επινοητική λογιστική είναι ένα πρόβλημα που έχει δύο πλευρές και καθεμία από αυτές θα πρέπει να αποτελέσει αντικείμενο εξέτασης από τους ειδικούς εξαιτίας των σοβαρών επιπτώσεων που επιφέρει. (Roychowdhury, 2006)

3.2 Η νόμιμη χρήση της δημιουργικής λογιστικής

Ο Naser ισχυρίστηκε ότι η δημιουργική λογιστική είναι μια διαδικασία χρησιμοποίησης των κανόνων, παρακάμπτοντάς τους κάνοντάς τους πιο "εύκαμπτους" προκειμένου να καταρτιστούν οι λογιστικές καταστάσεις που θα φαίνονται διαφορετικές από αυτό που προβλέπουν οι κανόνες. (Naser, 1993)

Με τον ίδιο τρόπο οι McBarnet et al υποστηρίζουν ότι η δημιουργική λογιστική είναι "τελείως νόμιμη" και προβάλλουν αυτόν ως τον πιο βασικό λόγο για τον οποίο η δημιουργική λογιστική ήταν δύσκολο να ελεγχθεί στο παρελθόν. Αν και στην ελληνική και ξένη βιβλιογραφία είναι πολλοί οι συγγραφείς που θέτουν επιχειρήματα υπέρ της δημιουργικής λογιστικής, η γνώμη του κοινού σχετικά με τη νομιμότητα στη χρήση της φαίνεται να είναι διχασμένη. Επιπλέον, οι McBarnet et al θεωρούν ότι η δημιουργική λογιστική συνεχίζει να είναι ελκυστική στις εταιρίες για κάποιους προφανείς λόγους. (McBarnet et al, 1999)

Αυτοί που γνωρίζουν καλά τη λογιστική στην πράξη έχουν τη δυνατότητα να χειρίζονται προς δικό τους όφελος τα δεδομένα των επιχειρήσεών τους, τους αριθμοδείκτες που χρησιμοποιούνται κατά την ανάλυση της αγοράς και μπορούν να διογκώνουν τα κέρδη που δημοσιεύονται ή ακόμα και να ελαχιστοποιούν τις αναφερόμενες ζημιές. Επίσης, έχουν τη δυνατότητα να επιτυγχάνουν την πρόσβαση σε πηγές χρηματοδότησης που διαφορετικά δε θα ήταν δυνατό να προκύψουν και να συντελέσουν στη βελτίωση της απόδοσης της διοίκησης, να παρακάμψουν τους περιορισμούς για δανεισμό, να συγκαλύψουν χρηματοπιστωτικούς κινδύνους και να ξεφύγουν από τον έλεγχο των μετοχών.

Σύμφωνα με τον Jameson η δημιουργική λογιστική δε συμβάλλει στη δημιουργία του πλούτου, αλλά στην πιο καλή περίπτωση σημαίνει τη μεταφορά αυτού. Ακόμα, πολύ συχνά παρουσιάζονται σημαντικές δυσμενείς επιπτώσεις στο επενδυτικό κοινό, στους πιστωτές, στους εργαζόμενους κ.λ.π. (Jameson, 1988) Οι αρνητικές συνέπειες της δημιουργικής λογιστικής ήταν πολύ μεγάλες σε όλη την οικονομία και τις επιχειρήσεις της Μεγάλης Βρετανίας την τελευταία τριανταετία και ιδιαίτερα κατά την δεκαετία του 1980.

Η επαγγελματική ηθική ως παράγοντας επίδρασης στη διαχείριση οικονομικών αποτελεσμάτων στις ελληνικές επιχειρήσεις

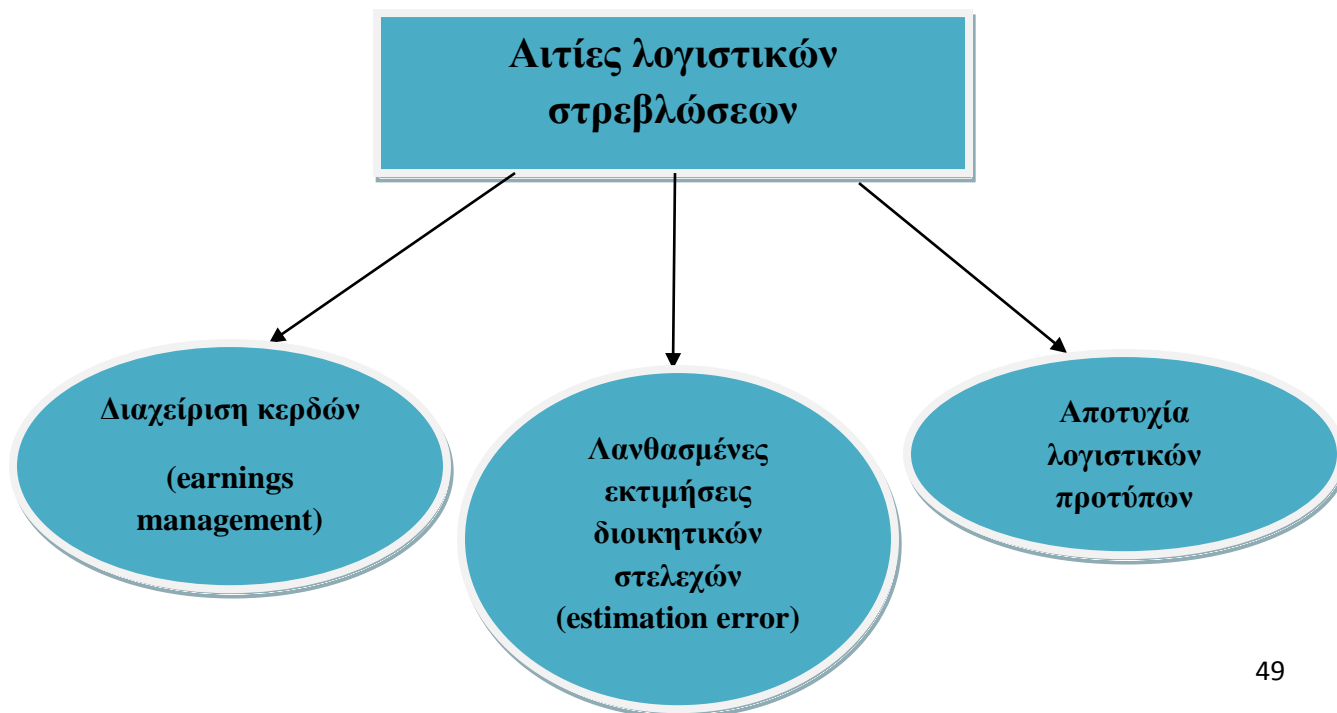
Οι στρεβλώσεις της λογιστικής είναι οι αποκλίσεις που δημιουργεί η λογιστική πληροφόρηση σε σχέση με την οικονομική πραγματικότητα. Ανακρίβειες στη λογιστική πράξη ενδεχομένως να διαστρεβλώσουν όλες τις πληροφορίες που δίνουν οι χρηματοοικονομικές καταστάσεις. Συνήθως, συμβαίνουν σε τρεις μορφές:

α) Λανθασμένες εκτιμήσεις των διοικητικών στελεχών που μπορεί να οφείλονται σε μη εσκεμμένα λάθη ή ακόμα και σε παραλείψεις (estimation error).

β) Κάποια διοικητικά στελέχη είναι δυνατό να “μαγειρέψουν” λογιστικές καταστάσεις για να δημιουργήσουν καλές εντυπώσεις. Πρόκειται για τη διαχείριση κερδών (earnings management) που μπορεί να δημιουργήσει σοβαρές στρεβλώσεις στα λογιστικά δεδομένα.

γ) Λογιστικές στρεβλώσεις μπορεί να δημιουργηθούν και από τα λογιστικά πρότυπα εξαιτίας της αποτυχίας τους να συλληφθεί η οικονομική πραγματικότητα.

Ουσιαστικά, αυτοί είναι και οι τρεις τύποι λογιστικών στρεβλώσεων που μπορούν να δημιουργήσουν “λογιστικό κίνδυνο” όταν αναλύονται οι λογιστικές καταστάσεις. Ως λογιστικός κίνδυνος παρουσιάζεται η αβεβαιότητα που προκύπτει από την ανάλυση χρηματοοικονομικών καταστάσεων λόγω των λογιστικών στρεβλώσεων.

3.3 Η διαχείριση των κερδών ως κομμάτι της δημιουργικής λογιστικής

Η διαχείριση των κερδών είναι δυνατό να οδηγεί στη μείωση του οικονομικού περιεχομένου των λογιστικών καταστάσεων και να κλονίζει την εμπιστοσύνη που υπάρχει όταν οι επιχειρηματικές μονάδες πρέπει να λογοδοτήσουν στο κοινό. Γι' αυτό το λόγο, οι κατάλληλες προσαρμογές στους αριθμούς των χρηματοοικονομικών καταστάσεων αποτελούν πολύ σπουδαίες εργασίες που πρέπει να διακπεραιωθούν σε οποιαδήποτε ανάλυση λογιστικών καταστάσεων. Οι λογιστικές στρεβλώσεις μπορούν να προκύψουν από τη φύση της λογιστικής των δεδουλευμένων. Η χρήση της κρίσης και της εκτίμησης στη λογιστική των δεδουλευμένων δίνει τη δυνατότητα στα στελέχη που εργάζονται σε οικονομικές υπηρεσίες να αξιοποιήσουν όλο το πληροφοριακό υλικό και την εμπειρία τους για να αυξήσουν τη χρησιμότητα που έχουν οι λογιστικοί αριθμοί. Είναι δυνατό να λάβει δύο μορφές: (Dechow, Richardson, Tuna, 2003)

- Η πρώτη είναι η αλλαγή των λογιστικών μεθόδων, η οποία συνιστά εμφανή μορφή διαχείρισης των κερδών
- Η δεύτερη είναι στις λογιστικές εκτιμήσεις και πολιτικές, οι οποίες προσδιορίζουν και τους λογιστικούς αριθμούς και αποτελεί μια κρυφή μορφή διαχείρισης των κερδών.

Είναι δυνατό η διαχείριση των κερδών να μην είναι τόσο διαδεδομένη όσο πιστεύει το ευρύ κοινό λόγω του οικονομικού τύπου. Δεν υπάρχει πλέον καμία αμφιβολία ότι αυτή ευθύνεται για την αξιοπιστία της λογιστικής πληροφόρησης. Η χειραγώγηση των λογιστικών κερδών έχει αναγνωριστεί ως η προσπάθεια που κάνουν τα στελέχη προκειμένου να ασκήσουν επιρροή ή και να χειραγωγήσουν όλα τα αναφερόμενα κέρδη στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις χρησιμοποιώντας ειδικές λογιστικές μεθόδους. Η επιλογή λογιστικών διαδικασιών που γίνεται μέσα στα όρια των γενικά αποδεκτών λογιστικών αρχών έχει ως στόχο την εμφάνιση του επιθυμητού επιπέδου των κερδών και είναι αλλιώς γνωστή ως χειραγώγηση των κερδών. (Dechow, Skinner, 2000)

Η επαγγελματική ηθική ως παράγοντας επίδρασης στη διαχείριση οικονομικών αποτελεσμάτων στις ελληνικές επιχειρήσεις

Η χειραγώγηση λογιστικών κερδών απορρέει όταν τα στελέχη κάνουν χρήση της δικής τους προσωπικής κρίσης στη σύνταξη των χρηματοοικονομικών καταστάσεων προκειμένου να παραπλανήσουν τους μετόχους σε σχέση με την χρηματοοικονομική πορεία που ακολουθεί η επιχειρηματική μονάδα. (Healy, Wahlen, 1999) Σύμφωνα με άλλους μελετητές, ο όρος χειραγώγηση των λογιστικών αποτελεσμάτων, μπορεί να καλύψει στην ουσία μια μεγάλη ποικιλία νόμιμων, αλλά και παράνομων ενεργειών από το μέρος της διοίκησης, οι οποίες και επηρεάζουν τα κέρδη της. Ένας από τους δημοφιλέστερους ορισμούς για τη χειραγώγηση των κερδών είναι ότι αποτελεί σκόπιμη παρέμβαση για την κατάρτιση των δημοσιευόμενων χρηματοοικονομικών καταστάσεων έχοντας ως στόχο να παρακολουθούν τα στελέχη τα δικά τους προσωπικά οφέλη. (Degeorge, Patel, Zeckhauser, 1999)

Κοινό σημείο όλων των παραπάνω ορισμών αποτελεί η διαστρέβλωση της πραγματικής εικόνας της επιχειρηματικής μονάδας προκειμένου να εμφανίζει μια εικόνα, η οποία μπορεί να εξυπηρετεί όσο το δυνατό καλύτερα τα συμφέροντά της. Ουσιαστικά, η χειραγώγηση βασίζεται στην ευελιξία διαφόρων λογιστικών κανόνων καθώς και θεσμών ή και στην εκμετάλλευση των αδύναμων σημείων και την παραβίαση αυτών. Κατά συνέπεια, υπάρχουν πολλές επιλογές λογιστικής μεθόδου, λόγω χάρη μια οικονομική μονάδα είναι δυνατό να επιλέξει τη μέθοδο απόσβεσης ή τη μέθοδο αποτίμησης των αποθεμάτων της.

Η παραποίηση οποιασδήποτε οικονομικής κατάστασης μπορεί να αναφερθεί στο χειρισμό των στοιχείων τους, όπως είναι για παράδειγμα η υπερτίμηση των στοιχείων του Ενεργητικού του ισολογισμού μιας εταιρίας, των πωλήσεων και των κερδών της ή ακόμα και η υποτίμηση των υποχρεώσεων της, των εξόδων ή ζημιών που έχει, έχοντας ως άμεσο σκοπό την επίτευξη του επιθυμητού ύψους τους. Αυτοί οι χειρισμοί έχουν σαν αποτέλεσμα να αλλοιώνεται σημαντικά η ορθή εικόνα των οικονομικών καταστάσεων. Στις Η.Π.Α. η χειραγώγηση των κερδών συνδέεται άμεσα με την απάτη. (Bayou, Reinstein, 2001)

Τα κέρδη αποτελούν και τον κυριότερο λόγο που πραγματοποιούνται οι επενδύσεις. Τα κέρδη είναι αυτά, τα οποία ορίζουν την αμοιβή των επενδυτών και ποικίλλουν ανάλογα με τις προσπάθειες και τις αποφάσεις που πάρθηκαν. Τα κέρδη θεωρούνται από τους χρηματοοικονομικούς αναλυτές, τους επενδυτές και τα ανώτερα στελέχη ως το πιο βασικό στοιχείο των οικονομικών καταστάσεων, το οποίο δημοσιεύεται από όλες τις εταιρίες. Παρά

Η επαγγελματική ηθική ως παράγοντας επίδρασης στη διαχείριση οικονομικών αποτελεσμάτων στις ελληνικές επιχειρήσεις

το γεγονός ότι πρέπει να ακολουθηθούν οι λογιστικές αρχές που είναι γενικά αποδεκτές, τα στελέχη είναι σχετικά ελαστικά όταν επιλέγεται λογιστική μέθοδος, αλλά και ο χρόνος που θα γίνει μία πώληση. Επί πρόσθετα, είναι δυνατό να υπάρξουν μεταβολές στο αποτέλεσμα μεταξύ διαφορετικών χρονικών περιόδων με την καθυστέρηση ή την επιτάχυνση κάποιων διαδικασιών. Συνεπώς, τα διοικητικά στελέχη έχουν και το κίνητρο χειραγώγησης των κερδών, αλλά παράλληλα και την ικανότητα να συμβεί κάτι τέτοιο. (Bruns, Merchant, 1990)

Τις πιο βασικές αιτίες της χειραγώγησης των κερδών αποτελούν: (Dechow, Richardson, Tuna, 2003)

- 1) Η άντληση κεφαλαίων από την κεφαλαιαγορά, αλλά και ο δανεισμός από τα τραπεζικά ιδρύματα, όπως και η άντληση διάφορων κεφαλαίων από το χρηματιστήριο.
- 2) Η διανομή μερισμάτων ή η μερισματική πολιτική των επιχειρηματικών μονάδων.
- 3) Η αποζημίωση του Διοικητικού Συμβουλίου.
- 4) Η κερδοσκοπία των διοικητικών στελεχών πάνω στην τιμή της μετοχής.
- 5) Η πίεση από θεσμικούς και χρηματοοικονομικούς επενδυτές.
- 6) Η πίεση από εργατικά συνδικάτα.
- 7) Η φοροδιαφυγή και ο ανταγωνισμός των οικονομικών μονάδων.
- 8) Οι συγχωνεύσεις και οι εξαγορές των επιχειρηματικών μονάδων.

Είναι αρκετοί αυτοί που θεωρούν ότι οι λογιστικές αρχές παρουσιάζουν αρκετά κενά και αυτό συνεπάγεται αλλοίωση στα νούμερα προς τα πάνω ή προς τα κάτω. Γενικότερα, γίνονται προσπάθειες προκειμένου να καταγραφούν κανόνες, αλλά δεν έχουν θετικά αποτελέσματα. Ανεξάρτητα από τον αριθμό των κανόνων που είναι δυνατό να θεσπιστούν, πάντοτε θα υπάρχουν κάποιοι, οι οποίοι θα προσπαθήσουν να εντοπίσουν κάποιες ελλείψεις.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΠΑΡΑΠΟΙΗΣΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ (ACCRUAL) ΚΑΙ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΩΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ (REAL ACTIVITIES)

4.1 Διαφορά στη μέθοδο παραποίησης δεδομένων (accruals) και πραγματικών καταστάσεων (real activities)

Με τον όρο accruals εννοούμε το αποτέλεσμα που υπάρχει στον ετεροχρονισμό ανάμεσα στα λογιστικά έγγραφα και στις ταμειακές εισπράξεις. Αποτελούν ουσιαστικά κέρδη, τα οποία δεν έχουν εισπραχθεί και περιλαμβάνουν:

- Τα έσοδα και τα έξοδα της τρέχουσας περιόδου που δεν έχουν αναγνωρισθεί στα λογιστικά κέρδη, επειδή έχει γίνει η προείσπραξη ή η προπληρωμή τους.
- Τα έσοδα και τα έξοδα της περιόδου που ενώ έχουν αναγνωρισθεί, δεν έχουν εισπραχθεί ή πληρωθεί.
- Τα έσοδα και τα έξοδα που αναγνωρίστηκαν σε προηγούμενες χρήσεις, αλλά η είσπραξη ή η πληρωμή τους θα γίνει μέσα στη χρήση.

Εκτός από την ορολογία Λογιστική των Accrual ή Accrual Accounting, χρησιμοποιούμε και την αρχή του δεδουλευμένου, η οποία αποτελεί μια μέθοδο για να παρακολουθούνται λογιστικά οι συναλλαγές μιας επιχειρηματικής μονάδας, με βάση την οποία πραγματοποιείται η αναγνώριση των εσόδων και των εξόδων ανεξαρτήτως από τη χρονική στιγμή που εισπράττονται ή πληρώνονται.

Αναφορικά με τα συγκεκριμένα έσοδα και με βάση την αρχή της πραγματοποίησης των εσόδων, πραγματοποιούνται όταν παραδίδεται το προϊόν στον αγοραστή ή παρέχεται η υπηρεσία ολοκληρωμένη και υπάρχει η βεβαιότητα ότι θα γίνει η είσπραξη. Παράλληλα, τα έξοδα επιβαρύνουν τη χρήση σύμφωνα με την αρχή του δεδουλευμένου και συντελούν στο να πραγματοποιηθούν έσοδα. Αναμφισβήτητα, αποτελεί τη λογιστική μέθοδο που χρησιμοποιείται πιο συχνά, αυτή που συντελεί στην καταγραφή των εσόδων από τα κέρδη ή των εξόδων στην περίπτωση που προκύψουν. Μάλιστα, είναι ενάντια στη λογιστική που

Η επαγγελματική ηθική ως παράγοντας επίδρασης στη διαχείριση οικονομικών αποτελεσμάτων στις ελληνικές επιχειρήσεις

στηρίζεται στα μετρητά και βάσει αυτής γίνεται η καταγραφή του εισοδήματος όταν πραγματοποιείται η είσπραξη του ή η καταγραφή των εξόδων τη χρονική στιγμή που πληρώνονται. Οι επιχειρήσεις, δηλαδή, είναι διχασμένες σχετικά με το πότε αναγνωρίζονται τα έσοδα και τα έξοδα, αλλά η αναγνώριση φίνεται σύμφωνα με κάποιους κανόνες.

Η πληροφόρηση για τα κέρδη μιας επιχειρηματικής οντότητας που έχει ως βάση την αρχή των δεδουλευμένων μπορεί να προσφέρει μια αρκετά καλύτερη εκτίμηση σχετικά με την ικανότητα που έχει την τρέχουσα χρονική περίοδο ή αυτή που αναμένεται να έχει στο μέλλον προκειμένου να παρέχει θετικές ταμειακές ροές συγκριτικά με την πληροφόρηση, η οποία συνήθως περιορίζεται στις διαστάσεις που έχουν οι χρηματοοικονομικές ροές, εισροές και εκροές. Η κερδοφορία διαφέρει από τις χρηματοοικονομικές ροές στο ποσό των accuals. Κατά συνέπεια, τα μεγαλύτερα κέρδη των επιχειρήσεων σχετικά με τις ταμειακές ροές, ως προς την πρόβλεψη μελλοντικών ταμειακών ροών σχετίζεται άμεσα με τα accuals.

Η Λογιστική των δεδουλευμένων αποσκοπεί κατά κύριο λόγο σε δύο πολύ βασικές λειτουργίες. Η πρώτη έχει να κάνει με τη μεταφορά της αναγνώρισης των ταμειακών ροών στο χρόνο, όπως λόγου χάρη είναι οι πωλήσεις με πίστωση, προβαίνοντας στη συσχέτιση των εξόδων με τα έσοδα που προκύπτουν όταν πραγματοποιούνται τα έξοδα. Η δεύτερη έχει σχέση με το γεγονός ότι επιτρέπεται η αναγνώριση κερδους ή ζημίας που προκύπτει λόγω μη αναμενόμενης αναθεώρησης των χρηματοοικονομικών ροών στο μέλλον. Συνεπώς, τα accuals συνεπάγονται τη μείωση του "θορύβου" ως προς τις ταμειακές ροές στο πλαίσιο των λογιστικών κερδών, συμβάλλοντας με αυτόν τον τρόπο να κατασκευαστεί ένα καλύτερο μέτρο για να αποδώσει περισσότερο και να επιβιώσει η επιχείρηση.

Η διαχείριση λοιπόν των οικονομικών καταστάσεων ενδεχομένως να είναι απλά κοσμητική, όπου τα στελέχη μιας επιχείρησης παραποιούν τα δεδουλευμένα χωρίς καμία συνέπεια στην ταμιακή ροή, μπορεί όμως να είναι πραγματική (real), όπου τα στελέχη κάνουν ενέργειες και αυτό έχει αντίκτυπο στην ταμιακή ροή της επιχείρησης.

4.2 Η σχέση χειραγώγησης κερδών και εταιρικής διακυβέρνησης

Η εταιρική διακυβέρνηση συμβάλλει στο να περιοριστούν οι δυνατότητες των διευθυντικών στελεχών προκειμένου να χειραγωγούν το λογιστικό κέρδος. Στις περιπτώσεις που τα κίνητρα των επιχειρήσεων καθοδηγούνται από το προσωπικό τους συμφέρον εμφανίζεται καλύτερη απόδοση μέσα από τη διαχείριση των κερδών. Επιπλέον, τα διευθυντικά στελέχη, πέρα από τη συμμετοχή που έχουν στη χειραγώγηση των λογιστικών κερδών, αναμφισβήτητα, μπορούν να συντελέσουν ανάλογα με την κρίση τους και να διαμορφώσουν ξανά τα κέρδη τους. Η εξέταση λοιπόν κάποιων στοιχείων γίνεται με βάση την προσωπική κρίση και ως χαρακτηριστικά παραδείγματα, όπου χρησιμοποιείται η υποκειμενική κρίση και εμφανίζονται με μεγάλη συχνότητα είναι: (Dechow, Skinner, 2000)

- Οι παροχές για κάποια πώληση, έκπτωση ή επιστροφή.
- Η καταγραφή ποσών για τις πιθανολογούμενες δαπάνες.
- Η υποτίμηση των εμπορευμάτων.
- Οι εκτιμήσεις για τα στοιχεία του παθητικού.
- Οι υποθέσεις αναφορικά με αποζημίωση και παροχές κατόπιν της συνταξιοδότησης.
- Το ποσό των φόρων που πρέπει να πληρωθεί για το εισόδημα.

Πολλές φορές λόγω της προσωπικής κρίσης και της εκτίμησης που περιλαμβάνεται σε αυτές τις περιπτώσεις, τα πραγματικά αποτελέσματα ίσως και να παρουσιάζουν μεγάλες και ουσιαστικές διαφορές σε σχέση με αυτά είχαν υπολογιστεί αρχικά. Αυτό θεωρείται κόστος αυτών των προβλέψεων, επειδή έχει πολύ σημαντικό αντίκτυπο στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις. Με βάση αυτά που ορίζονται τελευταία, πραγματοποιείται εξέταση των άυλων περιουσιακών στοιχείων εκτός από την υπεραξία και για την πτώση της αξίας τους, στην

Η επαγγελματική ηθική ως παράγοντας επίδρασης στη διαχείριση οικονομικών αποτελεσμάτων στις ελληνικές επιχειρήσεις

περίπτωση που μεταβληθούν οι συνθήκες και φέρουν στην επιφάνεια ότι το ποσό μεταφοράς ενδεχομένως να είναι και μη ανακτήσιμο. (DeGeorge, Patel, Zeckhauser, 1999)

Επομένως, τα ανώτερα διευθυντικά στελέχη θα πρέπει να λάβουν αποφάσεις σχετικά με το εάν οι ταμειακές ροές στο μέλλον, οι οποίες σχετίζονται με άυλα περιουσιακά στοιχεία υπερβαίνουν το κόστος διατήρησης τη στιγμή που μελετώνται. Ομοίως, η διαδικασία που γίνεται η εκτίμηση, εάν μειωθεί η αξία του στοιχείου θα έχει ως βάση της κάποιες προβλέψεις και θα είναι υποκειμενική. Αυτό είναι κάτι, το οποίο πρέπει να λαμβάνεται υπόψη στην περίπτωση που εξετάζεται ένα λογιστικό σύστημα. (Evans, 2003)

Επιπλέον, όλες οι επιχειρήσεις θα πρέπει να αντιμετωπίσουν το λειτουργικό κίνδυνο. Αυτό τις κάνει να εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από την ευκαιρία που έχουν να επεξεργάζονται μεγάλο αριθμό συναλλαγών που απευθύνονται σε διαφορετικές αγορές και αποτελούν αντικείμενο πολλών νομικών και ρυθμιστικών απαιτήσεων. Συνεπώς, τα αδύναμα σημεία στα συστήματα και στις διαδικασίες μπορούν να επηρεάσουν αρνητικά τα αποτελέσματα που θα εμφανιστούν στην υποβολή της οικονομικής έκθεσής τους και θα πρέπει να δοθούν εξηγήσεις μέσω των γεγονότων και συγκεκριμένων αριθμών.

Στην πλειονότητα των επιχειρηματικών μονάδων, η ανταμοιβή των στελεχών της διεύθυνσης γίνεται τόσο άμεσα όσο και έμμεσα αναλόγως των κερδών που μπορεί να παρουσιάσει η εταιρία σε σχέση με κάποια μέτρηση επιδόσεων που έχει καθιερωθεί. Αυτό ωθεί στη διαστρέβλωση των αποτελεσμάτων των οικονομικών καταστάσεων προς όφελος τους. (Roychowdhury, 2006)

Αυτό είναι κάτι που οδηγεί παράλληλα και στο πρόβλημα της αντιπροσώπευσης. Πολλοί ακαδημαϊκοί έχουν εξετάσει το βαθμό που η διαχείριση των κερδών παρουσιάζεται γύρω από συγκεκριμένα εταιρικά γεγονότα, στα οποία η σύγκρουση αντιπροσώπευσης μπορεί πιθανότατα να εμφανιστεί, αλλά τα αποτελέσματα αναμειγνύονται. Λόγου χάρη, σε μια αγορά ενδεχομένως να υπάρχουν σαφή κίνητρα για τα διευθυντικά στελέχη να μειώσουν την κερδοφορία τους, προκειμένου να αποκτηθεί μια εταιρία σε μια χαμηλότερη τιμή. (Dechow, Skinner, 2000)

Η επαγγελματική ηθική ως παράγοντας επίδρασης στη διαχείριση οικονομικών αποτελεσμάτων στις ελληνικές επιχειρήσεις

Η εταιρική διακυβέρνηση συντελεί στην προστασία του επενδυτικού κοινού από την αλλοίωση των οικονομικών αποτελεσμάτων των διευθυντικών στελεχών. Οι κεφαλαιαγορές χρησιμοποιούν όλο εκείνο το λογιστικό πληροφοριακό υλικό προκειμένου να θέσουν τις κατάλληλες τιμές ασφαλείας. Οι επενδυτές κάνουν χρήση των πληροφοριών που αναφέρονται στα οικονομικά στοιχεία για να λάβουν αποφάσεις σχετικά με το αν θα προχωρήσουν στην αγορά, στην πώληση ή αν θα κρατήσουν τους τίτλους. Συμπερασματικά, η αποδοτικότητα της αγοράς βασίζεται στη ροή πληροφοριών. (Degeorge, Patel, Zeckhauser, 1999)

Όταν οι πληροφορίες χαρακτηρίζονται από ανακρίβεια, πιθανότατα να μην είναι δυνατή η σωστή εκτίμηση του τίτλου. Ακόμα πραγματοποιούνται προσπάθειες για τη χειραγώγηση των κερδών και ο σκοπός είναι να επηρεαστούν τα διάφορα πρόσωπα που συμμετέχουν στην κεφαλαιαγορά. Στην προσπάθεια που γίνεται για να παρουσιαστεί μια καλύτερη εικόνα της επιχειρηματικής μονάδας, δημιουργείται στους επενδυτές και μια πιο ευνοϊκή εικόνα για την απόδοση μελλοντικά. Κρύβοντας όσοι διαχειρίζονται τα κέρδη την πραγματική απόδοση και μειώνοντας τη δυνατότητα των μετόχων να παίρνουν αποφάσεις που βασίζονται σε ορθή πληροφόρηση είναι δυνατό να αντιμετωπιστεί και η διαχείριση κερδών ως κόστος αντιπροσώπευσης. (Giacomino, Bellovary, Akers, 2006)

Ακόμα, είναι γεγονός ότι οι σωστές πρακτικές διακυβέρνησης ωθούν σε μείωση της διαχείρισης κερδών, αλλά και σε οικονομικές καταστάσεις με περισσότερες λεπτομέρειες. Η ολοένα και αυξανόμενη ποιότητα εταιρικής διακυβέρνησης με το ήδη υπάρχον νομοθετικό πλαίσιο μπορεί να οδηγήσει στην επίτευξη στόχων που έχουν θέσει οι ρυθμιστές με στόχο να προστατεύσουν τους επενδυτές από οποιεσδήποτε επενδύσεις στις αποτυχημένες εταιρίες. Επίσης, σε ορισμένες περιπτώσεις η ψευδής δήλωση των κερδών σε υπερβολικό βαθμό είναι δυνατό να προκαλέσει ακόμα μεγαλύτερα προβλήματα και να σπρώξει σε επενδύσεις σε αποτυχημένα προγράμματα. Σύμφωνα με το νόμο, μπορούν να επιβληθούν ποινικές ρήτρες στα στελέχη της διοίκησης για τη δήλωση ψευδών οικονομικών στοιχείων που θα συντελέσουν στη μείωση των κινήτρων που έχουν οι διευθυντές για να καταρτίσουν τέτοιου είδους δηλώσεις. (Dechow, Skinner, 2000)

4.3 Παραποίηση δεδομένων (accruals)

Η παραποίηση δεδομένων, όπως είναι για παράδειγμα η διαχείριση των κερδών είναι αποτέλεσμα που απορρέει από την εφαρμογή της λογιστικής των δεδουλευμένων. Τα λογιστικά πρότυπα που υπάρχουν καθώς και οι μηχανισμοί καθοδήγησης μπορούν να μειώσουν το εύρος που μπορεί να έχουν οι εφαρμογές της λογιστικής των δεδουλευμένων. Φυσικά, δεν είναι δυνατή η εξάλειψη αυτού του εύρους λόγω της σύνθεσης και της πολυπλοκότητας των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων. Επί πρόσθετα, η λογιστική των δεδουλευμένων απαιτεί την εκτίμηση και την κρίση των διοικητικών στελεχών. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα κάποια διαχειριστική προαίρεση όταν προσδιορίζονται λογιστικά οι αριθμοί που δίνει την ευκαιρία στα διοικητικά στελέχη να αποκαλύψουν πληροφορίες για την εικόνα των δραστηριοτήτων της εταιρίας και να κάνουν κακή χρήση αυτών ώστε να ωραιοποιήσουν τις χρηματοοικονομικές καταστάσεις και με αυτόν τον τρόπο να διαχειριστούν τα κέρδη.

Τα διοικητικά στελέχη μπορούν επίσης να πραγματοποιήσουν ενέργειες με αρνητικές συνέπειες στις ταμιακές ροές για σκοπούς διαχείρισης των κερδών. Παραδείγματος χάρη, μερικές φορές χρησιμοποιούν τη μέθοδο FIFO στην αποτίμηση αποθεμάτων έτσι ώστε να καταγράψουν υψηλότερο κέρδος ακόμα και όταν η χρήση της μεθόδου LIFO θα μπορούσε να αποφέρει εξοικονόμηση των φόρων. Επιπλέον, τα κίνητρα για τη διαχείριση των κερδών είναι δυνατό να ασκήσουν επιρροή στις αποφάσεις για επενδύσεις και χρηματοδότηση, τις οποίες πρέπει να λάβουν τα ανώτερα στελέχη.

Υπάρχουν τρεις στρατηγικές, οι οποίες αναφέρονται στην κοσμητική διαχείριση των κερδών:

- Τα διοικητικά στελέχη αυξάνουν τα κέρδη την τρέχουσα περίοδο.
- Τα διοικητικά στελέχη παίρνουν ένα "μεγάλο λουτρό" με τη σημαντική μείωση του κέρδους της τρέχουσας περιόδου.
- Τα διοικητικά στελέχη προσπαθούν να μειώσουν την αστάθεια των κερδών με την εξομάλυνση του κέρδους.

Η επαγγελματική ηθική ως παράγοντας επίδρασης στη διαχείριση οικονομικών αποτελεσμάτων στις ελληνικές επιχειρήσεις

Η πρώτη στρατηγική, η αύξηση του κέρδους αποτελεί μια στρατηγική διαχείρισης κερδών μιας περιόδου, της οποίας το κίνητρο είναι να δοθεί στην εταιρία μια πιο ευνοϊκή εικόνα. Επομένως, είναι εφικτό να αυξηθεί το κέρδος σε πολλές περιόδους. Σε μια περίπτωση, οι αντίθετες εγγραφές δεδουλευμένων είναι μικρότερου ύψους ποσά σε σχέση με τα δεδουλευμένα της τρέχουσας χρήσεως, τα οποία με αυτόν τον τρόπο αυξάνουν το κέρδος. Αυτό ωθεί στην κατάσταση, όπου η επιχείρηση είναι σε θέση να δημοσιοποιεί πιο υψηλό κέρδος από την επιθετική διαχείριση κερδών μακροπρόθεσμα. Επίσης, υπάρχει η δυνατότητα από την πλευρά των οικονομικών μονάδων να διαχειρίζονται τα κέρδη προς τα πάνω και μετά να ακυρώσουν όλα τα δεδουλευμένα με τη χρέωσή τους μία μόνο φορά. Η χρέωση αυτή συχνά αποκαλείται ως έκτακτη ή ανόργανη δαπάνη.

Η δεύτερη στρατηγική, δηλαδή τα "Μεγάλα Λουτρά" περικλείει την πραγματοποίηση όσο το δυνατόν περισσότερων αποσβέσεων και διαγραφών μέσα σε μία περίοδο. Η περίοδος που επιλέγεται έχει τις περισσότερες φορές φτωχή απόδοση ή ακόμα και γεγονότα που δεν είναι συνηθισμένα, όπως η αλλαγή διοίκησης, η συγχώνευση, η αναδιάρθρωση, κ.λ.π. Η στρατηγική αυτή χρησιμοποιείται ακόμα και σε συνδυασμό με την πρώτη στρατηγική, αυτή της αύξησης των κερδών για άλλα χρόνια. Εξαιτίας της μη συνηθισμένης φύσης ενός «μεγάλου λουτρού», αυτοί που χρησιμοποιούν τις λογιστικές πληροφορίες τείνουν στην προεξόφληση της χρηματοοικονομικής επίπτωσης, κάτι το οποίο παρέχει την ευκαιρία να διαγραφούν όλες οι παλιές αμαρτίες και διευκολύνει τη διοίκηση στην αύξηση της κερδοφορίας της μελλοντικά.

Στην προσπάθεια πολλών εταιριών να παραμείνουν ανταγωνιστικές οφείλουν να αναδιοργανώσουν ή ακόμα και να εξαλείψουν κάποιες λειτουργίες τους ή άλλες θυγατρικές εταιρίες. Σε αυτές τις περιπτώσεις επιτρέπεται στη διοίκηση να καταγράψει μια χρέωση που προβλέπεται έναντι των εσόδων για το κόστος εφαρμογής της μεταβολής. Αυτή η ζημία που εκτιμάται συχνά αναφέρεται σαν μη επαναλαμβανόμενη χρέωση έναντι των εσόδων, το οποίο σημαίνει ότι δεν αναφέρεται στα λειτουργικά αποτελέσματα.

Υπολογίζοντας λοιπόν, μια μεγάλη απώλεια στα τρέχοντα έσοδα υπάρχουν αρνητικές επιπτώσεις στην τρέχουσα τιμή της μετοχής ή σε κάποιο αξιόγραφο γενικότερα, επειδή σχετίζεται με άσχημα νέα σε σχέση με την ανταγωνιστικότητα της επιχείρησης. Όμως, αν η

Η επαγγελματική ηθική ως παράγοντας επίδρασης στη διαχείριση οικονομικών αποτελεσμάτων στις ελληνικές επιχειρήσεις

χρέωση και οι λειτουργικές αλλαγές έχουν θετικά αποτελέσματα, η τιμή της μετοχής επανέρχεται πολύ γρήγορα στα αρχικά της επίπεδα.

Η στρατηγική αυτή χρησιμοποιείται επειδή εάν κάποια στιγμή πρέπει να ανακοινωθούν δυσάρεστα νέα, είναι προτιμότερο τα στελέχη να τα αναφέρουν αμέσως για να δημιουργηθούν οι συνθήκες για μελλοντικές αυξήσεις κερδών. Μέθοδοι αυτής της στρατηγικής εφαρμόζονται συνήθως στις περιπτώσεις:

- Μείωσης και απαξίωσης κεφαλαίων
- Διάθεσης λειτουργιών
- Αναδιοργάνωσης λειτουργιών
- Αναδιοργάνωσης προβληματικού δανεισμού

Η τρίτη στρατηγική είναι η εξομάλυνση των κερδών με την οποία τα στελέχη μειώνουν ή αυξάνουν το δημοσιοποιούμενο κέρδος προκειμένου να μειωθεί η αστάθειά του. Η στρατηγική συνεπάγεται τη μη δημοσιοποίηση μέρους των κερδών σε καλές χρήσεις μέσω της δημιουργίας αποθεματικών και μετέπειτα δημοσιοποίησης αυτών των κερδών σε κακές χρήσεις. Αξίζει να σημειωθεί ότι πολλές γνωστές εταιρείες, όπως η Coca Cola, χρησιμοποιούν αυτή τη μορφή διαχείρισης κερδών. Απαραίτητη προϋπόθεση για την ύπαρξη της στρατηγικής είναι η εταιρία να παράγει αρκετά μεγάλα κέρδη και η οικονομική της απόδοση να είναι πάνω από το μέσο όρο για μεγάλο χρονικό διάστημα προκειμένου να δημιουργούνται προβλέψεις με τις οποίες θα ρυθμίζονται οι ροές σε περίπτωση που χρειάζεται. Πρόκειται κατά κύριο λόγο σε πτώση στη διακύμανση των κερδών που αποτελεί και ένα μέτρο του επιχειρησιακού κινδύνου. Το επενδυτικό κοινό θεωρεί ότι τα κέρδη είναι πιο αξιόπιστα εάν τα δημοσιευμένα κέρδη είναι πολύ κοντά στα αναμενόμενα κέρδη. Συνεπώς, μεγάλη απόκλιση από τα αναμενόμενα επίπεδα και τις προβλέψεις, μπορεί να μειώσει όλο και περισσότερο την αξιοπιστία των δημοσιευμένων κερδών προκαλώντας αντίκτυπο στην αξία της επιχείρησης.

4.4 Παραποίηση πραγματικών καταστάσεων (real activities)

Η σκόπιμη παράλειψη γεγονότων, συναλλαγών, λογαριασμών καθώς και άλλων σημαντικών πληροφοριών που απαιτούνται για τη σύνταξη των οικονομικών καταστάσεων, αλλά και η μη εφαρμογή λογιστικών κανόνων, αρχών, πολιτικών και προτύπων εσκεμμένα αποτελούν τεχνικές που διαστρεβλώνουν την πραγματική εικόνα της επιχείρησης που στοχεύουν να αποδώσουν οι χρηματοοικονομικές καταστάσεις.

Οι τρόποι παραποίησης που χρησιμοποιούνται τις περισσότερες φορές από τις επιχειρήσεις μπορεί να προκύπτουν από τη συνεργασία τους. Ενδεχομένως να πρόκειται για μια εικονική αγοροπωλησία σε οικονομικές μονάδες που έχουν παραπλήσια δραστηριότητα ή να παρουσιαστούν προκαταβολές πωλήσεων στα λογιστικά βιβλία με μορφή πωλήσεων που έχουν ήδη πραγματοποιηθεί. Η παραποίηση δε σημαίνει απαραίτητα το ξεκίνημα μιας παράνομης πράξης, αφού όταν πρόκειται για απάτη από την παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων η ανθρώπινη φαντασία έχει τη δυνατότητα να εφεύρει πάρα πολλούς συνδυασμούς τρόπους για να εξαπατήσει τους επενδυτές. (Dooley, 2002)

Χρησιμοποιούνται ποικίλλοι τρόποι, όπως είναι παραδείγματος χάρη η υπερτιμολόγηση των πωλήσεων, η καθυστερημένη έκδοση τιμολογίων σκόπιμα καθώς και η μη έκδοση τιμολογίων προκειμένου να μη γίνει η πληρωμή του φόρου προστιθέμενης αξίας. Οι μέθοδοι που παρουσιάζονται στην παραποίηση μπορούν να εντοπιστούν ιδιαίτερα στις ασώματες, αλλά και στις ενσώματες ακινητοποιήσεις, στις συμμετοχές και στις μακροπρόθεσμες απαιτήσεις, με άλλα λόγια στα στοιχεία του Ενεργητικού του ισολογισμού μιας εταιρίας. (Giacomino, Bellovary, Akers, 2006)

Τα ενσώματα πάγια, όπως είναι τα οικόπεδα και τα γήπεδα δεν αποσβένονται κι αυτό έχει ως αποτέλεσμα να αλλάζει η αξία του Ενεργητικού. Μάλιστα πρόκειται για παραποίηση, η οποία είναι δυνατό να επηρεάσει ακόμα και χρηματοοικονομικούς δείκτες, όπως είναι ο δείκτης ROI, ο οποίος αναφέρεται πιο συγκεκριμένα στην απόδοση επενδυμένων κεφαλαίων της επιχείρησης. Για να καταφέρει μια οικονομική μονάδα να ωραιοποιήσει τα αποτελέσματά της, με την εμφάνιση αυξημένων κερδών δε θα πρέπει να διενεργεί αποσβέσεις ή ακόμα και αν κάνει αποσβέσεις θα πρέπει να χρησιμοποιεί αρκετά μειωμένους συντελεστές. Βέβαια, η

Η επαγγελματική ηθική ως παράγοντας επίδρασης στη διαχείριση οικονομικών αποτελεσμάτων στις ελληνικές επιχειρήσεις

διαδικασία αποσβέσεων είναι μεγάλης σπουδαιότητας για το λόγο ότι αποτελεί μια πηγή χρηματοδότησης για την επιχείρηση, αφού τα ποσά που αντιστοιχούν στις αποσβέσεις δε φορολογούνται καθόλου και η επιχείρηση μπορεί και τα κρατάει ως αποθεματικά. (Bruns, Merchant, 1990)

Αναφορικά με τις ασώματες ακινητοποιήσεις για να επιτευχθεί αύξηση των κερδών μιας επιχειρηματικής οντότητας θα πρέπει να μεταφερθούν τα δεδουλευμένα έξοδα της λογιστικής χρήσης στο λογαριασμό Ασώματες ακινητοποιήσεις και έξοδα πολυετούς σύμβασης που ανήκει στο πάγιο Ενεργητικό. Καθώς μεταφέρονται οι τόκοι στο κόστος προϊόντος είναι λογικό ότι τα κέρδη θα παρουσιάσουν αύξηση για το λόγο ότι το κόστος προϊόντος θα ενσωματωθεί στο προϊόν έχοντας αντίκτυπο την επιβάρυνση αποτελεσμάτων χρήσης κατά την πώλησή του.

Στην περίπτωση των ασώματων παγίων περιουσιακών στοιχείων, όπως είναι λόγου χάρη η υπεραξία, η φήμη και η πελατεία της οικονομικής μονάδας, η νομοθεσία ορίζει ότι υπάρχουν αποσβέσεις μιας χρήσης. Τα περισσότερα διοικητικά στελέχη για να βελτιώσουν το δείκτη ρευστότητας προχωρούν στη μεταφορά των συμμετοχών στα χρεόγραφα, τα οποία είναι στοιχεία του κυκλοφορούντος Ενεργητικού. Επομένως, ο δείκτης ROI εμφανίζεται σε ακόμα πιο υψηλά επίπεδα.

Μεγάλο μέρος των μακροπρόθεσμων απαιτήσεων μεταφέρεται στις βραχυπρόθεσμες απαιτήσεις, προκειμένου να αυξηθεί ο δείκτης άμεσης ρευστότητας, ενώ το σύνολο των περιουσιακών στοιχείων παραμένει σταθερό και αμετάβλητο. Επίσης, οι επιχειρήσεις για να παραποιήσουν τις λογιστικές τους καταστάσεις αποτιμούν παλαιότερα εμπορεύματα στην τιμή κτήσης και όχι στην τιμή πώλησής τους. Κατά συνέπεια, δεν παρουσιάζονται οι ζημιές και αυτό σημαίνει αύξηση των κερδών με την επιβάρυνση του δείκτη αποδοτικότητας ROI, αλλά και αυτού γενικής ρευστότητας. (Evans, 2003)

Η αλλαγή στις μεθόδους αποτίμησης αποθεμάτων από LIFO σε FIFO αποτελεί μία μέθοδο παραποίησης έχοντας ως στόχο να ασκηθεί επιρροή στην αξία του τελικού αποθέματος, αλλά παράλληλα και στο κόστος των πωληθέντων, στον ισολογισμό και στα αποτελέσματα χρήσης. Είναι βέβαιο ότι υπάρχει πληθώρα τρόπων για την παραποίηση των

Η επαγγελματική ηθική ως παράγοντας επίδρασης στη διαχείριση οικονομικών αποτελεσμάτων στις ελληνικές επιχειρήσεις

οικονομικών καταστάσεων με τρόπο, ο οποίος δε μπορεί να γίνει εύκολα αντιληπτός και οι μάνατζερς των εταιριών προτείνουν όλο και περισσότερες εναλλακτικές για να βελτιωθεί η εικόνα της επιχείρησης κι όχι πάντα με αληθινά στοιχεία. (Bruns, Merchant, 1990)

Σε σχέση με τους τρόπους που η διοίκηση μιας επιχείρησης είναι δυνατό να ασκήσει επιρροή στην αξιοπιστία των οικονομικών της καταστάσεων, γίνεται αναφορά στους παρακάτω: (Bayou, Reinstein, 2001)

- Η παραβίαση ενός λογιστικού προτύπου ηθελημένα.
- Η δημιουργική παρέμβαση της διοίκησης στην περίπτωση που δεν υπάρχει κάποιο πρότυπο, το οποίο να ρυθμίζει κάποιο λογιστικό θέμα συγκεκριμένα.
- Ο υποκειμενικός τρόπος σκέψης από την πλευρά των μάνατζερς όταν τα λογιστικά πρότυπα δίνουν τη δυνατότητα επιλογής στην αντιμετώπιση διάφορων θεμάτων.

Μάλιστα, αναφέρονται επτά κατηγορίες που έχουν να κάνουν με την παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων μιας παραγωγικής και οικονομικής μονάδας, οι οποίες λοιπόν είναι: (Giacomino, Bellovary, Akers, 2006)

- Η αναγνώριση “πλασματικών” εσόδων ή εσόδων αμφίβολης ποιότητας με την αναγνώριση μετρητών που λήφθηκαν:
  - Σε ενδοεταιρικές συναλλαγές
  - Σε προκαταβολική αποστολή εμπορευμάτων ή αποδοχής χωρίς όρους από τον πελάτη.
  - Σε περίπτωση μη υποχρεωτικής καταβολής χρηματικού ποσού από τους πελάτες.

Η επαγγελματική ηθική ως παράγοντας επίδρασης στη διαχείριση οικονομικών αποτελεσμάτων στις ελληνικές επιχειρήσεις

- Σε συνεχή παροχή μελλοντικών υπηρεσιών.
  - Σε σύμπτυξη των τελικών καθαρών εισπρακτέων ποσών.
  - Σε παροχή προς το πελατειακό κοινό ως αντιπαροχή αντικειμένων αξίας.
-
- Η αναγνώριση μη πραγματοποιήσιμων εσόδων, δηλαδή:
    - Η αναγνώριση εσόδων δίχως κάποια οικονομική δραστηριότητα.
    - Η αναγνώριση επενδυτικών εισοδημάτων ως λειτουργικά έσοδα.
    - Η αναγνώριση εκπτώτικων ποσών των προμηθευτών ως έσοδα.
    - Η αναγνώριση μετρητών που απορρέουν από το δανεισμό και παρουσιάζονται ως εισόδημα.

  - Η ενίσχυση εισοδήματος από την αναδιάρθρωση των λογαριασμών του Ισολογισμού που πρόκειται μάλιστα για κέρδη μιας φοράς.
    - Η αύξηση εισοδήματος με την παραποίηση των λογαριασμών του ισολογισμού.
    - Η αύξηση εισοδήματος ή κερδών με τα έσοδα που προκύπτουν από τις επενδύσεις.
    - Η αύξηση του εισοδήματος από τη διάθεση περιουσιακών στοιχείων της επιχείρησης που έχουν υποτιμηθεί.
    - Η παρουσίαση μειωμένων λειτουργικών εξόδων.

  - Η αποφυγή να καταγραφούν υποχρεώσεις ή η μη κανονική μείωσή τους.
    - Η επινόηση πλασματικών ποσών για επιστροφή στην επιχείρηση.
    - Η εισαγωγή στο εισόδημα αποθεματικών που δεν έχουν τεκμηριωθεί.
    - Η μη καταγραφή δαπανών και υποχρεώσεων, από τη στιγμή που παραμένουν μελλοντικές υποχρεώσεις.
    - Η αναγνώριση εσόδων άμεσα με την ύπαρξη υποχρεώσεων στο μέλλον.

Η επαγγελματική ηθική ως παράγοντας επίδρασης στη διαχείριση οικονομικών αποτελεσμάτων στις ελληνικές επιχειρήσεις

- Η μεταβίβαση τρεχόντων εσόδων σε μετέπειτα χρήση, δηλαδή:
  - Η απόκρυψη εσόδων πριν από μια συμφωνία εξαγοράς.
  - Η επινόηση αποθεματικών και η μεταβίβαση στο εισόδημα επόμενης χρήσης.

- Η μετάθεση των μελλοντικών εξόδων στην τρέχουσα χρήση με τη δικαιολογία της ειδικής χρέωσης.
  - Η παράτυπη αύξηση του ποσού που θεωρείται ειδική χρέωση.
  - Η παράτυπη απόσβεση των εξόδων που πραγματοποιούνται για έρευνα και ανάπτυξη στη φάση εξαγοράς.
  - Η επιβάρυνση τρέχουσας χρήσης με διάφορα έξοδα που μπορούν να προσαρμοστούν στην τωρινή περίοδο.

- Η μετάθεση τρεχόντων εξόδων σε μεταγενέστερες ή προγενέστερες χρήσεις. Παραδείγματα αποτελούν:
  - Η κεφαλαιοποίηση λειτουργικών εξόδων.
  - Η μείωση αποθεμάτων.
  - Η απόσβεση δαπανών σε μεγάλο χρονικό διάστημα.
  - Η μη διαγραφή περιουσιακών στοιχείων της επιχείρησης που πλέον έχουν χάσει την οικονομική αξία τους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΠΑΡΑΠΟΙΗΣΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ ΚΑΙ ΤΡΟΠΟΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ

5.1 Οι αρνητικές επιπτώσεις της παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων

Η παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων εμφανίζεται σε πολλούς κλάδους των επιχειρήσεων, όμως οι πιο μεγάλες και σημαντικές επιπτώσεις αναφέρονται σε κλάδους που σχετίζονται με την αξιοποίηση των ακινήτων, τη βιομηχανία, τον τραπεζικό τομέα, τον κατασκευαστικό κλάδο, αλλά και τον κλάδο υγείας. Υπάρχουν και αρκετές περιπτώσεις παραποίησης που εμφανίζονται τα τελευταία χρόνια και στον κλάδο της ψηφιακής οικονομίας.

Πρόκειται για ένα φαινόμενο που εμφανίζεται όλο και πιο έντονα στις περισσότερες χώρες μέσω του διεθνούς εμπορίου και μιας παγκοσμιοποιημένης οικονομίας. Η δημιουργική λογιστική υιοθετείται από επιχειρηματικές οντότητες προκειμένου να βελτιωθεί η εικόνα τους στον κλάδο όπου ανήκουν και δραστηριοποιούνται έχοντας ως στόχο την προσέλκυση όλων και μεγαλύτερων κεφαλαίων. Συνήθως, οι μεγάλες εταιρίες είναι αυτές που διαθέτουν την κατάλληλη εξειδίκευση για πιο εύκολη παραποίηση, αλλά και για μια πιο γενική απορρόφηση των ζημιών και αποκατάσταση της εικόνας τους, σε περίπτωση που αποκαλυφθεί κάποια διαστρέβλωση των οικονομικών καταστάσεων τους.

Οι παραποιημένες οικονομικές καταστάσεις δεν εντοπίζονται μόνο σε ιδιωτικές, αλλά και σε δημόσιες εταιρίες, στον ημιδημόσιο τομέα, καθώς και σε εταιρίες που έχουν μη κερδοσκοπικό χαρακτήρα. Τα κριτήρια που ωθούν σε κάτι τέτοιο είναι η αξιοπιστία, ο πιο χαλαρός έλεγχος, η έλλειψη της επιχειρηματικής και της χρηματοοικονομικής εμπειρίας, καθώς και το κλίμα καλής επικοινωνίας και εμπιστοσύνης που υπάρχει ανάμεσα στα διοικητικά στελέχη της εταιρίας, αλλά και μεταξύ αυτής και του κράτους. Το πρόβλημα στις δημόσιες εταιρίες συνίσταται σε πολιτικά αίτια. (Stalebrink, Sacco, 2005)

Η επαγγελματική ηθική ως παράγοντας επίδρασης στη διαχείριση οικονομικών αποτελεσμάτων στις ελληνικές επιχειρήσεις

Πιο συγκεκριμένα, οι δημόσιες επιχειρήσεις παρά τον αρχικό τους στόχο δηλαδή αυτόν της επίλυσης δημόσιων κοινωνικών προβλημάτων καθώς και της εξυπηρέτησης της οικονομίας είναι αμφίβολο ότι ακολουθούν την ηθική καθώς δεν καταφέρνουν να υπερνικήσουν εμπόδια όπως αναπτυξιακά προβλήματα, προβλήματα άντλησης κεφαλαίων κυρίως οικονομικών και διαχείρισης των σχέσεων που δημιουργούνται σε αυτές. (Chell, Spence, Perrini, Harris, 2014)

Η παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων έχει πολλές συνέπειες στις σχέσεις ανάμεσα στην επιχειρηματική μονάδα και τους επενδυτές της, τους πιστωτές της, αλλά και τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα. Η κακή φήμη που μπορεί να αποκτήσει μια επιχείρηση λόγω της παραποίησης των χρηματοοικονομικών της καταστάσεων είναι δυνατό να οδηγήσει σε έλλειψη της αξιοπιστίας και κατά συνέπεια να πέσει η αξία της μετοχής. Μάλιστα, υπάρχουν και περιπτώσεις στις οποίες επιβάλλονται χρηματικά πρόστιμα, αλλά μπορεί να υπάρξουν και ποινές φυλάκισης για τα στελέχη που εμπλέκονται σε αυτήν την πράξη.

Κατά κύριο λόγο, οι λογιστικοί χειρισμοί για την ωραιοποίηση των αποτελεσμάτων έχουν να κάνουν με τις προβλέψεις για απαιτήσεις από επισφαλείς πελάτες, αλλά και από τις αποζημιώσεις του προσωπικού, τις αποσβέσεις, τα έξοδα που αναφέρονται σε πάγια, στην αποτίμηση αποθεμάτων, αλλά και σε καταχωρήσεις εσόδων και εξόδων σε λάθος χρήση. Η μετατροπή και η διαχείριση σπουδαίων χρηματοοικονομικών εγγράφων, συναλλαγών, η σκόπιμη παράλειψη γεγονότων ή άλλων σημαντικών πληροφοριών που απαιτούνται για τη σύνταξη οικονομικών καταστάσεων και η αποκάλυψη οικονομικών γεγονότων αποτελούν μεθόδους και τεχνικές που είναι δυνατό να αλλοιώσουν την πραγματική εικόνα της επιχειρηματικής οντότητας που έχουν ως στόχο να αποδώσουν οι χρηματοοικονομικές καταστάσεις. (Rezaee, 2002)

Η συνηθέστερη μορφή που λαμβάνει η παραποίηση των χρηματοοικονομικών καταστάσεων αναφέρεται στη διαχείριση και ταυτόχρονα στην αναγνώριση των εσόδων που αποτελεί και το πιο σημαντικό πρόβλημα στην καταγραφή των εσόδων πριν ακόμα αποκτηθούν από την επιχείρηση, με άλλα λόγια πριν από την ολοκλήρωση της πώλησης ή από την παράδοση του προϊόντος ή με την καθυστέρηση ή ακύρωση της συναλλαγής. Αναφορικά με το χρόνο

Η επαγγελματική ηθική ως παράγοντας επίδρασης στη διαχείριση οικονομικών αποτελεσμάτων στις ελληνικές επιχειρήσεις

αναγνώρισης εσόδου και με βάση τη λογιστική αρχή της πραγματοποίησης των εσόδων, τα έσοδα πραγματοποιούνται στο δεύτερο στάδιο κατά το οποίο, η κυριότητα των αγαθών πώλησης περνάει στον αγοραστή και ο πωλητής υποχρεούται να καταβάλλει το τίμημα της πώλησης, δηλαδή, τα έσοδα της επιχειρηματικής οντότητας λαμβάνονται υπόψη κατά τη διάρκεια της χρήσης που πραγματοποιούνται και όχι στη χρήση που εισπράττονται. Όμως, πολλές επιχειρήσεις παραβαίνουν αυτήν την αρχή και προχωρούν στην καταγραφή του εσόδου πριν ακόμα θεωρηθεί ως δεδουλευμένο και αυτό έχει αρνητικό αντίκτυπο στο κοινωνικό σύνολο, αλλά και στη φήμη που έχει η επιχείρηση. (Μπαραλέξης, 1998)

Ειδικότερα, η δημιουργική λογιστική αναφέρεται στην αλλοίωση της εικόνας που ισχύει στην πραγματικότητα για τις οικονομικές καταστάσεις μιας επιχείρησης, αλλά και στον τρόπο που μεταβάλλεται το πληροφοριακό υλικό τους, παραπλανώντας τους επενδυτές και τους υπόλοιπους χρήστες τους. Αυτό έχει ως συνέπεια, οι χρήστες των οικονομικών καταστάσεων να μην έχουν πια καμία εμπιστοσύνη στην επιχειρηματική μονάδα και προκαλείται έντονα η ανάγκη να αποκρυπτογραφηθεί το σωστό περιεχόμενο. Για τη δημιουργική λογιστική είναι δυνατό να δοθεί η ερμηνεία της και ως εκμετάλλευση των αδύναμων σημείων που εντοπίζονται στους λογιστικούς κανόνες ή μη τήρηση αυτών έχοντας ως σκοπό να παρουσιαστούν λογιστικές καταστάσεις, με τρόπο που συμφέρει κάθε φορά την εταιρία και όχι όπως είναι στην πραγματικότητα.

Πολλές επιχειρήσεις επιδιώκουν να βελτιώσουν την εικόνα που έχουν στον κλάδο, όπου ασκούν τη δραστηριότητά τους σκοπεύοντας στην προσέλκυση κεφαλαίων. Φυσικά, το βασικό και φλέγον ερώτημα είναι ποιες συνέπειες απορρέουν από την πρακτική αυτή, αλλά και με ποιο τρόπο είναι δυνατό να πραγματοποιηθεί η εξάλειψή της ή να περιοριστεί σε ένα βαθμό αυτή η πρακτική. Πολύ σημαντικές επιπτώσεις έχει η δημιουργική λογιστική για το κοινωνικό σύνολο, αφού ωθεί σε διαστρεβλωμένες καταστάσεις που αντανακλούν στην κοινωνία και προεκτείνονται σε πολιτικοοικονομικά στοιχεία.

Οι συνέπειες από την εφαρμογή αθέμιτων, καθώς και θεμιτών μεθόδων μπορούν να εντοπιστούν σε αποτελέσματα που έχουν δημοσιεύσει επιχειρήσεις κι επιθυμούν να

Η επαγγελματική ηθική ως παράγοντας επίδρασης στη διαχείριση οικονομικών αποτελεσμάτων στις ελληνικές επιχειρήσεις

απεικονίσουν όπως πρέπει τη χρηματοοικονομική κατάσταση της μονάδας και να παρέχουν σωστή πληροφόρηση στους παράγοντες της αγοράς.

Παρόλ' αυτά, μπορεί να υπάρχει και η θετική πτυχή της δημιουργικής λογιστικής κατά την οποία θεωρείται ως καινοτομία και με αυτήν είναι δυνατό να επιτευχθεί η διαχείριση πόρων όσο πιο αποτελεσματικά γίνεται και επιδιώκοντας να καλυτερεύσει η οικονομική απόδοση της επιχείρησης. Δυστυχώς, στη χώρα μας, οι ελληνικές επιχειρήσεις υιοθετούν μεθόδους διαστρέβλωσης των χρηματοοικονομικών καταστάσεων, αφού οι διοικήσεις τους εκμεταλλεύονται αδυναμίες των λογιστικών κανόνων.

5.2 Η πρόληψη και η αντιμετώπιση του φαινομένου της παραποίησης

Ο καλύτερος τρόπος για να αντιμετωπιστεί η απάτη είναι η πρόληψή της. Η πρόληψη είναι μια πάρα πολύ καλή στρατηγική, αφού από τη στιγμή που θα αποκαλυφθεί η απάτη είναι πολύ δύσκολο να γίνει ανάκτηση των απωλειών. Στη διεθνή βιβλιογραφία υπάρχει ποικιλία μέτρων, τα οποία μπορούν να ακολουθηθούν για να αποτραπούν τα φαινόμενα της απάτης. Ωστόσο, η πρόληψη είναι δυνατό να περιορίσει την απάτη μέχρι ενός σημείου κι όχι να την εξαλείψει. Μόνο στην περίπτωση που συνδυαστούν τα μέτρα πρόληψης, μπορεί να μειωθεί αρκετά ο κίνδυνος της απάτης. Γι' αυτό το λόγο, είναι καλό για τις επιχειρηματικές μονάδες να διαθέτουν τις πιο αποτελεσματικές μεθόδους για να εντοπίζουν οποιαδήποτε απάτη. (Bayou, Reinstein, 2001)

Σύμφωνα με τον Riahi – Belkaoui (2003) οι τέσσερις μορφές τις οποίες μπορεί να πάρει η λογιστική απάτη είναι η εταιρική απάτη, η απάτη που καθοδηγείται από τη διοίκηση, η παραποίηση των χρηματοοικονομικών καταστάσεων και η αποτυχία του ελέγχου. Αυτά συμβαίνουν κατά κύριο λόγο όταν:

- Τα άτομα πιστεύουν σε ένα σύστημα αξιών που δικαιολογεί την εγκληματική συμπεριφορά.
- Οι επιχειρηματικές μονάδες έρχονται αντιμέτωπες με διάφορες ποινικές κατηγορίες.

Η επαγγελματική ηθική ως παράγοντας επίδρασης στη διαχείριση οικονομικών αποτελεσμάτων στις ελληνικές επιχειρήσεις

- Υπάρχει η αδυναμία να εφαρμοστεί ο κοινωνικός έλεγχος και δημιουργείται το ιδανικό κλίμα για να λάβει χώρα η απάτη.
- Οι επιχειρηματίες και οι λογιστές έχουν παρουσιάσει μια πολύ καλή εικόνα της προβληματικής κατάστασης και επιμένουν ότι μπορούν να ελέγξουν τη λογιστική απάτη.

Τα προνόμια τα έχουν λίγοι και δημιουργείται μια αντίληψη ανισότητας σε αυτούς που δεν αποτελούν μέλη με αποτέλεσμα να καταφεύγουν σε παράνομες πράξεις για να αντιδράσουν σε καταστάσεις. Οι επιχειρήσεις πρέπει να προχωρούν στην εξάλειψη των φαινομένων παράνομης κατοχής προνομίων.

Κατά συνέπεια, οι επιχειρήσεις θα πρέπει να εντοπίζουν όλες αυτές τις συνθήκες που προκαλούν τη λογιστική απάτη και να ενισχύουν τους μηχανισμούς ελέγχου προκειμένου να την εμποδίσουν. Για να ελαχιστοποιηθεί η πιθανότητα να παραποιηθούν οι οικονομικές καταστάσεις θα πρέπει να υιοθετηθούν τα απαραίτητα μέτρα, όπως είναι:

- Η διαμόρφωση της καλής και σωστής συμπεριφοράς.
- Η διατήρηση αποτελεσματικού συστήματος εσωτερικού ελέγχου.
- Ο ενεργός ρόλος των διοικητικών στελεχών.
- Η επίβλεψη συνθηκών ζωής των ανθρώπων που σχετίζονται με την πληροφόρηση των χρηματοοικονομικών καταστάσεων.
- Η γνωστοποίηση και η χρήση αυστηρών κυρώσεων για τις παραβιάσεις.
- Η εφικτότητα των στόχων.

Επίσης, επισημαίνονται κάποια στοιχεία των μηχανισμών πρόληψης της λογιστικής απάτης. Αυτά είναι: (Stalebrink, Sacco, 2005)

- Η επαρκής δομή και λειτουργία του εσωτερικού ελέγχου.
- Ο αποτελεσματικός εξωτερικός έλεγχος.
- Η εταιρική διακυβέρνηση.
- Η επιχειρησιακή συμπεριφορά.

Με βάση τον Rezaee (2005), οι στρατηγικές πρόληψης της λογιστικής απάτης για να είναι αποτελεσματικές θα πρέπει να περιλαμβάνουν:

Η επαγγελματική ηθική ως παράγοντας επίδρασης στη διαχείριση οικονομικών αποτελεσμάτων στις ελληνικές επιχειρήσεις

- Ενεργές επιτροπές ελέγχου.
- Αποτελεσματικό εξωτερικό έλεγχο.
- Αποτελεσματικό εσωτερικό έλεγχο.
- Προγράμματα ειδικά για την πρόληψη της απάτης.
- Αποτελεσματικότητα στην εταιρική διακυβέρνηση.
- Ανεξαρτησία λογιστή και ορκωτού ελεγκτή.

Η παραποίηση των οικονομικών αποτελεσμάτων αποτελεί την πιο σημαντική συνέπεια που προκαλείται όταν εφαρμόζεται η δημιουργική λογιστική, που χρησιμοποιείται προκειμένου να βελτιωθεί η εικόνα των επιχειρήσεων στον κλάδο που δραστηριοποιούνται με στόχο την προσέλκυση κεφαλαίων. Ιδιαίτερα σημαντικές είναι οι συνέπειες που επιφέρει η δημιουργική λογιστική στο κοινωνικό σύνολο, αφού προκαλεί μια αλλοιωμένη κατάσταση στην επιχειρηματική μονάδα. Οι συνέπειες από την εφαρμογή αθέμιτων μεθόδων και τεχνικών εντοπίζονται στα αποτελέσματα των εταιριών που δημοσιεύονται κι έχουν σκοπό να απεικονίσουν σωστά τη χρηματοοικονομική κατάστασή τους και να προσφέρουν πληροφοριακό υλικό στο επενδυτικό κοινό.

Πολύ ανησυχητικό είναι το γεγονός ότι οι ελληνικές επιχειρήσεις έχουν ταξινομηθεί στις πρώτες θέσεις των εταιριών που έχουν υιοθετήσει τις πρακτικές διαστρέβλωσης των χρηματοοικονομικών καταστάσεων για το λόγο ότι οι εταιρίες εκμεταλλεύονται τις αδυναμίες των λογιστικών κανόνων και διαστρεβλώνουν την πραγματική εικόνα των εταιριών οικονομικά. Όλα αυτά συμβαίνουν λόγω της έλλειψης ηθικής και εταιρικής κουλτούρας.

Υπάρχουν ορισμένες τεχνικές, οι οποίες είναι δυνατό να προσαρμοστούν σε μια οικονομική μονάδα τόσο από τους ελεγκτές όσο και από τη διοίκηση της εταιρίας έχοντας ως στόχο τον εντοπισμό των παραποιημένων οικονομικών καταστάσεων και την πρόληψη άσχημων συνεπειών. Αναφορικά με το ρόλο του ελεγκτή, θα πρέπει να είναι αντικειμενικός, να ασκεί αντικειμενική κριτική και να είναι αμερόληπτος. Παρά το γεγονός ότι ο τομέας που δρα ο εσωτερικός ελεγκτής περιορίζεται μέσα στην επιχειρηματική μονάδα, όπου είναι υπάλληλος, ο τομέας δράσης του εξωτερικού ελεγκτή είναι ευρύς, κάτι το οποίο έχει προέλθει από την ανάγκη οργάνωσης του εξωτερικού ελέγχου. (Rafik, 2002)

Η επαγγελματική ηθική ως παράγοντας επίδρασης στη διαχείριση οικονομικών αποτελεσμάτων στις ελληνικές επιχειρήσεις

Επιπλέον, θα πρέπει να ενημερώνεται συνεχώς και πάρα πολύ καλά αναφορικά με νέες ρυθμίσεις και νόμους που θεσπίζονται από τα αρμόδια όργανα και τις επιτροπές. Ταυτόχρονα, είναι ένα πολύ βασικό ζήτημα να είναι ειλικρινής και να λειτουργεί με κριτική σκέψη, δίχως να θεωρεί κάτι δεδομένο. Το σωστό είναι να ασχολείται εις βάθος κάθε φορά που διενεργεί κάποιον έλεγχο. (Rezaee, 2002)

Εσωτερικοί και εξωτερικοί ελεγκτές είναι απαραίτητοι σε μια οικονομική μονάδα και ο καθένας έχει το δικό του ξεχωριστό ρόλο. Η εργασία που κάνουν οι εσωτερικοί ελεγκτές δε μπορεί σε καμία περίπτωση να αντικατασταθεί από αυτήν που κάνουν οι εξωτερικοί ελεγκτές, οι οποίοι και χρησιμοποιούν τα αποτελέσματα των εσωτερικών προκειμένου να συμπληρώσουν τη δική τους εργασία. Βέβαια, εκτός από διαφορές, υπάρχουν και ομοιότητες ανάμεσά τους, αφού και οι δύο ασχολούνται με τον έλεγχο και προβαίνουν στη χρήση των ίδιων ελεγκτικών διαδικασιών και τεχνικών.

Εκτός των άλλων θα πρέπει στην ομάδα ελέγχου να υπάρχει πολύ καλή συνεργασία, αλλά και κατανόηση, επίσης, θα πρέπει να υπάρχουν κοινές απόψεις καθώς και μία κοινή λογική σκέψη όσο αναφορά στη διαδικασία του ελέγχου. Συζητώντας μεταξύ τους τα μέλη μιας ομάδας, επιτρέπεται να γίνεται η ανταλλαγή των απόψεων, των γνώσεων και των εμπειριών που είναι δυνατό να φανούν πάρα πολύ χρήσιμες προκειμένου να αποκαλυφθεί η παραποίηση. Τα βασικά και ουσιαστικά θέματα, τα οποία είναι δυνατό να πραγματοποιηθεί συζήτησή τους είναι σχετικά με τη δομή της επιχείρησης, την πολυπλοκότητά της και τις συναλλαγές που πραγματοποιεί, το ήθος, τον κλάδο στον οποίο δραστηριοποιείται, η πίεση κάτω από την οποία λειτουργεί, ο ρόλος που έχει η διοίκηση στα διάφορα θέματα, κ.λ.π. Η συλλογή πληροφοριακού υλικού από την ομάδα που ασκεί τον έλεγχο για την πιθανότητα ουσιαστικών λαθών εξαιτίας της παραποίησης περιλαμβάνει κάποια σημαντικά βήματα: (Maltese, 2005)

- 1) Την έρευνα της διοίκησης με συστηματικό τρόπο, της επιτροπής ελέγχου, του τμήματος εσωτερικού ελέγχου, αλλά και όλων των άλλων τμημάτων της επιχειρηματικής μονάδας. Τα μέλη της ομάδας ελέγχου θα πρέπει να συζητούν τόσο με τους μάντζερ όσο και με τα κατώτερα στελέχη της οικονομικής μονάδας, να

Η επαγγελματική ηθική ως παράγοντας επίδρασης στη διαχείριση οικονομικών αποτελεσμάτων στις ελληνικές επιχειρήσεις

παρακολουθούν και να καταγράφουν τις αντιδράσεις τους σε οποιαδήποτε ενδεχόμενη απάτη.

- 2) Τη γενική ανάλυση των χρηματοοικονομικών καταστάσεων και ζητημάτων στο προσάρτημα της εταιρίας.
- 3) Ο εντοπισμός και η αναφορά παραγόντων που σχετίζονται με το ενδεχόμενο να εμφανιστούν παραπονημένες οικονομικές καταστάσεις.

Αν ο εξωτερικός ελεγκτής εντοπίσει παραποίηση σε κατώτερα κλιμάκια θα πρέπει να αναφερθεί γρήγορα στο ανάλογο τμήμα της διοίκησης που έχει την εποπτεία του. Από την άλλη μεριά, αν η παραποίηση αναφέρεται σε διοικητικό στέλεχος, ο ελεγκτής θα πρέπει να το αναφέρει αμεσα στην επιτροπή ελέγχου. Τα ανώτερα στελέχη από την πλευρά της διοίκησης, θα πρέπει να κατανοήσουν τον κρίσιμο ρόλο που έχει ο ελεγκτής και κατ' επέκταση το κοινωνικό σύνολο και θα πρέπει να είναι ειλικρινή και να συνεργάζονται. Φυσικά, θα πρέπει να τηρούνται οι κανόνες ηθικής και δεοντολογίας τόσο όταν συντάσσονται οι οικονομικές καταστάσεις όσο και κατά τον έλεγχό τους. (Amat, Blake, Downs 1999)

Η πρόβλεψη μιας σειράς μέτρων από την πλευρά της εταιρίας θα μπορούσε να συνεισφέρει και να παρεμποδίσει όλες τις αρνητικές πράξεις και μάλιστα να τις εντοπίσει με οποιαδήποτε μυστική ή εμπιστευτική μέθοδο. Σε αυτήν την κατεύθυνση συνέβαλε με καθοριστικό τρόπο και η εφαρμογή μιας διαδικασίας με την οποία αποτιμάται η ηθική και τα υψηλόβαθμα στελέχη έχουν πρόσβαση στην ελεγκτική διαδικασία. Αλλά αυτό που έχει την πιο σημαντική θέση καταπολεμώντας το φαινόμενο είναι η άσκηση μιας αποτελεσματικής διακυβέρνησης της εταιρίας, της οποίας τα βασικά στελέχη είναι το διοικητικό συμβούλιο, τα υψηλόβαθμα διοικητικά στελέχη, οι εσωτερικοί και εξωτερικοί ελεγκτές.

Επιπλέον, στη σύγχρονη εποχή, η κυβερνητική πολιτική, είναι δυνατό να ωθήσει στη διασφάλιση της αξιοπιστίας, στη διαφάνεια, αλλά και στην εγκυρότητα των χρηματοοικονομικών καταστάσεων και η αποφυγή της παραποίησης να αποτελέσει φυσικά το φλέγον θέμα για τους πιστωτές, το επενδυτικό κοινό και τους εργαζόμενους της επιχείρησης.

Η επαγγελματική ηθική ως παράγοντας επίδρασης στη διαχείριση οικονομικών αποτελεσμάτων στις ελληνικές επιχειρήσεις

Σχετικά με το ρόλο του κράτους, είναι απαραίτητο να ληφθεί μια σειρά διαδικασιών έχοντας ως σκοπό να τιμωρηθούν τα στελέχη, τα οποία εμπλέκονται σε τέτοιου είδους καταστάσεις. Η SEC (Securities Exchange Commission) κατόπιν του σκανδάλου της Enron πήρε μια σειρά μέτρων, ανάμεσα στα οποία ήταν και η φυλάκιση των παραβατών έως και είκοσι έτη, θεσπίστηκαν περιορισμοί ασφαλείας για τις εταιρίες μέχρι και για πέντε χρόνια μετά την πράξη τους, αλλά υπήρχαν και νέες ποινές για χρονικό διάστημα μεγαλύτερο των εικοσιπέντε ετών για τις επιχειρήσεις που εξαπάτησαν το επενδυτικό κοινό. (Rafik, 2002)

Στο ερώτημα αν υπάρχει λύση ή αν πράγματι μπορεί να υπάρξει δεν υπάρχει σαφής απάντηση. Το πιο απλό είναι όλοι οι εργαζόμενοι της επιχειρηματικής μονάδας πρέπει να συνειδητοποιήσουν το γεγονός ότι η παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων αποτελεί ένα σοβαρό πρόβλημα που μπορεί να λάβει πολυδιάστατες οικονομικές, κοινωνικές, πολιτικές, νομικές και ηθικές προεκτάσεις και κατά συνέπεια χρειάζεται υπευθυνότητα, αλλά και ηθικός προβληματισμός. (Amat, Blake, Downs, 1999)

5.3 Τρόποι εξάλειψης της δημιουργικής λογιστικής

Η άσκηση της δημιουργικής λογιστικής καθιερώνεται όλο και πιο πολύ. Το πρόβλημα αυτό δεν είναι εφικτό να λυθεί πλήρως. Η πολυπλοκότητα των συναλλαγών των επιχειρηματικών μονάδων και η ευελιξία που χαρακτηρίζει τα λογιστικά πρότυπα δεν είναι δυνατό να καταπολεμηθούν εντελώς. Η δημιουργική λογιστική ελκύει ιδιαίτερα τις επιχειρήσεις, οι οποίες αναπτύσσουν τη δραστηριότητά τους σε ένα ανταγωνιστικά περίπλοκο επιχειρηματικό περιβάλλον και μέσω διαφόρων πρακτικών η εταιρία μπορεί και αυξάνει κατά πολύ τα κέρδη της ή ελαχιστοποιεί τις ζημιές.

Επίσης, μπορεί να αντλεί κεφάλαια από την κεφαλαιαγορά, να βελτιώνει την απόδοσή της, να καλύπτει χρηματοοικονομικούς κινδύνους και να εμφανίζει μια πιο καλή εικόνα έχοντας πρόσβαση σε πηγές χρηματοδότησης και μειώνοντας την πίεση από το επενδυτικό κοινό. Ακόμα, μπορεί να μειώνει την πίεση από τους εργάτες και να περιορίζει το δανεισμό. Καταλήγουμε, λοιπόν, στο συμπέρασμα ότι υπάρχουν πολλοί τρόποι για να ασκηθεί η δημιουργική λογιστική.

Η επαγγελματική ηθική ως παράγοντας επίδρασης στη διαχείριση οικονομικών αποτελεσμάτων στις ελληνικές επιχειρήσεις

Αφού δεν είναι δυνατό να εξαλειφθεί θα πρέπει να υπάρχουν ρυθμίσεις και κάποιος αποτελεσματικός έλεγχος. Στην ελληνική και ξένη βιβλιογραφία και αρθρογραφία υπάρχουν προτάσεις για πολλά μέτρα που αν συνδυαστούν σωστά θα είναι εφικτός ο έλεγχος της δημιουργικής λογιστικής. Τα μέτρα που έχουν προταθεί έχουν σχέση με τη θέσπιση νέων νόμων και λογιστικών προτύπων και με την αυστηρότερη εφαρμογή τους.

Κρίνεται πλέον επιτακτική η θέσπιση περισσότερων και πιο αυστηρών λογιστικών αρχών που αφορούν στις συναλλαγές λόγω των διαστάσεων που έχει λάβει το φαινόμενο της παραποίησης. Αναφορικά με τις συναλλαγές απαιτείται λεπτομερής και αυστηρή καθοδήγηση με τη μείωση των εναλλακτικών τεχνικών καταχώρησης. Απαραίτητος πέρα από την επιβολή των προτύπων είναι και ο εξωτερικός έλεγχος με καλή συνεργασία ανάμεσα στα διευθυντικά στελέχη της επιχείρησης και τους ορκωτούς ελεγκτές. (Φίλιος, 2003)

Πιθανότατα το πιο αποτελεσματικό μέτρο προκειμένου να καταπολεμηθεί η δημιουργική λογιστική είναι η εκπαίδευση των χρηστών των χρηματοοικονομικών καταστάσεων για την πλήρη κατανόηση αυτών που αφορούν στον ισολογισμό, αλλά και στις πιστοποιήσεις των ορκωτών ελεγκτών, να γνωρίζουν τα λογιστικά κέρδη και για να αναγνωρίζουν τις αλλοιώσεις των λογαριασμών. Κατά συνέπεια, οι εταιρίες δε θα καταφεύγουν πολύ συχνά στη δημιουργική λογιστική, αφού θα υπάρξει δυσκολία στην εξαπάτηση των χρηστών των οικονομικών καταστάσεων και θα υπάρχει ο κίνδυνος αποκάλυψης με αποτέλεσμα την αλλοίωση της καλής τους εικόνας. (Μπαραλέξης, 2001)

Οι ρυθμιστικές αρχές θα πρέπει να παίρνουν μέτρα για να περιοριστεί η άσκηση της δημιουργικής λογιστικής. Τα μέτρα αυτά σχετίζονται με: (Amat, Gowthorpe, 2004)

- Τις συχνές επανεκτιμήσεις της αξίας των στοιχείων που περιλαμβάνουν οι λογαριασμοί.
- Τη μείωση του αριθμού των λογιστικών μεθόδων ή τον καθορισμό συνθηκών για τη χρήση τους.
- Τη συνέπεια στην επιλογή λογιστικών τεχνικών.

Πέρα από τις παρεμβάσεις των ορκωτών ελεγκτών και της κυβέρνησης είναι πάρα πολύ σημαντικός και ο ρόλος της ίδιας της επιχείρησης για να περιοριστεί η δημιουργική

Η επαγγελματική ηθική ως παράγοντας επίδρασης στη διαχείριση οικονομικών αποτελεσμάτων στις ελληνικές επιχειρήσεις

λογιστική. Επομένως, τα μέτρα που θα πρέπει να πάρει η ίδια η επιχειρηματική μονάδα θα πρέπει να εξασφαλίζουν μια ουσιαστική και ηθική συμπεριφορά συνδυαστικά με μια ισχυρή εταιρική διακυβέρνηση προκειμένου να τηρούνται όλοι οι κανόνες ηθικής και δεοντολογίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: Η ΗΘΙΚΗ ΩΣ ΠΑΡΑΓΟΝΤΑΣ ΤΗΣ ΠΑΡΑΠΟΙΗΣΗΣ ΤΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ

6.1 Η ηθική στις σύγχρονες επιχειρήσεις

Η ηθική στις οικονομικές σχέσεις, αλλά και γενικότερα στην κοινωνική ζωή είναι ένα πολύ ενδιαφέρον ζήτημα της κοινωνίας των πολιτών, αλλά και των σύγχρονων επιχειρήσεων. Η ηθική αναφέρεται στη μελέτη των ηθών, των αξιών και των αντιλήψεων μιας κοινωνίας ρυθμίζει τις πράξεις, αλλά και τις στάσεις μιας κοινωνίας. Η έννοια επιχειρηματική ηθική σχετίζεται με την ενασχόληση καθώς και την αντιμετώπιση της επιχειρηματικής μονάδας απέναντι στο περιβάλλον της, αλλά και στην κοινωνία προκειμένου να προάγεται όχι μόνο το κέρδος της, αλλά και γενικότερα το κοινωνικό της συμφέρον.

Η σύγχρονη επιχείρηση πρέπει να έχει κοινωνικά αποδεκτές διαδικασίες, μία επιχειρηματική ηθική που διατυπώνεται με συνέπεια. Οι βάσεις της ηθικής και κοινωνικής ευθύνης προσδιορίζουν τους συγκεκριμένους κώδικες της επιχειρηματικής δεοντολογίας, οι οποίοι καταγράφουν που αξιολογούν και κρίνουν κάθε επιχειρησιακή λειτουργία και συμπεριφορά. Ο ρόλος μιας επιχείρησης είναι η δημιουργία αξίας δημιουργώντας με τον τρόπο αυτό κέρδη, αλλά και ευημερία για την κοινωνία. Σκοπός της δεν είναι η παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων με αποτέλεσμα την ωραιοποίηση των αποτελεσμάτων της.

Η συνεχής προσπάθεια μιας επιχείρησης για επίτευξη κέρδους η οποία καθοδηγείται από την απληστία «σπάει» την ιδέα της δικαιοσύνης και ως εκ τούτου είναι ασυμβίβαστη με την παγκόσμια ιδέα της δικαιοσύνης. Συνεπώς, η διατήρηση της ηθικής στον κόσμο των επιχειρήσεων μπορεί να επιτευχθεί όταν το περιβάλλον των επιχειρήσεων επιβάλλει αποτελεσματικά αυτορυθμιστικά μέτρα τα οποία υπερβαίνουν τον μεγάλο αριθμό νόμων τα οποία ισοθετούνται από κυβερνητικούς φορείς και τις απαιτήσεις οι οποίες επιβάλλονται από τους ρυθμιστικούς φορείς. Όσο λοιπόν οι επιχειρήσεις έχουν έναν «προσωπικό» χαρακτήρα θα πρέπει να οδηγούνται προς την ισοθέτηση μιας «προσωπικής» αίσθησης της ηθικής

Η επαγγελματική ηθική ως παράγοντας επίδρασης στη διαχείριση οικονομικών αποτελεσμάτων στις ελληνικές επιχειρήσεις

λαμβάνοντας υπόψη τις γενικές αρχές της ηθικής. (Bonaci, Strouhal, Mullerova, Roubickova, 2013)

Σίγουρα, η επιβίωση και η ανάπτυξη μιας επιχείρησης εξαρτάται από την ανταγωνιστικότητάς της, αλλά με θεμιτά μέσα. Για να είναι μία επιχειρηματική μονάδα ανταγωνιστική απαιτείται η άσκηση σύγχρονου management, το οποίο υλοποιεί στρατηγικές και πολιτικές με τη διατήρηση των διαχρονικών αξιών. Η συμπεριφορά μιας σύγχρονης επιχείρησης εξαρτάται και από τις αρχές επιχειρηματικής ηθικής στις οποίες πιστεύει. Οι αρχές αυτές προέρχονται από ένα πιο γενικό πλαίσιο ηθικής που τα άτομα που συνδέονται με αυτήν αποδέχονται τις αξίες της κοινωνίας.

Συνεπώς, η εφαρμογή βασικών ηθικών κανόνων είναι κυρίαρχης σημασίας στις σύγχρονες επιχειρήσεις οι οποίες μπορούν να επιτύχουν την εφαρμογή τους με την δημιουργία ενός αποτελεσματικού συστήματος εσωτερικού ελέγχου.

6.2 Ο εσωτερικός έλεγχος για την ύπαρξη ηθικής στις σύγχρονες επιχειρήσεις

Ο εσωτερικός έλεγχος είναι η δραστηριότητα εκείνη που έχει ως χαρακτηριστικά της την ανεξαρτησία, την αντικειμενικότητα, αλλά και την ασφάλεια και ο σχεδιασμός της έχει γίνει προκειμένου να συντελεί στην καλύτερευση των λειτουργιών και δραστηριοτήτων κάθε επιχείρησης, όπου και ασκείται η εφαρμογή της. Συμβάλλει προκειμένου μια εταιρία να είναι σε θέση να επιτυγχάνει τους στόχους της παρέχοντας αποτελεσματικότητα ως προς τη διαχείριση των κινδύνων, αλλά και σε καθεμία από τις δραστηριότητες της διοίκησης.

Ο εσωτερικός έλεγχος σε μία μονάδα στοχεύει στην κατάλληλη και απαραίτητη οργάνωση αναφορικά με όλες τις οικονομικές και λογιστικές διαδικασίες και λειτουργίες της. Με τη βοήθειά του πραγματοποιείται η κατανομή των αρμοδιοτήτων και των ευθυνών του προσωπικού και γίνεται η εφαρμογή των κανόνων και των μέτρων, έτσι ώστε να επέλθει η ελαχιστοποίηση των εσφαλμένων στοιχείων όταν εκτελούνται συναλλαγές, να υπάρχει μεγαλύτερη ακρίβεια και

Η επαγγελματική ηθική ως παράγοντας επίδρασης στη διαχείριση οικονομικών αποτελεσμάτων στις ελληνικές επιχειρήσεις

αξιοπιστία και να εξασφαλιστεί η διαφύλαξη των περιουσιακών στοιχείων σε κάθε επιχειρηματική μονάδα. (Παπαστάθης, 2003)

Πολλοί είναι οι ορισμοί που αποδόθηκαν στην περιγραφή του εσωτερικού ελέγχου. Η επέκταση και η διεύρυνση των οικονομικών συναλλαγών δημιουργούν έντονα προβλήματα στη διοίκηση, με την έννοια ότι τα τμήματα των μεγάλων επιχειρήσεων και ο συντονισμός πολλών εργαζόμενων άνοιξαν το δρόμο σε ένα σύγχρονο management, το οποίο είναι εφικτό να καλύψει τις απαιτήσεις που υπάρχουν. Συνεπώς, κρίνεται αναγκαίο ότι θα πρέπει να υπάρχει ένα άλλο τμήμα, το οποίο ευθύνεται για την εξακρίβωση των στόχων και των στρατηγικών της επιχειρηματικής μονάδας, να συμβάλλει σε καλές αποδόσεις και να είναι σε θέση να οδηγείται στην πραγματοποίηση διορθωτικών ενεργειών που χρειάζονται για την ακρίβεια και σαφήνεια των οικονομικών καταστάσεων. (Παπαδάτου, 2005)

Ο εσωτερικός έλεγχος φαίνεται να είναι όλο και πιο σημαντικός στη σύγχρονη εποχή για τις ατέλειες που παρατηρούνται στις επιχειρήσεις. Τα λάθη και οι απάτες έχουν άμεση σχέση με τις ατέλειες των ανθρώπων και της ηθικής. Σίγουρα, πρόκειται για αδυναμίες που δεν είναι δυνατή η εξάλειψή τους, όμως μπορούν να περιοριστούν σε μεγάλο βαθμό. Διαπιστώνεται, λοιπόν, ότι ο εσωτερικός έλεγχος είναι όλο και πιο απαραίτητος σε κάθε επιχειρηματική οντότητα και με τις υπηρεσίες που παρέχονται είναι πιο εύκολο να ρυθμιστούν διάφορα ζητήματα για την ύπαρξη ενός θετικού αποτελέσματος.

Ο εσωτερικός έλεγχος μπορεί να προσφέρει υψηλής εξειδίκευσης και υψηλού επιπέδου υπηρεσίες απέναντι στα διοικητικά στελέχη και μέσω επιστημονικών αναλύσεων και αξιολογήσεων με το ελάχιστο κόστος να συντελέσει σε ακόμα πιο αποτελεσματική άσκηση των καθηκόντων τους. Για την επίτευξη του στόχου είναι σημαντικό ο εσωτερικός έλεγχος να εξετάζει καθώς και να αξιολογεί την ύπαρξη συστήματος οργάνωσης που θα επαρκεί για όλα τα επίπεδα ιεραρχίας της διοικητικής πυραμίδας και για την ύπαρξη διαδικασιών που συντελούν στη ρύθμιση των σχέσεων συναλλαγών και συνεργασίας με τρίτα άτομα. (Παπαδάτου, 2005)

Επίσης, οι δραστηριότητες που αποδεικνύονται ή δεν αποδεικνύονται κερδοφόρες μέσω των αναλύσεων μπορούν να παρουσιάζουν θετικά ή μη αποτελέσματα. Η επιβεβαίωση και η πιστοποίηση της λειτουργίας της επιχειρηματικής μονάδας είναι σημαντική καθώς και η

Η επαγγελματική ηθική ως παράγοντας επίδρασης στη διαχείριση οικονομικών αποτελεσμάτων στις ελληνικές επιχειρήσεις

σύγκριση και η απόκλιση των στόχων που τίθενται στην αρχή με το τελικό αποτέλεσμα. Καθοριστικής σημασίας κρίνεται και η συστηματική παρακολούθηση, αλλά και η αξιολόγηση του επιχειρηματικού κινδύνου, καθώς και της αποτελεσματικής διαχείρισής του, αλλά και η αποφυγή κλοπών, φθορών και απόκρυψης στοιχείων. Ο εσωτερικός έλεγχος αποβλέπει στην ύπαρξη ηθικής μέσω της ορθής πολιτικής στη διοίκηση του προσωπικού και της στρατηγικής προαγωγών και αξιολογήσεων της επιχείρησης. Επιπλέον, διαπιστώνεται σε τι βαθμό τα τμήματα αντιλαμβάνονται επαρκώς την αποστολή και τα καθήκοντα που τους ανατίθενται και αν γενικότερα αξιοποιείται με τον πιο σωστό και αποδοτικό τρόπο το ανθρώπινο δυναμικό. (Παπαστάθης, 2003)

Με την άσκηση εσωτερικού ελέγχου στις επιχειρήσεις τηρούνται όλοι οι κανόνες επαγγελματικής συμπεριφοράς και νομοθεσίας, όπως επίσης συμμορφώνονται και οι εργαζόμενοι σε αυτά που αποφασίζει η διοίκηση αναφορικά με τις διαδικασίες και λειτουργίες μέσα σε αυτήν. Ακόμα, αξιολογείται η απόδοση των επενδύσεων σύμφωνα με τα αρχικά σχέδια. Οι οικονομικές καταστάσεις και τα βιβλία έχουν μεγαλύτερη ακρίβεια και αξιοπιστία και υπάρχει καλό κλίμα αποδοχής και καλή συνεργασία. Επί πρόσθετα, αξιοποιούνται τα μέσα παραγωγής και συντηρείται πιο εύκολα ο μηχανολογικός εξοπλισμός, τηρούνται τα προγράμματα παραγωγής, γίνεται η σωστή διαχείριση των αποθεμάτων, τηρούνται οι πολιτικές πωλήσεων και εισπράξεων και αξιολογούνται τα οικονομικά αποτελέσματα. Τέλος, ο σκοπός του εσωτερικού ελέγχου είναι να εξετάσει και να αξιολογήσει τις δραστηριότητες, να συντελέσει στη διαμόρφωση γνώμης και να βελτιώσει ενδεχόμενες αδυναμίες που εμφανίζονται. (Παπαδάτου, 2005)

Από τα παραπάνω φαίνεται με σαφήνεια ότι ο εσωτερικός έλεγχος αποτελείται από όλα εκείνα τα μέτρα, τις πολιτικές και στρατηγικές που προωθούν την αξιοπιστία των λογιστικών και επιχειρηματικών δεδομένων και εξασφαλίζουν την περιουσία της επιχείρησης με την καταπολέμηση της απάτης, της σπατάλης και της μη αποτελεσματικής χρήσης της. Επιπλέον, προσμετράται η συμμόρφωση των επιχειρησιακών λειτουργιών σε αυτή την πολιτική και είναι δυνατό να αξιολογηθεί η αποτελεσματικότητά τους.

Συνεπώς, η δημιουργία ενός συστήματος αποτελεσματικού εσωτερικού ελέγχου μπορεί να αποτρέψει την παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων και να εξασφαλίσει την εφαρμογή ηθικών αρχών σε όλες τις λειτουργίες μιας επιχείρησης. Πέραν όμως από ένα αποτελεσματικό

Η επαγγελματική ηθική ως παράγοντας επίδρασης στη διαχείριση οικονομικών αποτελεσμάτων στις ελληνικές επιχειρήσεις

σύστημα εσωτερικού ελέγχου και εξωτερικοί ελεγκτικοί μηχανισμοί όπως οι ορκωτοί ελεγκτές των οικονομικών καταστάσεων μιας επιχείρησης, μπορούν να εξασφαλίσουν «ηθικότερες» επιχειρήσεις.

6.3 Οι αρμοδιότητες του ορκωτού ελεγκτή

Για τη διαμόρφωση άποψης πάνω στις οικονομικές καταστάσεις, οι Ορκωτοί Ελεγκτές Λογιστές θα πρέπει να αντιλαμβάνονται αφενός την επάρκεια και αφετέρου την αξιοπιστία των λογιστικών βιβλίων και οικονομικών στοιχείων καθώς και διάφορων άλλων πηγών πληροφοριακού υλικού, όπου και έχει τις βάσεις της η σύνταξη των οικονομικών καταστάσεων. Όταν λοιπόν διαμορφώνεται το πόρισμα, ο Ορκωτός Ελεγκτής Λογιστής θα πρέπει να κρίνει εάν τα δεδομένα από τη διαχείριση απεικονίζονται δίκαια και με ακρίβεια στις οικονομικές καταστάσεις. Αναμφισβήτητα, οι Ορκωτοί Ελεγκτές Λογιστές είναι τα πρόσωπα που αξιολογούν την αξιοπιστία και την επάρκεια των πληροφοριών με: (Thomson, 2005)

1) Τη μελέτη και την αξιολόγηση των λογιστικών συστημάτων καθώς και των συστημάτων εσωτερικού ελέγχου πάνω στα οποία βασίζονται και έχουν την πρόθεση να βασίσουν την εξέταση τους προκειμένου να καθορίσουν τη φύση, την έκταση που παίρνουν και τον τρόπο που εφαρμόζονται οι ελεγκτικές διαδικασίες.

2) Τη διενέργεια όλων των ελέγχων, αλλά και την εξασφάλιση των επεξηγήσεων και την εφαρμογή διαδικασιών επί λογιστικών πράξεων και άλλων λογαριασμών, στον αναγκαίο βαθμό σε κάθε περίπτωση. Οι πιθανοί περιορισμοί του ελέγχου στις οικονομικές καταστάσεις, οι οποίοι αποτελούν εμπόδιο για τον Ορκωτό Ελεγκτή Λογιστή να προβεί στη διατύπωση του πορίσματός του δίχως καμία επιφύλαξη, θα πρέπει να αναφέρονται στην έκθεση ελέγχου. Το πιστοποιητικό ή έκθεση ελέγχου υπογράφονται από αυτόν.

6.4 Το έργο των ελεγκτών λογιστών

Οι ελεγκτές πρέπει να αποδέχονται το ρίσκο να υπάρχει γενικότερα παραποίηση σε έναν έλεγχο και αυτό τους δίνει το θάρρος να λάβουν υπόψιν το εσωτερικό σύστημα ελέγχου,

Η επαγγελματική ηθική ως παράγοντας επίδρασης στη διαχείριση οικονομικών αποτελεσμάτων στις ελληνικές επιχειρήσεις

αλλά και τη συμπεριφορά της διοίκησης όταν διενεργείται η ελεγκτική διαδικασία. (Σπαθής, 2002)

Ο εντοπισμός του φαινομένου της παραποίησης έχει αποδειχθεί ότι έχει αρκετές δυσκολίες, αφού οι εταιρίες έχουν πλέον στη σύγχρονη εποχή μεγαλύτερο μέγεθος και η δομή τους έχει γίνει όλο και πιο πολύπλοκη τα τελευταία χρόνια. Όλες οι αλλαγές έχουν πραγματοποιηθεί ταυτόχρονα και στον τρόπο με τον οποίο ασκείται ο έλεγχος, αφού τα παλαιότερα χρόνια εστίαζε μόνο στα στοιχεία του ισολογισμού, ενώ είναι πλέον αποδεκτό ότι η παραποίηση έχει τις ρίζες της στη διοίκηση μιας εταιρίας. Η αλήθεια είναι ότι υπάρχουν πάρα πολύ λεπτά σημεία που διαχωρίζουν το λογιστικό σφάλμα από την απάτη που διενεργείται σκόπιμα. Γι' αυτό το λόγο, πολλές φορές οι ελεγκτές έπειτα από την αποκάλυψη του φαινομένου είναι δυνατό να ισχυριστούν με σιγουριά ότι κατά τον έλεγχο έχουν ακολουθήσει πιστά όλες τις οδηγίες που πρέπει.

Σχετικά με τον εσωτερικό έλεγχο, οι περιορισμοί, οι οποίοι υπάρχουν για τον ελεγκτή είναι αυτονόητοι και ταιριάζουν απόλυτα με τη θέση που αυτός έχει μέσα στην επιχείρηση. Η χρησιμότητα που έχει ο εσωτερικός έλεγχος έγκειται στην ολοένα και μεγαλύτερη έκταση, αλλά και στην πολυπλοκότητα των οικονομικών μονάδων και των δραστηριοτήτων τους. Κάθε επιχείρηση μεγάλου μεγέθους αποτελείται από πολλές διευθύνσεις, πολλά τμήματα και εργαζόμενους και η επίβλεψή τους αποτελεί ένα πολύ απαιτητικό, αλλά και δύσκολο ζήτημα. Η αξιοπιστία και η εγκυρότητα των πληροφοριών και των στοιχείων που χρησιμοποιούνται εξαρτάται από τις διαδικασίες που ακολουθούνται καθημερινά και το συνεχή έλεγχό τους.

Κατά συνέπεια, είναι απαραίτητος ο συνεχής εσωτερικός έλεγχος, ο οποίος και δείχνει κατά πόσο οι στρατηγικές και οι δραστηριότητες μιας εταιρίας είναι συνεπείς και συμπίπτουν με τους στόχους που έχουν τεθεί σε όλα τα επίπεδα της επιχειρησιακής ιεραρχίας. Παράλληλα, ο εσωτερικός ελεγκτής εκτελεί το έργο του όντας υπάλληλος της εταιρίας και το έργο του έχει προληπτικό χαρακτήρα και σχετίζεται με την παρακολούθηση, αλλά παράλληλα και τον έλεγχο των διαχειριστικών πράξεων που διενεργούνται καθώς και των λογιστικών καταχωρήσεων, έχοντας στόχο την άμεση επισήμανση των σφαλμάτων και γενικά όλων των παράνομων ενεργειών με αποτέλεσμα να έχει πολύ λεπτή θέση κατά την ελεγκτική διαδικασία. (Healy, Wahlen, 1999)

Η επαγγελματική ηθική ως παράγοντας επίδρασης στη διαχείριση οικονομικών αποτελεσμάτων στις ελληνικές επιχειρήσεις

Η αιτία έγκειται στο ότι σε περίπτωση που ανακαλυφθεί κάποιο σφάλμα στις υπό εξέταση οικονομικές καταστάσεις και το επισημαίνει στα διοικητικά στελέχη, πιθανότατα να γίνει προσπάθεια για τη συγκάλυψή του, αφού διαπραγματεύονται τα συμφέροντα της εταιρίας και αυτό σημαίνει ότι απειλείται η θέση του.

Αντίθετα με τον εσωτερικό έλεγχο, όταν πραγματοποιείται εξωτερικός έλεγχος δεν υπάρχει κανένας τέτοιος περιορισμός. Το πιο σπουδαίο, αλλά και το πιο αποτελεσματικό μέτρο αποτελεί η οργάνωση εξωτερικού ελέγχου ουσιαστικά από πρόσωπα με ήθος, άρτια επιστημονική κατάρτιση και εξειδικευμένη πείρα με κατοχυρωμένη την ανεξαρτησία τους επαγγελματικά. Αυτά τα άτομα ασκούν υπεύθυνα, αντικειμενικά και χωρίς να επηρεάζονται από το έργο του ελέγχου της οικονομικής διαχείρισης των εταιριών με βάση τις αρχές της ελεγκτικής.

Ο έλεγχος αυτός είναι το πιο σοβαρό, αλλά και το πιο αποτελεσματικό μέσο για την προστασία των κεφαλαίων του κοινωνικού συνόλου που διαχειρίζονται οι επιχειρηματικές μονάδες με επακόλουθο την καλή πορεία και τη βιωσιμότητά τους. Τα πρόσωπα λοιπόν που ελέγχουν, οι ελεγκτές, παίζουν καθοριστικό ρόλο στην εξασφάλιση της καλής λειτουργίας των επιχειρήσεων που αποτελούν βασικό στοιχείο της κοινωνικής οικονομίας. (Thomson, 2005)

Όμως, ο εξωτερικός ελεγκτής, αντίθετα με τον εσωτερικό ελεγκτή, δεν έχει καμία εξάρτηση με την οικονομική μονάδα που ελέγχει. Δηλαδή, είναι ανεξάρτητος και αδέσμευτος απέναντι στην ελεγχόμενη οικονομική μονάδα και κατά συνέπεια, δεν επηρεάζεται σε καμία περίπτωση από τα διευθυντικά στελέχη και με αυτόν τον τρόπο εξουδετερώνονται πλήρως όλα τα σοβαρά μειονεκτήματα που εμφανίζει ο εσωτερικός ελεγκτής. Όμως, αυτού του είδους ο έλεγχος είναι αντικειμενικός και ανεπηρέαστος και έχει ευρύτατη χρησιμότητα. (Healy, Wahlen, 1999)

Ο ελεγκτής δε μπορεί να είναι ποτέ σίγουρος για τον τρόπο που θα καταφέρει να αποκαλύψει το φαινόμενο της παραποίησης. Αυτό οφείλεται: (Crumbley, 2001)

α) στην κρυφή μεριά της διαδικασίας της παραποίησης περικλείοντας και το γεγονός ότι η παραποίηση γίνεται αρκετά συχνά με μυστικές συμφωνίες ή παραποιημένα έγγραφα.

Η επαγγελματική ηθική ως παράγοντας επίδρασης στη διαχείριση οικονομικών αποτελεσμάτων στις ελληνικές επιχειρήσεις

β) στην ελευθερία έκφρασης γνώμης που παρέχεται από το νόμο και η οποία είναι δυνατό να τον ωθήσει σε λανθασμένα συμπεράσματα.

Πέραν από αυτούς πολύ βασικός λόγος που οι ελεγκτές δε μπορούν να ανταποκριθούν στις αρμοδιότητές τους είναι η πίεση, την οποία δέχονται από τη διοίκηση της εταιρίας που ασκούν τον έλεγχο. Αυτή η πίεση αναφέρεται σε χρόνο, αλλά και σε χρηματικό κόστος, με αποτέλεσμα η διαδικασία να μη διαρκεί όσο χρειάζεται, με συνέπεια τη γρήγορη εξέταση των χρηματοοικονομικών καταστάσεων. (Rezaee, 2002)

Παρ' όλα αυτά, οι αλλαγές που έγιναν με το πέρασμα των χρόνων, αλλά και την εισβολή της τεχνολογίας, είχαν ως αποτέλεσμα να μειωθεί το κόστος ελέγχου. Αυτό έσπρωξε τους ελεγκτές στην παρερμηνεία του ρόλου τους και άρπαξαν την ευκαιρία που τους έδωσε η τεχνολογία, μειώνοντας την ποιότητα και την αποτελεσματικότητα της εργασίας τους. Οι εξωτερικοί ελεγκτές έχουν διευκολυνθεί κατά πολύ στο έργο τους και στηρίζονται ιδιαίτερα στα αποτελέσματα, τα οποία τους δίνει ο εσωτερικός έλεγχος. Έτσι, εκδηλώνεται μία πολύ μεγάλη εμπιστοσύνη απέναντι στα διοικητικά στελέχη, αλλά και τους εσωτερικούς ελεγκτές που είναι δυνατό να παραπλανήσει, αλλά και να αποκρύψει αρνητικά στοιχεία. (Thomson, 2005)

Αυτό είναι μία από τις πιο σημαντικές αδυναμίες του ελεγκτικού συστήματος, αφού ο εσωτερικός έλεγχος περιορίζεται κατά κύριο λόγο στην εξέταση των κατώτερων υπαλλήλων και όχι των διευθυντικών στελεχών. Τέλος, αξίζει να σημειωθεί ότι σε όλα αυτά έχει συμβάλει σε μεγάλο βαθμό και το γεγονός ότι ο σύγχρονος λογιστής δεν ασκεί απλά και μόνο το λογιστικό επάγγελμα, αλλά έχει αναλάβει αρκετούς ρόλους μέσα στην εταιρία, όπως είναι δηλαδή αυτός του χρηματοοικονομικού αναλυτή, αλλά παράλληλα και του επενδυτικού συμβούλου. Το αποτέλεσμα που απορρέει από αυτή τη μεταβολή είναι τα μεγαλύτερα έσοδα από δευτερεύουσες ασχολίες και όχι η απαραίτητη προσοχή όταν συντάσσει τον έλεγχο των οικονομικών καταστάσεων. (Healy, Wahlen, 1999)

Συμπεραίνουμε, λοιπόν, ότι η εργασία των ελεγκτών είναι οτιδήποτε άλλο κι όχι απλή υπόθεση, αφού η αδυναμία τους να ανταποκριθούν στο ρόλο τους, αλλά και το γεγονός ότι τα

συμφέροντά τους παραμένουν μετέωρα αποτελούν σημαντικά εμπόδια στον εντοπισμό του φαινομένου.

6.5 Βασικές αρχές του Κώδικα Ηθικής για Επαγγελματίες Λογιστές

Η ίδρυση της Διεθνούς Ομοσπονδίας Λογιστών (IFAC) πραγματοποιήθηκε το 1977, παρουσιάζεται σε περίπου 123 χώρες και εκπροσωπεί πολλές χιλιάδες λογιστές και ορκωτούς ελεγκτές. Βασικός σκοπός της είναι να εξυπηρετηθεί το δημόσιο συμφέρον, να ενδυναμωθεί το επάγγελμα των λογιστών και να συνεισφέρει στην ανάπτυξη της οικονομίας σε διεθνές επίπεδο καθιερώνοντας τη συμμόρφωση με επαγγελματικά πρότυπα υψηλής ποιότητας εκφέροντας άποψη σε ζητήματα που έχουν να κάνουν με το δημόσιο συμφέρον.

Η Διεθνής Ομοσπονδία Λογιστών (IFAC), όντας ένας διεθνής θεσμός στον οποίο συμμετέχουν οργανισμοί επαγγελματιών λογιστών και ελεγκτών από όλον τον κόσμο χαρακτηρίζεται από την υψηλή εξειδίκευση των μελών της καθώς και από τον σεβασμό βασικών ηθικών κανόνων όπως είναι η ανεξαρτησία, η αντικειμενικότητα και η εμπιστευτικότητα των πληροφοριών. Η Διεθνής Ομοσπονδία Λογιστών (IFAC) πρεσβεύει πάντα την εφαρμογή των παραπάνω βασικών ηθικών κανόνων σε συμμόρφωση με τα ελεγκτικά πρότυπα. (Bonaci, Strouhal, Mullerova, Roubickova, 2013)

Αναγνωρίζοντας την ανάγκη να καθιερωθεί ένα εναρμονισμένο πλαίσιο για να αντιμετωπιστούν οι αυξανόμενες απαιτήσεις από τους λογιστές, τα αρμόδια συμβούλια της IFAC ενημερώνουν συχνά τον Κώδικα Ηθικής για Επαγγελματίες Λογιστές, τα Διεθνή Ελεγκτικά Πρότυπα και τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα. Ο κώδικας ηθικής ο οποίος έχει συνταχθεί από την Διεθνή Ομοσπονδία Λογιστών (IFAC) ορίζει τα πρότυπα για την ορθή συμπεριφορά των επαγγελματιών λογιστών και καθιερώνει τις βασικές αρχές τις οποίες θα πρέπει να σέβονται στην άσκηση των καθηκόντων τους. (Bonaci, Strouhal, Mullerova, Roubickova, 2013)

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει ο Κώδικας Ηθικής για Επαγγελματίες Λογιστές-Ελεγκτές που έχει καταρτιστεί από το International Ethics Standards Board for Accountants

Η επαγγελματική ηθική ως παράγοντας επίδρασης στη διαχείριση οικονομικών αποτελεσμάτων στις ελληνικές επιχειρήσεις

και αποτελεί πρότυπο για τη συμμόρφωση με πέντε αρχές επαγγελματικής ηθικής. (Bruns, Merchant, 1990)

Η μία από αυτές είναι η αντικειμενικότητα, δηλαδή ο επαγγελματίας λογιστής δε θα πρέπει να παρεμποδίζει την επαγγελματική του κρίση από προκατάληψη ή από σύγκρουση συμφερόντων. Η αντικειμενικότητα συνδέεται άμεσα με την ανεξαρτησία και την ειλικρίνεια στην αξιολόγηση κάθε πληροφορίας. Δεν πρέπει να δωροδοκούνται λογιστές, ενώ οφείλουν να γνωστοποιούν όλα τα γεγονότα που θα μπορούσαν να είναι ενάντια στο δημόσιο συμφέρον. Οι πληροφορίες του κάθε πελάτη θεωρούνται ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα και γι' αυτό το λόγο πρέπει να προστατεύονται με υποχώρηση όταν ζητούνται στοιχεία εμπιστευτικά από τις νόμιμες κρατικές υπηρεσίες. (Barton et al, 2010)

Άλλη βασική αρχή αποτελεί η ακεραιότητα, δηλαδή οι λογιστές που είναι επαγγελματίες θα πρέπει να διακρίνονται από εντιμότητα, αξιοπρέπεια, ειλικρίνεια και υπευθυνότητα με τους πελάτες, αλλά και τους δημόσιους φορείς που συναναστρέφονται. Είναι υποχρέωσή τους να παρουσιάζουν δίκαια και χωρίς να επηρεάζονται την πραγματική εικόνα όλων των οικονομικών υποθέσεων. Θα πρέπει να αποφεύγεται η οποιαδήποτε σχέση με πληροφοριακό υλικό και κυρίως όταν αυτό μπορεί να παραπλανήσει, εμπεριέχει απερίσκεπτες πληροφορίες ή κάποια στοιχεία που παραλείπονται ή αποκρύπτονται.

Επίσης, οι λογιστές οφείλουν να παρακολουθούν τη νομοθεσία που ισχύει και τη δεοντολογία του επαγγέλματος, προκειμένου να μπορούν να κρίνουν αν μια πράξη είναι παράνομη ή εάν θα μπορούσε να βλάψει και τους ίδιους. Μάλιστα, δε θα πρέπει να ξεχνούν σε καμία περίπτωση ότι έχει προτεραιότητα το δημόσιο συμφέρον. Μπορούν να δίνουν συμβουλές, όμως, δε μπορούν να παρουσιάζουν οικονομικές καταστάσεις που παραπλανούν. Το κοινό εμπιστεύεται τους επαγγελματίες λογιστές για το λόγο ότι απέχουν από το να κρύβουν την ανεξαρτησία. (Jooste, 2011)

Τρίτη βασική αρχή είναι και η εμπιστευτικότητα των πληροφοριών στις επαγγελματικές σχέσεις και η μη διάδοσή τους σε τρίτους. Επίσης, θα πρέπει να προφυλάσσονται τα ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα και προηγούμενων πελατών. Η εμπιστευτικότητα θα πρέπει να διατηρείται και πέρα από τη δουλειά του λογιστή, στο κοινωνικό του περιβάλλον. Οι

Η επαγγελματική ηθική ως παράγοντας επίδρασης στη διαχείριση οικονομικών αποτελεσμάτων στις ελληνικές επιχειρήσεις

εμπιστευτικές πληροφορίες δε θα πρέπει σε καμία περίπτωση να χρησιμοποιούνται για το προσωπικό όφελος του επαγγελματία λογιστή. Βέβαια, δεν είναι απαραίτητο να είναι δεσμευτική η εμπιστευτικότητα, όταν ο πελάτης επιθυμεί να γνωστοποιήσει τις πληροφορίες ή εάν αυτές βάσει νόμου θα πρέπει να δημοσιευτούν.

Πολύ σημαντική αρχή είναι και η ανεξαρτησία και ειδικά για τους Ορκωτούς Ελεγκτές, αλλά και τα άτομα εκείνα, τα οποία παρέχουν κάποιες συμβουλευτικές υπηρεσίες σε πελάτες. Ο λογιστής είναι αμερόληπτος απέναντι σε όλους όσους θα χρησιμοποιήσουν τις χρηματοοικονομικές καταστάσεις, αφού οφείλει πάντοτε να απέχει από την επιτυχία ή την αποτυχία μιας επιχειρηματικής μονάδας, προκειμένου να μη μπορεί κανείς να τον κατηγορήσει για μεροληψία. Μόνο αν ο λογιστής είναι ανεξάρτητος μπορούν να τον εμπιστεύονται οι πελάτες και οι κρατικές υπηρεσίες. (Ayers et al, 2000)

6.6 Πρότυπα Επαγγελματικής Δεοντολογίας στην Ελλάδα

Οι λογιστές θα πρέπει να συμμορφώνονται με κάποιες θεμελιώδεις αρχές, όπως είναι παραδείγματος χάρη, η ακεραιότητα, η αντικειμενικότητα, η επαγγελματική επάρκεια, η εχεμύθεια, δηλαδή η τήρηση της εμπιστευτικότητας των πληροφοριών που αποκτήθηκαν ως αποτέλεσμα των επαγγελματικών και επιχειρηματικών σχέσεων, η επαγγελματική συμπεριφορά, δηλαδή η συμμόρφωση στους σχετικούς νόμους και κανονισμούς και η κοινωνική υπευθυνότητα, δηλαδή η άσκηση της επαγγελματικής του δραστηριότητας αξιόπιστα και με κοινωνική υπευθυνότητα απέναντι στο επάγγελμα, στον πελάτη, αλλά και στο κοινωνικό σύνολο.

Σημαντικές είναι οι ενέργειες ή τα μέτρα που είναι δυνατό να εξαλείψουν τους κινδύνους ή ακόμα και να τους μειώσουν σε κάποιο επίπεδο και αναφέρονται στις ενέργειες που δημιουργούνται από τον επαγγελματισμό ή τους κανονισμούς, δηλαδή την εκπαίδευση, την κατάρτιση, τη συνεχή επαγγελματική ανάπτυξη, τους κανονισμούς εταιρικής διακυβέρνησης, τα επαγγελματικά πρότυπα, την εξωτερική αξιολόγηση από ένα νομικά αρμόδιο τρίτο μέρος.

Η επαγγελματική ηθική ως παράγοντας επίδρασης στη διαχείριση οικονομικών αποτελεσμάτων στις ελληνικές επιχειρήσεις

Επίσης, γίνονται ενέργειες στο εργασιακό περιβάλλον, όπως λόγω χάρη υπάρχουν περιπτώσεις που επιτρέπουν στους συναδέλφους, τους εργοδότες και τους πελάτες να εστιάσουν την προσοχή σε αντιεπαγγελματική ή ακόμα και σε ανήθικη συμπεριφορά ή ακόμα και να γίνει υποχρεωτική καταγγελία των αντιδεοντολογικών συμπεριφορών. Ένας λογιστής φοροτεχνικός μπορεί να επιλύσει μια σύγκρουση με τις θεμελιώδεις αρχές. Για την πραγματοποίηση αυτού θα πρέπει να στηρίζεται σε ουσιώδη πραγματικά περιστατικά, σε ηθικά ζητήματα που εμπλέκονται, σε θεμελιώδεις αρχές, οι οποίες συνδέονται με το συγκεκριμένο θέμα και σε εναλλακτικούς τρόπους δράσης. Εάν το θέμα δεν έχει επιλυθεί, ο λογιστής φοροτεχνικός μπορεί να κάνει διαβουλεύσεις με άλλα αρμόδια πρόσωπα μέσα στην επιχείρηση για να βοηθήσει στην επίλυση. Επίσης, μπορεί να επικοινωνήσει με την Κεντρική Υπηρεσία του Οικονομικού Επιμελητηρίου που είναι αρμόδια για την εποπτεία της τήρησης του παρόντος Κώδικα Δεοντολογίας.

Ο λογιστής φοροτεχνικός θα πρέπει να προσφέρει τις επαγγελματικές υπηρεσίες του με τέτοιο τρόπο έτσι ώστε να εξασφαλίζει τη νομιμότητα, αφού είναι υποχρεωμένος να τηρεί ταυτόχρονα με τις διατάξεις της εθνικής νομοθεσίας και τον παρόντα κώδικα. Ο λογιστής μπορεί να χρησιμοποιεί βοηθούς, όμως, έχει την ευθύνη για την εργασία που εκτέλεσαν οι βοηθοί του που υποχρεούται να επιβλέπει, αλλά και να αναθέτει σε αυτούς μόνο εργασίες που μπορούν να εκτελέσουν ικανοποιητικά. Επίσης, θα πρέπει να αξιολογεί τους πιθανούς κινδύνους που απειλούν τη συμμόρφωση με θεμελιώδεις αρχές, όταν γνωρίζει τις σχέσεις που είναι δυνατό να εμποδίζουν την τήρηση αυτών των θεμελιωδών αρχών.

Οι λογιστές όταν αξιολογούν τον κίνδυνο λαμβάνουν υπόψη τόσο τα ποιοτικά όσο και τα ποσοτικά στοιχεία. Εάν ο κίνδυνος είναι πάρα πολύ σημαντικός, οι λογιστές θα πρέπει να παραιτηθούν από την επιχείρηση που απασχολούνται. Εάν παραβιαστεί χωρίς υπαιτιότητα η διάταξη του παρόντος κώδικα, ανάλογα με το θέμα, ίσως θεωρηθεί ότι δε θίγεται η τήρηση των θεμελιωδών αρχών που προβλέπονται, αφού έγινε εντοπισμός της παραβίασης και εφαρμόστηκαν όλα τα απαραίτητα μέτρα διασφάλισης.

Όταν κάποιος λογιστής φοροτεχνικός αντιμετωπίζει κάποιες ιδιαίτερες συνθήκες που η εφαρμογή μιας ειδικής διάταξης του κώδικα θα ωθούσε σε ανεπιθύμητο αποτέλεσμα ή είναι ενάντια στο δημόσιο συμφέρον, θα ήταν καλό να συμβουλευτεί τις υπηρεσίες του

Η επαγγελματική ηθική ως παράγοντας επίδρασης στη διαχείριση οικονομικών αποτελεσμάτων στις ελληνικές επιχειρήσεις

Οικονομικού Επιμελητηρίου που είναι αρμόδιος φορέας για την εποπτεία εφαρμογής του παρόντος κώδικα. Σε κάθε περίπτωση, ο λογιστής θα πρέπει να συμπεριφέρεται αξιοπρεπώς, να ασκεί την επαγγελματική του δραστηριότητα χωρίς να θίγει την τιμή των συναδέλφων του ή να αμφιβάλει για την επαγγελματική τους ικανότητα ή την αξιοπιστία τους. Επίσης, θα πρέπει να παρέχονται οι επαγγελματικές υπηρεσίες με τρόπο αντικειμενικό τηρώντας τη νομοθεσία που σχετίζεται με το επάγγελμα του λογιστή είναι στην ανάθεσή του εκθέτοντας συνεργάτες, πελάτες, αλλά και εργοδότες.

Επιπλέον, κανένας λογιστής δε θα πρέπει να παρέχει ανακριβή ή παραπλανητικά στοιχεία και πληροφορίες σε συνεργάτες ή πελάτες του, στα θεσμικά όργανα, σε δημόσιους φορείς και δημόσιες υπηρεσίες. Ακόμα, δε θα πρέπει να δυσφημεί, να απειλεί και να προσβάλλει τους συναδέλφους του, τους συνεργάτες, τους πελάτες και τρίτα πρόσωπα, καθώς και να μην ανταγωνίζεται με αθέμιτο τρόπο τους συναδέλφους του και να μην επιδιώκει να προσελκύσει ψευδείς πληροφορίες όσο αναφορά τα επαγγελματικά του προσόντα.

Στις υποχρεώσεις του είναι και η τήρηση του επαγγελματικού απορρήτου για τις υποθέσεις, τις οποίες χειρίζεται και έχουν άμεση σχέση με τον πελάτη του ακόμη και αν θεωρεί ότι οι πληροφορίες που παρέχονται δεν επρόκειτο να τον βλάψει. Δεν πρέπει να υπογράφει και να διεκπεραιώνει εργασίες που δεν καλύπτονται από επαγγελματική ταυτότητα, όπως αυτή χορηγείται από το Οικονομικό Επιμελητήριο, σύμφωνα με τις διατάξεις που ισχύουν κάθε φορά. Καθήκον του είναι να προστατεύει, όπως επίσης και να σέβεται τις οδηγίες, αλλά παράλληλα και τις κατευθύνσεις της Δημόσιας Διοίκησης και του Οικονομικού Επιμελητηρίου και να μην καλύπτει κάποια παράβαση του παρόντος Κώδικα Ηθικής Δεοντολογίας. Οι λογιστές θα πρέπει να παρέχουν τις επαγγελματικές υπηρεσίες τους ατομικά και σε περίπτωση συνταξιοδότησής τους υποχρεούνται μέσα σε τρεις μήνες από την κατάθεση της αίτησης τους για συνταξιοδότηση, να ενημερώσουν το Οικονομικό Επιμελητήριο και να καταθέσουν την επαγγελματική τους ταυτότητα.

Οι λογιστές θα πρέπει να είναι αντικειμενικοί και ανεξάρτητοι από οποιαδήποτε επιρροή. Όσοι διαπιστώνουν σοβαρές παρατυπίες οφείλουν να διακόψουν κατευθείαν τη συγκεκριμένη εργασία και απαγορεύεται να συμπράξουν σε φοροδιαφυγή ανεξάρτητα από το ποσό. Στην περίπτωση που απειλείται η ανεξαρτησία τους και δε μπορούν να δώσουν μία

Η επαγγελματική ηθική ως παράγοντας επίδρασης στη διαχείριση οικονομικών αποτελεσμάτων στις ελληνικές επιχειρήσεις

έντιμη και αμερόληπτη γνώμη, οφείλουν να μην αποδεχθούν την εργασία ή ακόμα και να σταματήσουν μια συνεργασία εξαιτίας της παράβασης των φορολογικών διατάξεων.

Προκειμένου να εξασφαλίζεται η ανεξαρτησία και η αντικειμενικότητα θα πρέπει να μην εκτελούνται εργασίες χωρίς να εκδίδονται τα νόμιμα δικαιολογητικά. Επίσης, θα πρέπει να υπάρχει συνεργασία με τις φορολογικές ή και με άλλες κρατικές και να τηρούνται αυστηρά οι κείμενες νομοθετικές διατάξεις και οι αποφάσεις του Οικονομικού Επιμελητηρίου. Σε καμία περίπτωση δεν πρέπει να δωροδοκείται, αφού υπάρχει το ενδεχόμενο να επηρεαστεί η αντικειμενικότητα και η ανεξαρτησία του και πρέπει να θέτει τις προϋποθέσεις εκείνες, ώστε οι σχέσεις που αναπτύσσει σε βάθος χρόνου να μην επηρεάζουν την ποιότητα υπηρεσιών, την ανεξαρτησία και την αντικειμενικότητά του.

Οι λογιστές έχουν υποχρέωση να λειτουργούν με τέτοιο τρόπο προκειμένου να αποτρέπεται οποιοδήποτε φαινόμενο μεροληψίας και υποκειμενικότητας όταν ασκούν τα καθήκοντά τους. Οφείλουν να τηρούν το επαγγελματικό απόρρητο και μετά τη λήξη της παροχής των επαγγελματικών του υπηρεσιών σε οποιοδήποτε φυσικό ή νομικό πρόσωπο.

Όπως προβλέπεται από το Προεδρικό Διάταγμα 340/1998, οι λογιστές έχουν την υποχρέωση να ακολουθούν πιστά ό,τι ισχύει κάθε φορά και ο,τιδήποτε άλλο μπορεί στο μέλλον να ενταχθεί στα καθήκοντά του, καθώς και ο,τιδήποτε ορίζει η ισχύουσα νομοθεσία σαν υποχρέωση των ιδιωτών στους οποίους προσφέρει τις υπηρεσίες του. Όσοι ασχολούνται με τα λογιστικά, θα πρέπει να ενημερώνονται για όλες τις αλλαγές στη νομοθεσία που αφορούν στο επάγγελμά τους και γενικότερα να φροντίζουν για την εκπαίδευσή τους και μέσω του Οικονομικού Επιμελητηρίου με την παρακολούθηση των τακτικών αναγκαίων σεμιναρίων. Οι λογιστές ευθύνονται για οποιαδήποτε περιουσιακή ή ηθική ζημία προκαλείται με υπαίτια πράξη κατά την παροχή των υπηρεσιών στον πελάτη.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Οι οικονομικές καταστάσεις αποτελούν το σημαντικότερο μέσο πληροφόρησης τόσο για τους χρήστες μέσα στην επιχείρηση όσο και για τους χρήστες έξω από την επιχείρηση. Συγκεκριμένα, αποτελούν πηγή πληροφοριών και για το εσωτερικό περιβάλλον της επιχείρησης όπως τα διευθυντικά στελέχη, οι ιδιοκτήτες της επιχείρησης, οι εργαζόμενοι της κλπ. αλλά και για το εξωτερικό περιβάλλον της επιχείρησης όπως είναι οι επενδυτές, οι προμηθευτές, οι πελάτες της επιχείρησης.

Εντούτοις, παρά τον σημαντικό ρόλο των οικονομικών καταστάσεων στην πληροφόρηση των εσωτερικών και εξωτερικών χρηστών της επιχείρησης, αυτές παραποιούνται με ποικίλους τρόπους. Οι μέθοδοι παραποίησης οικονομικών καταστάσεων μπορούν να διακριθούν σε δύο βασικές κατηγορίες τις μεθόδους παραποίησης δεδομένων (accruals) και τις μεθόδους παραποίησης πραγματικών καταστάσεων (real activities).

Η παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων δημιουργείται από εσωτερικές και εξωτερικές πιέσεις. Οι εσωτερικές πιέσεις αφορούν το εσωτερικό της επιχείρησης όπως παραδείγματος χάριν είναι η προσπάθεια φοροδιαφυγής της επιχείρησης κλπ και από εξωτερικές πιέσεις όπως είναι ο δανεισμός από τα τραπεζικά συστήματα, μια πιθανή συγχώνευση ή εξαγορά κλπ.

Η ηθική είναι ο σημαντικότερος παράγοντας αποτροπής της παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων. Η επαγγελματική ηθική αφορά τόσο την δημιουργία ενός συστήματος ηθικών αξιών εντός της επιχείρησης, την ένταξη δηλαδή ηθικών αξιών στην κουλτούρα της επιχείρησης όσο και την δημιουργία επαγγελματικών προτύπων από διεθνείς οργανισμούς τα οποία θα οδηγούν όλες τις επιχειρήσεις διεθνώς σε «ηθικότερους» δρόμους.

Στο μέλλον, θα μπορούσε να διερευνηθεί εάν στοιχεία του χαρακτήρα των ατόμων που εμπλέκονται με τις οικονομικές καταστάσεις, δηλαδή των λογιστών που τις συντάσσουν ή των διευθυντικών στελεχών που τις εγκρίνουν ή των ορκωτών ελεγκτών που τις ελέγχουν τους επηρεάζουν ώστε να παραποιούν ευκολότερα τις οικονομικές καταστάσεις.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνική

- Αληφαντής Γ., (2004), Χρηματοοικονομική Λογιστική, Α' τόμος, εκδόσεις Πάμισος, Αθήνα.
- Καζαντζής Χ., (2006), Ελεγκτική και εσωτερικός έλεγχος. Μια συστηματική προσέγγιση εννοιών, αρχών και προτύπων, Business Plus, Αθήνα.
- Κάντζος Κ., (2002), Ανάλυση Χρηματοοικονομικών Καταστάσεων, εκδόσεις Εύδοξος, Αθήνα.
- Κοντάκος Α., (2006), Γενική Λογιστική, εκδόσεις Έλλην, Αθήνα.
- Μπαραξέλης Σ. (1998), Γενική λογιστική: συνοπτική θεωρία και λυμένες ασκήσεις γενικής λογιστικής κατά το ΕΛΓΣ.
- Νιάρχου Ν. (2004), Χρηματοοικονομική Ανάλυση Λογιστικών Καταστάσεων, εκδόσεις Σταμούλη, Αθήνα.
- Παπαδάτου Θ., (2005), Εσωτερικός και εξωτερικός έλεγχος ανώνυμων εταιριών, β' έκδοση, εκδόσεις Σακκουλά.
- Παπαδόπουλος Δ., (1985), Ανάλυση Χρηματοοικονομικών καταστάσεων της επιχείρησης, εκδόσεις Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη.
- Σπαθής Χ., (2005), Εμπειρική διερεύνηση της παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων, λογιστικής τέυχος 570.
- Φίλιος Β., (2003), Δημιουργική Λογιστική (Creative Accounting), Αθήνα.

Ξένη

- Albrecht et al, (2008), Current trends in fraudand its detection, Information Security Journal: A Global Perspective, 17 (1), pp. 2-12.
- Amat J., Blake J., Dowds J., (1999), The ethics of creative accounting, Journal of Economic Literature, classification: M41.

Η επαγγελματική ηθική ως παράγοντας επίδρασης στη διαχείριση οικονομικών αποτελεσμάτων στις ελληνικές επιχειρήσεις

- Baralexis S., (2004), Creative Accounting in small advancing counties: The Greek Case, *Management Auditing Journal*, 19 (3), pp.495-509.
- Bayou M., Reinstein A., (2001), A systemic view of fraud explaining its strategies, anatomy and process. *Critical Perspectives on Accounting*, 12 (4), pp. 383-403.
- Bonaci C. G., Strouhal J., Mullerova L., Roubickova J., (2013), The corporate governance debate on professional ethics in the accounting profession, *Central European Business Review*, pp. 30-35.
- Bruns W., Merchant K., (1990), The dangerous morality of managing earnings, *Management Accounting*, pp. 22-25.
- Bushee B., (1998), The influence of Institutional investors on myopic R&D investment behavior, *The Accounting Review*, 73 (3), pp. 305-333.
- Chell E., Spence L., Perrini F., Harris J., (2014), Social Entrepreneurship and Business ethics: Does Social Equal Ethical?, *Journal of Business Ethics*, published online
- Dechow P., Richardson S., Tuna I., (2003), Why are earnings kinky? An examination of the earnings management explanation, *Review of Accounting Studies*, Kluwer Academic Publishers, pp. 355-384.
- Dechow P., Skinner D., (2000), Earnings Management: Reconciling the views of accounting Academics, practitioners and regulators, *American Accounting Association, Accounting Horizons*, 14 (2), pp. 235-250.
- Degeorge F., Patel J., Zeckhauser R., (1999), Earnings Management to exceed thresholds, *Journal of Business*, 72 (1), pp. 1-32.
- Dooley V. (2002), Financial Fraud. *Accounting Theory and Practice*, *Fordham Journal of Corporate & Financial Law*, vol.8 pp53-88.
- Evans L., (2003), The true and fair view and the fair presentation override of IAS 1, *Accounting and Business Research*, 33 (4), pp. 311-325.
- Giacomino D., Bellovary J., Akers M., (2006), The ethics of managing short-term earnings: Business Managers and Business Students rate earnings management practices-implications for academia, *Journal of College Teaching and Learning*, 3 (7), pp. 57-69.
- Gowthorpe C., Amat O., (2005), Creative Accounting: some ethical issues of macro and micro manipulation, pp. 2-19.

Η επαγγελματική ηθική ως παράγοντας επίδρασης στη διαχείριση οικονομικών αποτελεσμάτων στις ελληνικές επιχειρήσεις

- Healy P., Wahlen J., (1999), A review of the earnings management literature and its implications for standard setting, *Accounting Horizons*, 13 (4), pp. 365-383.
- Heiman-Hoffman V. et al, (1996), The warning signs of fraudulent financial reporting, *Journal of Accountancy*, 182 (4), pp. 75-77.
- Merchant K., Rockness J., (1994), The ethics of Managing Earnings: An Empirical Investigation, *Journal of Accounting and Public Policy*, 13, pp. 79-94.
- Palepu K., Healy P., Bernard V., Peek E. (2007), *Business Analysis and Valuation- IFRS Edition*.
- Rafik E., (2002), Determinants of earnings management ethics among accountants, *Journal of Business Ethics*, 40, pp. 33-45.
- Razaee Z., (2005), Causes, consequences and deterrence of financial statement fraud, *Critical Perspectives on Accounting*, 16 (3), pp. 277-298.
- Roychowdhury S., (2006), Earnings management through real activities manipulation, *Journal of Accounting and Economics* 42, pp. 335-370.
- Stalebrink J., Sacco J., (2005), Rationalization of financial statement fraud in government: An ayrian perspective.
- Thomson P., (2005), Identification of fraudulent financial reporting through analysis of published financial Statement, Research project for emerging issue/advanced topics course, University of Toronto.